

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1953

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 16

4—6 maj.

Debatter m. m.

Tisdagen den 5 maj.

Sid.

Svar på fråga av herr Lundqvist ang. ett kommunistiska ungdoms- förbundet beviljat s. k. rikslotteri	5
Svar på interpellationer:	
av herr Lindahl ang. statens övertagande av Nora Bergslags järn- väg	8
av herr Eskilsson ang. affärsverkens försämrade kundtjänst	10

Onsdagen den 6 maj.

Valkretsindelningen vid fullmäktigval	24
Förbättring av provinsialläkarnas inkomstförhållanden	32
Ändringar i uppborðsförfarandet	33
Tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.	44
Alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.	53
Utredning ang. de allmänstraffrättsliga problemen inom special- straffrätten m. m.	63
Höjda ersättningar till vissa yrkesskadade	65

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 6 maj.

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. uppsägning av Sveriges med- lemskap i Unesco	24
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad m. m.	24

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 87, ang. rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder	32
— nr 88, ang. avveckling av statens bränslekommission	32
— nr 89, ang. vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna	32
— nr 90, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö m. m.	32
— nr 91, ang. lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal	32
— nr 92, ang. förhöjning av vissa arvoden m. m.	32
— nr 93, ang. ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning m. m.	32
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 33, ang. vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.	33
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.	42
<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 8, ang. vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.	42
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 37, om överenskommelse med Amerikas förenta stater ang. biträde för indrivning av vissa skatter m. m.	42
— nr 38, ang. godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning m. m.	42
— nr 39, ang. fortsatt giltighet av förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.	42
— nr 40, ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.	53
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 34, om utredning ang. de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten m. m.	63
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 25, ang. ändring i förordningen om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m.	65
— nr 26, ang. fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen m. m.	70
— nr 27, ang. ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen	70
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 22, ang. ändring av 15 § jaktstadgan m. m.	70
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 23, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	70
— nr 24, ang. åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten m. m.	70

Måndagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne april.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg ber undertecknad få anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet under en tid av två veckor.

Arboga den 28 april 1953.

Iwar Anderson.

Att riksdagsman *Iwar Anderson*, Arboga, på grund av genomgången operation för ljumskbräck fortfarande är arbetsoförmögen under minst två veckor framåt intygas härmed.

Köping den 28/4 1953.

G. Levander.

Lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 183, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

om ändrad lydelse av 9 § militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261) m. m.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 185, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 229, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1952 vid dess fjärde ordinarie möte samt år 1953 vid dess extraordinarie möte fattade beslut.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående överlåtelse av tomt för uppförande av en byggnad för italienska institutet i Stockholm.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkorts-personal jämte i ämnet väckt motion;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträf-

fande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner dels om viss ändring av 15 § jaktstadgan, dels om viss översyn av jaktlagstiftningen, dels ock angående viss ändring i grunderna för bidrag ur älgskadefonden; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för

Ang. ett kommunistiska ungdomsförbundet beviljat s. k. rikslotteri. Justerades protokollsutdrag för denna budgetåret 1952/53, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; samt dag, varefter kammarens sammanträde nr 24, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, avslutades kl. 4.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr *Näsgård* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne april.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 186, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse på landet, m. m.

Ang. ett kommunistiska ungdomsförbundet beviljat s. k. rikslotteri.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lundqvist* till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställt följande fråga: »Vill statsrådet giva kammaren del av de överväganden, som föranlett, att kommunistiska ungdomsförbundet genom beslut den 24 april i år beviljats tillstånd att för sin 'studieverksamhet' anordna s. k. rikslotteri, ehuru överståthållarämbetet i Stockholm avstyrkt bifall till ansökan därom?»

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet *ERICSSON*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Lundqvist* har frågat mig, om jag vill giva kammaren del av de överväganden, som legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut den 24 april i år att bevilja Sveriges kommunistiska ungdomsförbund tillstånd att för sin studieverksamhet anordna ett s. k. rikslotteri, trots att överståthållarämbetet avstyrkt bifall till ansökan därom. Härpå vill jag svara följande.

Alltsedan 1946 har tillstånd regelmässigt lämnats åt sådana politiska organisationer, som tillhör ett i riksdagen representerat parti, att anordna lotterier till förmån för organisationens studieverksamhet. Denna praxis har följts även då det gällt lotterier, som kommunistiska ungdomsförbundet önskat anordna. Kungl. Maj:t har sålunda under åren 1946—1952 vid fyra tillfällen beviljat detta förbund lotteritillstånd. Tillstånd har emellertid varje gång lämnats med den inskränknigen, att lottförsäljning endast får ske genom ungdomsförbundets egna organisationer.

I det nu aktuella fallet har överståthållarämbetet i sitt avstyrkande utlåtande hänvisat till utvecklingen under senare tid och uttalat farhågor för att

Ang. ett kommunistiska ungdomsförbundet beviljat s. k. rikslotteri.

den studieverksamhet, som bedrivs av kommunistiska ungdomsförbundet, kan vara vådlig icke blott för ungdomen själv utan även för rikets säkerhet.

Enligt min mening bör den åskådning, för vilken det kommunistiska partiet verkar, på allt sätt bekämpas genom upplysning. Så länge det kommunistiska partiet är representerat här i riksdagen och jämväl i övrigt åtnjuter alla politiska och parlamentariska rättigheter, kan det emellertid icke anses stå i god överensstämmelse med demokratiska rättvisesynpunkter att fränkänna partiets ungdomsförbund förmånen av att liksom andra politiska organisationer få anordna ett lotteri för dess studieverksamhet.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för att min fråga har blivit besvarad. Jag tackar härför, även om jag vågar säga, att jag givetvis inte är riktigt tillfredsställd med innehållet i svaret.

Enligt svaret skulle det alltså vara en praxis från år 1946 som föranlett Kungl. Maj:ts beslut även i det föreliggande fallet.

Redan då — 1946 — var väl meningarna starkt delade om det lämpliga i att räkna in kommunisterna bland de ungdomsorganisationer som skulle anses berättigade till detta stöd för sin studieverksamhet. Jag skall emellertid inte gå närmare in på den frågan, utan nöjer mig med en stilla erinran om att man väl ändå inte får tillämpa en praxis hur slentrianmässigt som helst.

Ingen kan väl, herr statsråd, gärna efter allt som blottats vid de senaste storspioneriprocesserna förneka, att kommunisternas verksamhet av i dag är direkt vådlig för vårt lands säkerhet. Enligt min uppfattning borde detta ha gjort det till en bjudande plikt för regeringen att denna gång säga nej till kommunisternas ansökan, alldeles oberoende av tidigare uppfattning och ställningstagande.

Regeringens bifall till kommunisternas ansökan ter sig i mina ögon så mycket allvarligare som överståthållarämbetet denna gång så bestämt hade avstyrkt och därvid alldeles särskilt tryckt just på hänsynen till rikets säkerhet.

Jag måste säga, herr statsråd, att regeringens nu visade undfallenhet gentemot kommunisterna är i mina ögon mycket beklaglig. Jag är också säker på att denna uppfattning delas av vårt folks övervägande flertal.

Den verksamhet, som det kommunistiska partiet och dess ungdomsförbund i dag bedriver, kan väl inte på något sätt jämföras med det studiearbete, varåt de demokratiska partierna och deras ungdomsorganisationer ägnar sig. Att göra gällande motsatsen måste väl närmast betecknas som en förolämpning mot de demokratiska ungdomsförbunden. Såvitt jag kan förstå, har kommunisternas s. k. studieverksamhet för närvarande ingenting som helst att skaffa med det som hör hemma hos och kan gagna vårt demokratiska folkstyre. Ingen tror väl att den s. k. »undervisning», som det här gäller, är annat än den rena kommunistiska bearbetningen för att förvrida huvudet på unga människor, för att dessa sedan, när de skolats tillräckligt i hat, fanatism och pliktförgätenhet mot eget fosterland, skall användas till politiskt undermineringsarbete eller vad som är ännu värre.

Herr statsrådet säger sig anse, att den åskådning, för vilken det kommunistiska partiet verkar, bör på allt sätt bekämpas genom upplysning. Ja, men det är väl ändå inte, herr statsråd, undervisning eller upplysningsverksamhet av det slaget som ingår i den kommunistiska studieverksamheten, som nu av staten direkt premieras?

Jag upprepar till sist vad jag redan sagt, att regeringens behandling av denna fråga är beklaglig. För många ter den sig säkerligen som en direkt utmaning mot alla lojala medborgare i vårt land.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag framhöll i mitt svar på herr

Ang. ett kommunistiska ungdomsförbundet beviljat s. k. rikslotteri.

Lundqvists fråga, att jag hyser den meningen, att vi på allt sätt bör bekämpa det kommunistiska partiet och dess verksamhet genom upplysning.

Det ligger i sakens natur, att man kan diskutera den studieverksamhet som det här gäller. Man kan ju säga att den studieverksamhet, som bedrivs inom olika politiska sammanslutningar, i varje fall kan få sin prägel av huvudorganisationernas politiska verksamhet. Det gäller alla politiska organisationer, och det är uppenbart att regeringen noga övervägde det beslut som fattades år 1946, när man knöt rättigheten att få tillstånd till lotterier av detta slag till de politiska partier som hade representanter i riksdagen. Regeringen stödde sitt beslut delvis på den praxis som tillämpats av länsstyrelserna.

Arten av den verksamhet, som det kommunistiska partiet och dess ungdomsförbund bedriver, har sedan länge varit känd och stått klar för alla. De händelser, som inträffat under senare tid, innebär i det avseendet ingenting principiellt nytt. Frågan är då, hur man lämpligen skall bekämpa detta parti och dess verksamhet? Det är där som sakfrågan kommer fram. Kan man säga, att en vägran att bevilja ett lotteri skulle försvåra verksamheten för det kommunistiska ungdomsförbundet?

Är inte risken lika stor för att kommunisterna tagit ett avslag som uttryck för att regeringen tillämpar alldeles särskilda behandlingsmetoder mot deras rörelse och att de inte har samma rättigheter som andra för att på det sättet få i gång en medlidandekampanj, bli martyrer och påverka människor, som måhända tar intryck av denna propaganda? Jag tror för min del att det är angeläget att framhålla att det verkliga grovarbete, som sker mot den kommunistiska verksamheten här i landet, sker ute på arbetsplatserna och på andra håll av folk, som har behov av allt det stöd i sin verksamhet, som vi kan ge, men vi gagnar inga syften med att låta det kommunistiska partiets ungdomsförbund framträda som martyrer, som saknar rättigheter.

Jag vill tillägga att principfrågan ju gäller detta partis arbete över huvud taget. Kommunisterna arbetar nu legalt, får använda riksdagens talarstolar och den svenska radion för att framföra sina åsikter. Partiet har möjligheter att också på annat sätt komma i åtnjutande av legalt stöd för sin studieverksamhet. Det är denna principiella ståndpunkt, som vi har intagit och som ligger till grund för vårt beslut. Jag tror att en annan linje föga gagnar det intresse, som väl flertalet av oss hyser, att genom upplysningsverksamhet övertyga människorna, så att det parti, som nu blivit en sekt inom vårt politiska liv, skall komma att helt försvinna.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag kan inte tänka mig efter de stora spioneriprocesserna och allt upprörande, som därvid kommit i dagen beträffande kommunistisk mentalitet, herr talman och herr statsråd, att någon vettig människa hade kunnat fästa något som helst avseende vid eller tagit något intryck av om kommunisterna, efter ett avslag på denna ansökan, skulle sökt axla martyrkappan. Sveriges folk vet säkerligen i dag vilken andas barn våra kommunister är. Jag menar alltså att ett avslag från regeringen ingalunda hade kunnat få några som helst menliga återverkningar. Ett sådant avslag hade förvisso däremot hälsats med den uppriktiga glädje inom alla demokratiska kretsar här i landet. Jag beklagar att vårt folk inte förunnats den glädjen.

Herr statsrådet säger vidare att grovarbetet, när det gäller att bekämpa kommunismen, kan inte ske genom politiska ingripanden, utan det sker ute på arbetsplatserna. Jag skall inte tvista med herr statsrådet därom — i långa stycken är det säkerligen alldeles riktigt — men nog måste väl ändå herr statsrådet medge, att det måste te sig underligt för vanliga svenska medborgare, att när de ute på arbetsplatserna gör allt för att komma denna skadliga rörelse till livs, så sitter landets regering och delar ut ekonomiska understöd till det kommu-

Ang. statens övertagande av Nora Bergslags järnväg.

nistiska partiet lika väl och i samma omfattning som till dem, vilka bekämpar kommunisterna. Jag kan inte hjälpa att jag tycker att det resonemanget från herr statsrådet sida haltar mycket betänkligt.

Herr statsrådet säger också att kommunisternas inställning är icke någonting nytt, vi har alltid känt till vilken andas barn kommunisterna är och vad det är för sorts verksamhet som de bedriver. Det tror jag väl ändå inte herr statsrådet själv vill gå med på. Jag vill minnas att det inte var så länge sedan ett av våra nuvarande regeringspartier gick arm i arm med kommunisterna och förklarade att det föredrog en kommunist framför till och med den svenska högerns representanter. Nog är det således en viss förändring som skett. Och om jag inte går så långt tillbaka i tiden, är det ju ändå påtagligt efter överståthållarämbetets uttalande i frågan, att något nytt väl ändå måste anses ha inträffat, sedan vi på ett så upprörande sätt kommit underfund med vad man från kommunistiskt håll kan göra sig skyldig till gentemot det egna landet.

Till vad jag förut sade vill jag foga, att regeringens hållning i detta fall troligen kommer att på många håll tolkas som ett bevis för en olycklig osäkerhet hos landets regering när det gäller en verkligt effektiv vakthållning om vår svenska demokrati, en osäkerhet som tyvärr i ett kritiskt skede kan få de mest ödesdigra följder. Vi vet ju alla, att miljoner och åter miljoner människor i andra länder nogsam och bittert fått erfare sådana följder.

Jag är för min personliga del övertygad om att den så kallade undervisning, som bedrivs inom de kommunistiska ungdomsorganisationerna, i främsta rummet syftar till utbildning av de femtekolonnare som ingår i den kommunistiska verksamheten. Att på något som helst sätt ge understöd åt en verksamhet av den arten borde väl vara det sista en demokratisk regering inlåter sig på.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Lund-

qvist framhålla att de, som har kontakt med dessa problem ute på arbetsplatserna, hyser en annan uppfattning än herr Lundqvist här givit till känna. De anser det angeläget, att man inte skapar något slags undantagsbestämmelser för kommunistiska partiet och därmed ger det en särställning som det kan utnyttja i sin propaganda.

Jag begärde emellertid ordet främst för att säga en annan sak, herr talman. Herr Lundqvist yttrade, att landets regering sitter och beviljar understöd åt Sveriges kommunistiska ungdomsförbund. Det är inte fallet. Vederbörande ungdomsförbund har fått ett lotteritillstånd, och det finns ingenting som säger att folk här i landet behöver köpa lotterna. Och därvidlag kan ju herr Lundqvist medverka till att lottförsäljningen misslyckas; lotteriet kommer då så långt ifrån att bli ett understöd och en förmån att det snarare blir en belastning för den som erhållit tillståndet.

Herr LUNDQVIST (h): Jag lovar, herr talman, att i all den utsträckning jag har möjlighet att negativt påverka försäljningen, skall ingenting därvidlag felas. Jag beklagar bara, att genom herr statsrådets förvållande möjlighet över huvud givits att komma över lotterna och på det sättet lämna kommuniströrelsen ett ekonomiskt understöd.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. statens övertagande av Nora Bergslags järnväg.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lindahls interpellation angående statens övertagande av Nora Bergslags järnväg, och nu yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr Lindahl frågat mig, när förhandlingar om Nora-Bergslagsbanans införlivande med statens järnvägar kan tänkas leda

Ang. statens övertagande av Nora Bergslags järnväg.

till resultat och om tidpunkten för förstatligandet nu kan anges.

Till svar får jag meddela följande.

Vid 1939 års beslut angående enhetliggörandet av det svenska järnvägsnätet förutsattes, att införlivandet av enskilda järnvägar med statsbanenätet skulle ske genom frivillig överenskommelse i varje särskilt fall. För ett förvärv från statens sida av Nora Bergslags järnväg tog järnvägsstyrelsen i enlighet därmed år 1948 kontakt med ägarna till denna järnväg. Av olika skäl, som jag icke nu anser mig kunna redovisa, har dock den skriftväxling och de sammanträffanden, som där- efter ägt rum, ännu icke lett till något resultat. Järnvägsstyrelsen avser emellertid att under 1953 taga förnyad kontakt i frågan med järnvägens ägare. Vad resultatet därav kan bli, kan jag självfallet icke uttala mig om.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr LINDAHL (s): Herr talman! Jag får framföra mitt tack till herr statsrådet för det mycket snabba svaret. Tyvärr innehåller dock inte detta svar vad byggen väntar på, nämligen ett riktigt besked om NBJ:s fortsatta öden och om när ett förstatligande kan ske.

Nå, det fanns väl för herr statsrådet inget annat svar att ge, kan jag förstå. Men nog har man rätt att undra över att ett 14-årigt riksdagsbeslut i ett par fall ännu inte är genomfört. Var orsaken ligger till att vissa banor inte blir införlivade med statsbanenätet, kan man möjligen ana, men jag var optimistisk nog att tro, att svaret på interpellationen skulle avslöja var bromsarna i det nu aktuella fallet sitter.

Jag anför inte detta därför att jag till varje pris vill se alla banor i statens ägo. Säkert finns det järnvägar, som staten i dag kunde vara glad åt att inte vara ägare av. Jag föreställer mig emellertid att Nora Bergslags järnväg, med mycken godsbefordran på järnväg och icke så liten persontrafik på järnväg och landsväg, inte bör inkluderas bland de ur affärssynpunkt dåliga banorna.

NBJ har ju att trafikera livliga industri- centra och folkrika orter, såsom exempelvis Karlskoga med 32 000 invånare, Degerfors, Nora, Gyttorp o. s. v. med tillsammans åtminstone 25 000 invånare.

När jag sålunda gör mig till tolk för den uppfattningen, att NBJ med det snaraste måtte bli SJ:s bana och att väntan på förstatligande åstadkommer att kommunikationsmedlet i fråga får en allt lägre standard, delas denna mening av, skulle jag tro, hela denna del av Bergslagen.

Jag ber, herr talman, att inför herr statsrådet och kammaren få återge några uttalanden, som gjorts i anslutning till min interpellation.

Ordföranden för drätselkammaren i Karlskoga stad gör — efter att ha redogjort för uppvaktningar i ärendet hos järnvägsstyrelsen och kommunikationsministern Nilsson — följande uttalande: »Det hör också sägas ifrån att NBJ som järnväg inte gör någon gläd. Man märker det bäst när man från SJ byter till NBJ. Det har alltid varit och lär väl även komma att förbli så — d. v. s. så länge det är ett företag i enskild ägo. Interpellanten Lindahl har påtalat det dåliga underhållet av stationshus och rullande materiel, och det bästa beviset för riktheten i Lindahls påstående är väl vårt eget stationshus i Karlskoga. Där är ordet skandal på sin plats. När man med rälsbussen nalkas stationen önskar man helst att resande från andra orter vill låta bli att titta på eländet. Det brukar invändas, att företaget på sin tid ville om- och tillbygga stationen, men inte fick byggnadstilstånd av arbetsmarknadsmyndigheterna. Det är riktigt. Men att underhålla den byggnad som finns, att snygga upp och måla densamma har ju inte varit förbjudet. Och inte heller är det förbjudet att anordna en användbar bekvämlighetsinrättning vid stationen. För övrigt kan man lägga märke till att flera av de i och för sig ganska bra rälsbussarna numera befinner sig i ett schabbigt och nedsolat skick. Detsamma gäller om en del — visst icke alla — av landsvägsbussarna. Man kan, även på långlinjerna, råka

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

komma in i landsvägsbussar, vilkas standard icke är försvarlig. Vid flera tillfällen har jag själv rest i buss linjen Nora—Karlskoga, som varit under all kritik; någon gång även på den livligt frekventerade Karlskoga—Örebro-linjen. Dessa brister ävensom vissa andra förhållanden har jag vid flera tillfällen påtalat hos dem det vederbör. Men jag kan ju förstå att de rederier i Göteborg, som huvudsakligen äger NBJ, inte är benägna att offra så mycket för den trafikerande allmänhetens trevnad, i synnerhet som förstatligandet förestår. — Härtill kommer, vilket är rätt viktigt i sammanhanget, att biljettpriserna vid NBJ är högre än vid SJ. Den allmänhet, som betjänas av detta enskilda företag, får betala mera för en sämre service. Enbart detta synes mig vara skäl nog för påskyndande av förstatligandet.» Det heter vidare, att de här framförda synpunkterna delas av alla medborgargrupper i Karlskoga stad, inte bara av arbetare och tjänstemän utan även av företagare, affärsmän m. fl. Slutligen säges: »Man väntar överallt på att ett förstatligande av NBJ skall komma så snart som möjligt, och det råder ingen tvekan om att man är mycket spänd på det svar, som kommer att följa på interpellationen.»

Drätselkammarens ordförande i Nora stad anför: »För hela Bergslagen är ett förstatligande av stor betydelse. Det bör till exempel bli möjligt att insätta direkta motorvagnar från Hällefors, vilka över Bredsjö och Nora knyter stora bergslagsområden intimare till länsstaden Örebro. Nu är det synnerligen besvärligt för dessa traktens folk att komma till och från Örebro. Restiden blir lång och obekvämt med flera tågbyten eller ombyten från järnväg till landsvägsbuss och omvänt. — Ur trafiksynpunkt bör det också bli gynnsammare, eftersom NBJ tillämpar högre taxor än SJ, vadan man har att påräkna lägre avgifter för såväl gods- som personbefordran. Det ger givetvis större möjligheter för en hel del verksamhet.»

Jag anför detta, herr talman, såsom ett bevis för att förstatligandet av NBJ inte är någon partifråga, utan denna upp-

fattning går igen bland alla medborgargrupper. Skulle det till äventyrs vara någon som tidigare av principiella skäl hållit på att banan borde vara i enskild ägo, så torde den miserabla skötseln av resande ha givit vederbörande en annan inställning till problemet.

Såsom framgått av olika uttalanden, är det säkerligen ingen tvekan om att ledningen för NBJ, i väntan på ett förstatligande, inte gör några ansträngningar för att ge den resande allmänheten en bättre service.

Vidare kan personalens krav på att i pensionshänseende bli jämställd med SJ:s personal, liksom de gamla pensionärernas upprepade framställningar om bättre pensioner, inte vara orimliga med hänsyn till NBJ:s taxepolitik. Dessa framställningar har hittills blivit obeaktade och torde sannolikt förbli så, så länge järnvägen är i enskild ägo. Herr statsrådet har i sitt svar meddelat, att nya förhandlingar om förstatligande av NBJ skall upptagas under detta år. Herr statsrådet kan vara övertygad om att detta meddelande kommer att mottagas med stark spänning av befolkningen i dessa bygder, liksom han har deras välsignelse och tack på förhand, om dessa förhandlingar kommer att ge det ur deras sätt att se riktiga resultatet.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara jämväl herr Eskilssons interpellation angående affärsverkens försämrade kundtjänst, erhöll nu ånyo ordet och anförde: Herr talman! I en interpellation har herr Eskilsson frågat mig, om jag är villig medverka till att sådana utredningar kommer till utförande, att de ekonomiska konsekvenserna dels för allmänheten och dels för vederbörande affärsdrivande verk blir redovi-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

sade, innan inskränkningar i kundtjänsten genomföres, som medför en väsentlig försämring för allmänheten.

I den allmänna motiveringen för denna fråga anför interpellanten inledningsvis några synpunkter på de uppgifter som han anser åvila de statliga affärsverken. Sålunda erinrar han om, att dessa verk intar en särställning i förhållande till den privata företagsamheten så till vida, att de »i vissa fall» är tvingade att bortse från rent affärsmässiga överväganden vid utformandet av kundservicen. Detta förhållande, anför interpellanten, har varit det kanske främsta argumentet för att låta affärsverken inta en mer eller mindre utvecklad monopolställning. Det har ansetts rimligt, att upprätthållandet av en oräntabel och kanske i många fall förlustbringande service av mer allmännyttig karaktär skall få kompenseras av en utebliven konkurrens på vinstgivande områden av verksamheten. Medborgarna har därmed fått sig tillförsäkrade en kundtjänst som i stort sett varit likartad över hela riket.

Vad interpellanten sålunda anfört ger enligt min mening en något knapphändig bild av de särskilda villkor och förutsättningar, under vilka den statliga affärsverksamheten arbetar. Innan jag svarar på den fråga, som riktats till mig, vill jag därför komplettera hans framställning med några synpunkter.

Interpellanten tar med lätt hand på huvudproblemet i såväl statlig som privat affärsverksamhet, nämligen frågan om kostnadstäckningen. För de statliga affärsdrivande verken lika väl som för privat affärsverksamhet är och måste målsättningen på denna punkt vara, att verksamheten, i varje fall totalt sett för varje verk för sig, skall lämna full kostnadstäckning, inklusive skäligen förräntning på det investerade kapitalet. För affärsverken bör rimligen i överskottet även inrymmas ett belopp, vilket motsvarar de skatteintäkter, som från privata affärsföretags vinster tillföres det allmänna, och vilket dessutom ger möjlighet till den resultatutjämnning mellan goda och dåliga år, som ter sig lika önskvärd för den statliga verksamheten

som för den privata. En målsättning för den statliga affärsverksamheten, som beträffande kostnadstäckningen siktade till någonting lägre än detta, har i princip aldrig godtagits, och den kunde också med skäl kritiseras. Jag behöver blott erinra om de invändningar mot en lägre målsättning, som ofelbart skulle komma att resas från företrädare för med statlig verksamhet konkurrerande privat affärsverksamhet, där sådan förekommer. Och därtill talar statsfinansiella överväganden, hänsyn till effektivitets- och kontrollsynpunkter och mycket annat för att principen om full kostnadstäckning, så som jag här angivit den, icke frångås i den statliga verksamheten.

Det är emellertid samtidigt riktigt, som interpellanten observerat, att den statliga affärsdrivande verksamheten på många områden utmärkes av en mycket långt gående utjämning av kostnader och service. I själva verket är denna utjämning så långt driven, att den framstår som en dominerande faktor för verksamhetens utformning och förutsättningar. Eftersom såväl interpellationen som den aktuella debatten i övrigt kring de statliga affärsverkens verksamhet givit intrycket, att man i allmänhet icke är medveten om i hur hög grad denna utjämning och därmed förknippade omständigheter präglar verksamheten, vill jag utnyttja tillfället att här något uppehålla mig vid frågan.

De statliga affärsverken arbetar som bekant med i stort sett över hela landet enhetliga taxor — undantagen från denna regel är få och vanligtvis bestämda av tekniska och andra omständigheter, varför de icke kan sägas innebära något avsteg från enhetlighetsprincipen. Systemet innebär, schematiskt sett, att för varje verks tjänster eller prestationer genomsnittsavgifter fastställs, som så avpassas, att affärsverken i vissa ortsrelationer där ett starkt underlag för den ifrågavarande verksamheten existerar söker uppnå ett överskott, som är tillräckligt för att täcka de underskott inom andra och svagare delar av rörelsen, som ofrånkomligen måste uppstå, om verk-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

samheten där över huvud taget skall kunna upprätthållas på en för allmänheten önskvärd eller godtagbar standard. Vid sidan av denna utjämning mellan olika delar av landet förekommer en viss utjämning mellan olika grenar av verksamheten inom ett och samma verk — t. ex. i postverket mellan brev- och tidningsrörelserna — som har ett liknande syfte, nämligen att till för allmänheten godtagbara kostnader möjliggöra en service, som eljest icke skulle vara uppnåelig. Jag behöver inte särskilt betona, att för den av verksamheten betjänade allmänheten båda dessa slag av kostnads- och serviceutjämning är av genomgripande betydelse och att de numera ter sig som helt omistliga inslag i all hithörande verksamhets uppläggning. Utan denna utjämning skulle framför allt alla mer avlägsna och gle sare befolkade delar av vårt land vara ojämförligt sämre ställda, än vad de f. n. är. För dessa landsdelar skulle i annat fall taxor och avgifter behöva ligga långt över den nuvarande nivån, och i många fall skulle de ekonomiska förutsättningarna gestalta sig så ogynnsamt, att verksamheten över huvud taget icke skulle kunna upprätthållas. Det är berättigat att i likhet med interpellanten säga, att det är denna utjämning, som talar för vidmakthållandet av den mer eller mindre utpräglade monopolställning, som i varje fall ett par av de statliga affärsverken alltjämt intar, nämligen post- och telegrafverken. Omdömet kan snarast skärpas därhän, att en skyddad monopolställning är *förutsättningen* för att en så långt gående utjämning, som det här är fråga om, skall kunna genomföras.

Jag vill med några exempel ytterligare belysa vad jag här sagt om taxsystemet. Närmast till hands ligger att hänvisa till det enhetliga brevpportot. Numera är ju, vare sig ett brev sändes i riks- eller lokaltrafik, portot detsamma, och det är avvägt så, att det tillsammans med andra avgifter inom poströrelsen skall ge total kostnadstäckning för denna. Framför allt beträffande brevpportot innebär detta, att man i den trafik där

kostnaderna per brev är lägst, det vill närmast säga i lokaltrafiken inom de stora tätorterna, söker uppnå ett överskott på den monopolskyddade delen av brevpoströrelsen som är tillräckligt stort för att bl. a. utjämna de underskott, som vid rådande taxor uppstår inom andra delar av poströrelsen, det må gälla postbefordran till och från avlägsna orter av vårt land eller speciella grenar av postverkets verksamhet, såsom tidningsrörelsen. Med överskottet på brevpoströrelsen täckes till exempel vid nuvarande taxor inom tidningsrörelsen ett underskott på denna, som beräknas uppgå till omkring 20 miljoner kronor per år. Men vidare skall överskottet på den bärkraftigare delen av poströrelsen även täcka den föreskrivna förräntningen av postkapitalet och den av statsfinansiella skäl önskvärda nettoavkastningen. På liknande sätt är taxorna uppbyggda inom telegrafverket och statens järnvägar. Inom det förra verket tar vi exempelvis ut samma abonnemangavgifter, vare sig abonnemanget drar en relativt liten anknytningskostnad, såsom merendels inom städer och tätorter, eller det fordrar avsevärda anläggningskostnader för ledningar m. m., vilket ofta är fallet på landsbygden. Effekten av det nuvarande taxsystemet på telefonområdet har blivit, att man för närvarande beträffande praktiskt taget hela Norrland kan räkna med ett underskott om ca 50 kronor per abonnent och år, ett underskott som vid angivna regler för den totala kostnadstäckningen måste täckas inom den övriga telefontrafiken. Liksom inom poströrelsen innebär det enhetliga taxsystemet på telefonområdet sålunda bl. a., att vissa trafikområden, speciellt städer och tätorter, betalar betydligt mer för sin telefontrafik än som är motiverat av enbart kostnaderna för denna, och därigenom blir det möjligt att i stor utsträckning subventionera sådan telefontrafik på framför allt landsbygden som därförutan icke alls skulle kunna komma till stånd.

För statens järnvägars del kan man helt schematiskt säga, att man på några få bärkraftiga linjer söker uppnå en så-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

dan avkastning, att den i varje fall räcker till för att subventionera alla ur trafikekonomisk synpunkt sämre linjer och dessutom ge en skäligen förräntning på järnvägskapitalet. Även här sker sålunda en kostnadsutjämnning. För att kunna hålla trafiken i gång på en rad dåliga linjer tar vi, vid i stort sett likartade taxor över hela landet, på de bärkraftiga linjerna ut betydligt mer än som motsvarar kostnaderna för driften på dessa. Detta taxsystem har även vid järnvägarna uppbyggts under den förutsättningen, att de skulle vara befriade från konkurrens. Som bekant är emellertid denna förutsättning icke längre uppfylld, sedan konkurrensen från biltrafiken satt in. I den situation, som järnvägarna därmed kommit i, har det enhetliga taxsystemet också visat sig leda till stora svårigheter i konkurrenshänseende. Det av detta system motiverade tvånget för SJ att på de bärkraftiga linjerna ta ut betydligt högre taxor än som motsvarar de egentliga transportkostnaderna har nämligen medfört, att biltrafiken just på dessa linjer kunna bjuda en mycket framgångsrik konkurrens. I den mån som en trafikavledning av dessa skäl fortgår, måste konsekvensen, då en höjning av taxorna torde vara utesluten, bli antingen successivt ökande totalunderskott, som måste finansieras med skatter eller en av ekonomiseringskrav nödvändigjord nedskärning av den förlustbringande trafiken.

Om jag tolkat interpellanten rätt, så synes han mena, att affärsverkens service bör vara likformig för alla medborgare över hela landet. Jag tror emellertid att jag kan karakterisera detta krav som synnerligen vittsyftande och orealistiskt. Kravet på en likvärdig service kan självfallet inte drivas hur långt som helst utan hänsyn till föreliggande behov och uppkommande kostnader. Från fall till fall måste en avvägning emellan trafikbehov och kostnader företagas, och det är uppenbart, att en sådan avvägning leder till att den bästa servicen, när det gäller post, telegraf, telefon och järnvägar, kommer att kunna presteras i de delar av landet, där vi

har den största trafikintensiteten och där sålunda förutsättningar för kostnadstäckning föreligger. Med vad jag här tidigare anfört, har jag i stället velat understryka den betydelsefulla funktion det enhetliga taxsystemet vid affärsverken fyller när det gäller att tillgodose sådana servicebehov som alla i och för sig anser rimliga men för vilka taxorna skulle framstå som rent prohibitiva, om de anpassades efter kostnaderna i det enskilda fallet. Inom de gränser för den statliga affärsverksamheten, som kravet på förräntning och viss avkastning å investerat kapital uppställer, sker, såsom taxorna nu är utformade, en stark kostnads- och serviceutjämnning till förmån för den mindre bärkraftiga trafiken. Då emellertid denna utjämnning redan nu lett till sådana differenser mellan avgifter och kostnader för post- och telefontrafiken inom städer och tätorter och för trafiken på SJ:s huvudlinjer, att en ytterligare höjning av taxorna för närvarande måste anses utesluten, blir konsekvensen, att en sträng återhållsamhet måste iakttagas beträffande alla sådana utvidgningar av affärsverkens service, som icke ger full kostnadstäckning.

Interpellanten anför en del exempel på den serviceförsämring, som enligt hans mening fortgår vid affärsverken. Han nämner därvid inskränkningen av postutdelningen under söndagarna, tåg-förseningarna samt väntetiderna vid installation, flyttning och reparation av telefonapparater. Han upprepar slutligen den kritik, som riktats mot sex-minuterstrafiken och frizonsindelningen på telefontrafikens område.

Vad interpellanten i dessa hänseenden anfört, måste jag säga ger en påfallande ensidig bild av serviceutvecklingen inom affärsverken. Det är ju ändå uppenbart, att servicen i en betydande utsträckning successivt förbättrats, och jag är beredd att ge exempel därpå, om det eventuellt skulle erfordras i den följande debatten. Vad nu emellertid gäller de anmärkningar, som interpellanten anfört, så vill jag framhålla följande synpunkter. Jag fattar mig relativt kort med

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

hänsyn till att jag haft tillfälle att i huvudsak redogöra för min syn på dessa frågor i tidigare interpellationssvar.

Beträffande inskränkningen i postutdelningen om söndagarna vill jag erinra om att beslutet därom framtvingades av bestämmelserna om veckovila i den nya arbetarskyddslagen av 1949 och av svårigheterna att i det läge, som rådde på arbetsmarknaden under åren närmast därefter, anställda erforderlig extra postpersonal. I sistnämnda hänseende har läget numera lättat, men kostnaderna för postverksamheten har i stället stigit i sådan grad, att ett återupptagande av söndagspostutdelningen ändå icke kan anses vara praktisk politik. Tågförningarna å andra sidan beror ju på en rad olika faktorer. De hänger samman med standarden på våra järnvägar och beror därmed på exempelvis förekomsten av bangårdsutrymmen, dubbelspår, elektrifiering och dragkraft m. m. Vidare spelar variationen i trafikintensiteten in, liksom väderleksförhållandena. Åtgärder har emellertid vidtagits för att komma till rätta med problemet och en successiv förbättring i tågföringen har inträtt. Vad vidare gäller interpellantens kritik av telegrafverket tror jag den är avsevärt överdriven. Långa väntetider förekommer visserligen vid installation av telefonapparater, men det betingas ju bl. a. därav, att statsmakterna av samhällsekonomiska skäl funnit det nödvändigt att begränsa investeringarna i telegrafverket. Vill man ha en ändring till stånd, så kräves därför en ökning av investeringarna, en ökning som sannolikt måste utjämnas med en minskning på något annat område, som vi hittills ansett böra ha företräde. Beträffande telefontrafiken inom storkommunerna vill jag tillägga, att frågan där om utredes av den kommitté, som har att pröva de föreliggande planerna för fortsatt automatisering av telefontrafiken. Bland annat undersöker kommittén, huruvida de nuvarande principerna för samtalsräkningen bör bibehållas eller ändras. Den skall därjämte utreda förutsättningarna för införande av enhets- och lägsta möjliga taxor för sam-

tal inom egen kommun. Jag kan inte finna, att vi för närvarande kan göra annat när det gäller dessa frågor än att avvakta de resultat, kommittén kan komma att lägga fram.

Vad slutligen gäller interpellantens egentliga fråga, om jag är villig medverka till utredningar av de ekonomiska konsekvenserna för allmänheten och för verken själva av eventuella inskränkningar i verkens kundtjänst, vill jag svara, att alla mer väsentliga förändringar i verksamheten föregås av omfattande utredningar om konsekvenserna i olika avseenden. Givetvis söker man därvid också klargöra, så långt sig göra låter, vad förändringarna ur ekonomiska och andra synpunkter kan betyda för allmänheten. Jag är övertygad om att den utredning om telefontrafikens fortsatta automatisering, som jag nyss nämnt, kommer att ge ett gott exempel härpå. Med hänsyn till den praxis, som sålunda redan råder i dessa hänseenden, anser jag några särskilda åtgärder från min sida icke behövliga.

Herr **ESKILSSON** (h): Herr talman! Jag ber att först få framföra mitt tack till statsrådet Andersson för interpellationssvaret. Jag nödgas emellertid konstatera, att detsamma icke är lika tillfredsställande till innehållet som det är fylligt till omfånget. Herr statsrådet har inte i någon större utsträckning gått in på de frågeställningar, som interpellationen innesluter. Mot bakgrunden av statsrådets egna antaganden, att interpellationen ger en knapphändig bild utav förhållandena inom de statliga affärsdrivande verken, borde det ha varit angeläget för statsrådet att klargöra vad man skoll kunna kalla för servicekostnader. Statsrådet har i stället föredragit att ge en utförlig redogörelse för den kostnadsutjämnning, som äger rum inom respektive verk mellan bärkraftiga och mindre lönsamma företagsgrenar. Detta förhållande har jag redan antytt i min interpellation, och det synes mig inte råda några delade meningar om att enhets- och lägsta möjliga taxorna i de olika fallen har en stor mis-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

sion att fylla både ur sociala och befolkningspolitiska synpunkter.

Bakgrunden till min interpellation har inte varit en önskan att på något sätt söka ändra på nu existerande förhållanden i detta avseende. Tvärtom, Jag har inte heller i min interpellation förutsatt eller föreslagit någon serviceförbättring, vilket man lätt får intryck av vid ett studium av statsrådets argumentation. Bakgrunden till min fråga är i stället den betydande oro, som på många håll i vårt land under senare tid givit sig till känna inför de med jämna mellanrum återkommande förslagen om inskränkningar i än det ena än det andra fallet av verkens kundtjänst. Tidningarna har varit fulla både av insändare och av redaktionella artiklar i detta ämne, och om dess ständiga aktualitet vittnar även de två frågor, som här i riksdagen framstälts i likartade ämnen, sedan min interpellation framfördes. Att denna oro är särskilt stark på landsbygden är i och för sig ganska naturligt, eftersom det ju ligger nära till hands att verken i första hand försöker inskränka på kundtjänsten i sådana fall, där rörelsen kan betecknas som mindre lönande eller kanske rentav förlustbringande. Jag vill emellertid från början slå fast, att jag inte i och för sig har någonting emot en rationalisering i detta ords egentliga bemärkelse. Men jag kan inte acceptera en rationalisering, som endast tar sikte på de besparingar statsverket eventuellt kan göra, och inte tar berättigad hänsyn till den kostnadsfördyring, som samtidigt inträffar för medborgarna. Jag vill i detta sammanhang även anknyta resonemanget till den sociala och befolkningspolitiska skyldighet som de statliga monopolföretagen måste anses ha. Jag tror inte att vi, som bor på landet, förutsätter att servicen skall, som statsrådet uttrycker det, vara fullständigt likformig med den som erbjuds i storstäder och tätbebyggda samhällen. Jag tror således inte, för att ta ett exempel, att det är någon på landet som begär att lantbrevbäraren skall göra lika många turer som antalet postutbärningar t. ex. här i Stockholm.

Det ligger ju nära till hands, när man resonerar om sådana här saker, att man går till sin egen bygd och ser, hur förhållandena där utvecklats sig. För att ta det hela mycket schematiskt kan nämnas att det för närvarande i mina bygder pågår strävanden framför allt från postverkets sida att dra in postanstalter vid järnvägsstationer och ersätta dem med lantbrevbärarturer. Detta kommer, såvitt jag förstår, att ha till följd att trafiken och betydelsen av ifrågakvarande järnvägsstationer kommer att minska, och då ligger det nära till hands att antaga, att statens järnvägar gör sig påminta och snart finner det förenligt med sina intressen att också lägga ned någon järnvägsstation och förändra den till en obemannad hållplats. Vad detta innebär ur servicesynpunkt behöver jag kanske inte närmare gå in på, utan jag vill endast konstatera, att det då blir omöjligt för befolkningen att t. ex. få ut varor från städerna med järnvägen och hämta dem vid den gamla stationen. Jag kan redan nu konstatera, att indragningen av postens söndagsutbärning har haft betydande ogynnsamma verkningar, verkningar som i många fall skulle ha kunnat undvikas utan att detta, såvitt jag förstår, skulle ha kostat posten så värt mycket. Jag tänker som sagt på förhållandena i min egen hembygd. Järnvägsstationerna därute på landsbygden, som ofta är kombinerade med poststation, är bevakade även på söndagarna, och personalen måste tjänstgöra sina timmar för att passa tågen. De borde då ha haft möjlighet att t. ex. sortera in tidningar i postfacken. Men detta har postverket nu satt effektivt stopp för genom att inte längre skicka med postsäckarna till dessa stationer förrän på måndagsmorgnarna.

Genom de inskränkningar, som posten i detta fall gör i befordringsmöjligheterna, stimulerar man kunderna, d. v. s. allmänheten, att söka sig andra vägar för att få tjänsterna utförda så billigt och effektivt som möjligt. Därigenom minskar man också inkomsterna för vederbörande verk med en ytterligare serviceförsämring som resultat för att täcka de

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

uteblivna inkomsterna. Jag såg för litet sedan i en dagstidning, att Göteborgs stads verk kunde göra ganska stora besparingar genom att i egen regi ordna distribueringen av räkningar och försändelser. Man räknade med att på detta sätt kunna spara omkring 120 000 kronor årligen. Det borde, såvitt jag förstår, vara möjligt för posten att med en viss elasticitet i utformningen av portosatserna eller genom särskilda avtal med en del större kunder åstadkomma mindre stelbenthet och därmed större möjligheter att få behålla lönande kunder.

När det gäller statens järnvägar gör statsrådet gällande, att en successiv förbättring i tågföringen har inträtt. Jag är naturligtvis medveten om att de orsaker till förseningar, som statsrådet anför i interpellationssvaret, inte är lätta att komma till rätta med genast. Men det hade onekligen varit av ett betydande intresse att få del av den statistik över orsaker till tågförseningar, som jag utgår ifrån att statens järnvägar är i besittning av. Det hade t. ex. varit ganska intressant att få reda på om det är på några vissa platser, som förseningar ofta uppstår, eller om orsaken till förseningar i betydande utsträckning beror på att lastning och lossning av gods tar längre tid än som enligt tidtabellen beräknats. Hade man fått några uppgifter av detta slag, hade det varit möjligt att diskutera vilka åtgärder som kunde vidtagas, vad kostnaderna för sådana skulle bli och om i så fall dessa var större än de kostnader som det förlorade antalet arbetstimmar får sägas medföra för folkhushållet i dess helhet.

Av allt att döma sker taxesättningen inom statens järnvägar många gånger på en höft. För några dagar sedan publicerades i Dagens Nyheter ett uttalande av överdirektör Oredsson i järnvägsstyrelsen, där han helt frankt förklarade, att »den taxehöjning som gjordes förra året nog togs till litet i överkant. Vi hade med andra ord en känsla av att vi så småningom skulle få reducera den». Jag tycker för min del, att detta uttalande rimmar ganska illa med stats-

rådets eget svar på min interpellation, då han framhåller att alla mera väsentliga förändringar i verksamheten föregås av omfattande utredningar om konsekvenserna i olika avseenden.

När det gäller servicen vid statens järnvägar har de av Kungl. Maj:t förordnade överrevisorerna i sin senaste berättelse på tal om järnvägarnas ekonomi bland annat uttalat följande: »Ett ytterligare steg i kostnadsänkande riktning är ersättande av järnvägstrafik med biltransporter, bland annat genom s. k. kretstrafik. Härigenom kommer de på historiska förhållanden grundade avstånden mellan järnvägsstationerna att successivt i mån av kretstrafikens och busstrafikens utveckling kunna förlängas och antalet stationer minskas.» Det är den synpunkt man lägger på saken från järnvägens sida, men det är ganska intressant att se vilken reaktion en sådan omläggning av trafiken medför från bygder som berörs av den. När vi för drygt en månad sedan behandlade frågan om statens järnvägars investeringsbehov, yttrade en representant från Bohuslän i andra kammaren sig i ärendet och framhöll de betänkligheter som man i hans bygder kände inför förändringar av det slag som överrevisorerna här antytt. Det framhölls med all rätt, att det är beklämmande att de små befolkningsgrupper, som är bosatta vid småstationerna, skall få sitta emellan för att man skall kunna betjäna de större orterna med snabbare tågförbindelser.

Jag kan inte heller underlåta att i detta sammanhang protestera mot de taxor som statens järnvägar åsatt cykeltransporterna. Den fördyring som där har inträtt drabbar i så betydande utsträckning de mindre väl situerade i samhället, att man får hoppas att den nu annonserade sänkningen blir större än vad som föreslagits.

Telegrafverkets service har ju tidigare varit uppe till behandling här i kammaren för inte så länge sedan, och jag skall därför inte fördjupa mig alltför mycket i denna fråga. Vad statsrådet menar med att min kritik är av-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

sevärt överdriven, har jag dock litet svårt att förstå. I min interpellation har jag anfört ett konkret exempel med utgående av namn och således möjlighet att kontrollera för vem som helst. Sedan är det naturligtvis en omdömessak, om man anser att det är god service att en abonnent skall betala in 200 kronor för att få en telefon och sedan vänta bortåt ett halvt år, innan han får den installerad, eller att en flyttning av telefon skall ta bortåt tre månader och en reparation ett par veckor.

Statsrådet hävdar i sitt svar, att min interpellation ger en alltför ensidig bild av serviceutvecklingen inom affärsverken, och statsrådet har i bakfickan en rad exempel på förbättringar, exempel som skall användas gentemot mig eller andra vid debatten, om så erfordras. Hade det inte, herr statsråd, varit lika lämpligt att anföra några av dessa exempel redan i interpellationssvaret som en motvikt till den ensidiga bild som jag tecknat? Men jag kan redan i förväg betyga, att jag ingalunda är blind för den utveckling till det bättre, som i många stycken skett inom kommunikationsverken, och det vore väl bedrövligt, om en sådan utveckling inte hade skett. Låt mig bara nämna ett par exempel. Här har järnvägarna genom elektrifiering, genom tillkomsten av rälsbussar och andra tekniska förbättringar fått möjlighet att förkorta restiderna och öka antalet förbindelser mellan olika orter. Här har telegrafverket genom en ökad automatisering och vidgade frikretsar ökat inte minst landsbygdens möjligheter till förbättrade telefonförbindelser. Men det har förefallit mig att vi just nu befinner oss i ett brytningsskede med tydliga tendenser till försämring av kommunikationsverkens kundtjänst, och då har jag funnit det angeläget att hos kommunikationsministern efterlysa motåtgärder mot en sådan utveckling. Jag skulle önska att statsrådet därvidlag som riktmärke tog några ord i en proposition i ett helt annat ämne till årets riksdag, där även förhållandet mellan den statliga servicen och allmänhetens bekvämlighet ventileras.

I proposition nr 160 framhålles att även servicesynpunkten bör betraktas som en driftekonomisk synpunkt, nämligen om den ses från de skattskyldigas sida. Det ideala förhållandet är det som medför de minsta sammanlagda kostnaderna för staten och de enskilda. De statsfinansiella hänsynen får icke tillmätas avgörande betydelse.

Det är just detta som jag, herr talman, velat framhålla med min interpellation. Ur samhällets synpunkt är det väsentligt att inte medborgarna förorsakas betydligt högre kostnader för en tjänst än det tidigare kostat staten att utföra den.

Herr statsrådet ANDERSSON: Sedan jag hört herr Eskilssons anförande, är jag ännu mer övertygad om att jag har formulerat mitt svar riktigt. När herr Eskilsson fått tillfälle att studera svaret mera ingående än jag förstår att han nu haft möjlighet till, tror jag att han bättre skall förstå den utveckling som vi befinner oss i på detta område.

Herr Eskilsson förbigick ju även i sitt anförande det som icke kan vara oväsentligt när det gäller de statliga affärsverken, nämligen att de måste uppnå täckning för sina kostnader. Intet av de verk, som jag har talat om, får ju något tillskott av skattemedel, utan såväl post och telegraf som statens järnvägar sköter sin verksamhet så, att den bär sig. Jag har i mitt interpellationssvar givit bakgrunden till dessa förhållanden, och jag vill nu ta upp några av de erinringar som herr Eskilsson gjorde.

Vad postverket beträffar talade herr Eskilsson redan i interpellationen om att där pågår rationaliseringar som medför försämring för allmänheten. Den försämring för allmänheten, som har inträtt och som vi ofta har talat om här i riksdagen sedan år 1951, är indragningen av söndagsutbärningen. Den åtgärden anmäldes för riksdagen år 1951 utan att någon erinran gjordes däremot. Och jag vill framhålla för herr Eskilsson, när han talar om att postverket borde genomföra smidigare taxor, att det är en sak som han i sin egenskap av riksdags-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

man bör bevaka, eftersom det är riksdagen som fastställer posttaxorna. Herr Eskilsson har, såvitt jag förstår, varit med om att fastställa dem senast år 1952.

Den försämring, som skedde genom upphörandet av söndagsutbärningen, är ju uppenbar. Jag har i interpellationssvaret sagt, att jag inte tror att det är praktisk politik att tänka sig en återgång — i varje fall omedelbart — till söndagsutbärning. Jag har studerat den frågan närmare och tagit reda på hur det förhåller sig i andra länder; det kan ju ha sitt intresse. Jag har funnit att söndagsutbärning saknas praktiskt taget över hela världen. Liksom här i Sverige delas expressbrev ut även på söndagarna, och i vissa europeiska länder har man möjlighet att på söndag även komma in på en poststation. Förteckningen över de stater, som ännu har söndagsbrevbärning, upptar egentligen endast mohammedanska länder, och jag misstänker att det beror på att dessa har sin veckohelg på någon annan dag och på den grund ensamma kan ståta i statistiken med söndagsutbärning. Någon sådan förekommer faktiskt inte i europeiska länder och Amerikas förenta stater. Sverige behöll den längre än de flesta. Vi upphörde med den i första hand av ekonomiska skäl. När det gäller många europeiska länder och USA har inte bara ekonomiska skäl spelat in, utan även religiösa, men sådana anlägger ju ingen här i landet på denna fråga, inte ens representanter för högerpartiet.

Bakgrunden till den rationalisering som pågår i form av indragning av en del poststationer — inte många, men ändå till ett sådant antal att det märks i statistiken — är bl. a. det krav som man på landsbygden reser på lantbrevbärning. I syfte att förbättra servicen på landsbygden håller postverket på att lägga ut fler lantbrevbärningsturer. Vid utläggning av dessa händer det att man mycket väl kan dra in poststationer. Mellan åren 1948 och 1952 har i varje fall antalet poststationer minskat med 430 stycken. Denna utveckling sammanhänger med att befolkningen på vissa håll minskat, men även med tillkomsten av lantbrev-

bärningsturer, varigenom allmänheten får posten hemburen, vilket måste anses vara en avsevärd förbättring. Jag kan därför inte inse att denna s. k. rationalisering är någonting annat än ett led i strävandena att förbättra servicen för allmänheten ute på landsbygden. Någon annan syn på saken har jag inte heller fått, då jag gått igenom de olika fallen, och jag vill erinra om att möjligheten att besvara sig hos Kungl. Maj:t över en indragning av poststation har utnyttjats bara i fyra fall under alla dessa år. Allmänheten har alltså accepterat dessa åtgärder och betraktat dem som en förbättring.

När det sedan gäller interpellantens exempel från Göteborgs stad så slog det mig, att han inte hade anfört det exemplet, om han hade förstått innebörden av interpellationssvaret, vars principer han dock sade sig dela. Göteborgs stad — eller kanske det var Göteborgs gas- och elverk — kan till en kostnad av ungefär 5 öre per styck utdela räkningarna till sina abonnenter i Göteborgs stad, medan det skulle kosta 25 öre per försändelse, om det gick genom postverket. Jag kan försäkra herr Eskilsson, att om postverket finge begränsa sin verksamhet till Göteborg och Stockholm, skulle också postverket kunna dela ut post för 5 öre per brev. Men det går inte lika bra, om verket också skall bära upp en rörelse ute i glesbygderna, där det inte är två meter mellan brevlådorna utan kanske två, tre, fyra kilometer. Det är ett exempel på att herr Eskilsson fullkomligt kommit att halka förbi det viktigaste och bärande i principen om enhetstaxor. Det är därför jag sagt att förutsättningen för att man skall kunna ha enhetstaxor och låga taxor t. ex. ute på landsbygden är, att man i tätorterna får betala väsentligt mera än vad själva kostnaden där uppgår till. På det sättet får vi en utjämning till stånd.

Herr Eskilsson ville ha uppgifter om var tågförseningar speciellt förekommer, och det vet vi väl. Under eftervintern har det speciellt varit i Norrland på grund av de våldsamma oväder som vid några tillfällen varit rådande där.

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

De vållade nu på vårsidan stora förseningar under flera veckor. Men skall det anses innebära en försämring av kundservicen, om man på grund av oväder ibland måste inställa turer eller får väldiga förseningar inom flyget, järnvägarna och båttrafiken? Var och en, som sysslar med detta, vet att sådant kan inträffa, och det inträffar inte mindre ofta sedan vi fått järnvägarna elektrifierade — som bekant är de elektrifierade järnvägarna under vissa omständigheter mycket känsliga för skiftande väderlek.

Vidare har förseningar uppkommit genom att vi särskilt på stambanorna har försökt förbättra kundservicen genom tätare tågturer, och som framgår av interpellationssvaret, beror detta på att vi inte har dubbelspår överallt. Omkring 1960 får vi dubbelspår färdiga på några av våra stambanelinjer, vilket kommer att medföra en väsentlig förbättring och möjlighet att föra fram tågen snabbare. Vi förfogar inte heller över tillräckligt antal rangerbangårdar och inte heller över spår för omkörning ute vid stationerna. Som jag framhållit tidigare här i kammaren, råder tyvärr en mycket stor brist på dragkraft, d. v. s. moderna lok. Som alla vet, har riksdagen under de två sista åren beviljat SJ väldiga investeringsanslag, vilka under de närmaste åren kommer att resultera i en modernisering av både lok och vagnar, och detta kommer i sin tur att motverka förseningar, vilka förorsakas av den dåliga vagnmaterielen.

Det är alla dessa faktorer och många fler, som tillsammans åstadkommer tågförseningarna. Jag har gått igenom statistiken och försökt se efter, om det verkligen håller på att bli sämre, men till min glädje finner jag att 1952 innebär ett stort framsteg, eftersom det uppstod färre tågförseningar under detta år. 1953 har kanske inte varit så gynnsamt, beroende på de våldsamma oväderna som särskilt norrut skapade svårigheter för SJ.

Vad sedan beträffar järnvägarnas ekonomi och de förändringar av SJ:s verksamhet som de ekonomiska förutsätt-

ningarna kommer att medföra, skulle det ta alltför lång tid, herr talman, om vi här tog upp en debatt om detta vidlyftiga ämne. Jag vill bara säga, att om vi håller fast vid att SJ:s verksamhet skall vara affärsmässig och riksdagen inte — vilket ju hittills inte heller skett — skulle bevilja några subventioner till järnvägsrörelsen i landet, då får vi nog finna oss i att vara med om åtskilliga förändringar inom järnvägsdriften. De, som talar så varmt för att inga förändringar skall ske, såsom herr Eskilsson gjorde, och åberopar allmänhetens synpunkter, som jag mycket väl förstår, bör väl ändå komma ihåg att det under de sista hundra åren, sedan vi började bygga järnvägar, skett någonting. Vi har fått bilar och flygmaskiner, och allt fler människor begagnar dessa nya trafikmedel. Många av våra järnvägssträckor är redan utkonkurrerade och har nedlagts, och många andra kommer att nedläggas. Andra åter är nödvändiga, och huvuddelen av järnvägsnätet måste vi under alla förhållanden ha. Men vi kan inte bedriva trafiken på samma sätt som förut. Det är alldeles uteslutet att tänka sig att SJ skall bedriva trafiken på samma sätt som förut, sedan även SJ har tillgång till de på vissa sträckor billigare trafikmedlen, lastbilen och omnibussen. Det kan därför inte hjälpas, att en av de vägar man måste gå för att rädda järnvägarna och göra dem ekonomiskt härförkraftiga är att nedlägga småstationer. SJ:s förmåga att konkurrera består i den långväga trafiken, och man får därför se till, att man framför tåg på längre sträckor men låter bussar och lastbilar ta de mera lokala transportererna. Det är en sådan utveckling som skett ute i hela världen, och om vi vill ha järnvägarna affärsmässiga, kan vi inte komma ifrån det.

Herr Eskilsson tog upp en annan detalj, nämligen cykelbiljetterna. Dessa biljetter har varit betydligt dyrare. Jag sänkte dem förra året, och jag hoppas att i år kunna sänka dem ytterligare. De höjdes kraftigt för några år sedan, vilket berodde på att SJ inte kunde skaffa personal. Under denna tid var det mycket

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

stora svårigheter att få personal till följd av arbetskraftsbristen. På grund av det låga priset och den väldiga resandeströmmen efter kriget ställdes SJ i en fullkomligt hopplös situation. Det fanns varken vagnar eller personal för det stora antal cyklar som polletterades. Då höjde man priset till det 3, 4-dubbla och lyckades därmed — tråkigt för allmänheten men nödvändigt för trafiken — stoppa den stora tillströmningen av cyklar. Sedan dess har SJ medvetet försökt ordna det så, att man kan ta emot allt fler cyklar, och man håller på att återgå till det som trots allt är normalt, nämligen att den, som reser, skall kunna medföra sin cykel till rimligt pris. Det tidigare förhållandet var en krisföreteelse, och herr Eskilsson måste väl ändå ha konstaterat att SJ planmässigt företagit ett återtag på den punkten.

Herr talman! Det skulle ha varit åtskilligt mera att tillägga — detta är ju ett mycket vidlyftigt ämne. Jag vill emellertid sluta med att säga, att den överskuggande frågan här inte är sådana förändringar, som av många uppfattas som försämringar, av typen att en järnvägsstation blir nedlagd därför att ingen utnyttjar den, eller att en poststation blir överflödig därför att man fått en lantbrevbäringslinje — vilket egentligen är en förbättring. Detta är inte det överskuggande när det gäller den statliga affärsverksamheten inom post, telegraf och järnvägar. Det överskuggande där är faktiskt vad som skett under de senaste tio, tjugu åren, då vi trots världskriget har kunnat göra revolutionerande förändringar till det bättre på alla de områden det här är fråga om.

Jag vill bara erinra om hur telegrafverket, där man har långa köer av folk som vill ha telefon, ändå under de senaste åren har installerat ett mycket större antal telefoner än tidigare. På 1930-talet installerade telegrafverket genomsnittligt 30 000 till 35 000 telefoner per år, nu är vi uppe i över 100 000 per år. Det är denna väldiga efterfrågan på detta område, liksom på andra områden vi här talar om, som ger sken

av en försämring. I själva verket är det så, att allmänheten mer och mer vill ta i anspråk den service som de statliga affärsverken ger.

Den som hörde det anförande, som herr Lindahl höll i kammaren innan vår debatt började, måste säga sig, att det också finns enskilda företag som under de senaste åren inte har kunnat hålla samma goda kundservice som tidigare. Det var inte alls arrangerat, herr talman, att denna debatt föregicks av en diskussion om en enskild bana som allmänheten — både högermän, folkpartister och andra — kräver skall förstatligas, eftersom den har för höga biljettpriser, för dåliga vagnar och stationsutrymmen och så vidare. Det bara föll sig så. Men det kanske ändå kan ge herr Eskilsson en liten tankeställare om att det också på områden, som behärskas av privata företag, kan finnas anledning att tala om att servicen är dålig. Under senare år har vi ju alla fått uppleva, hur det skett förändringar i fråga om servicen. Inom affärsvärlden till exempel har man inte under hela efterkrigstiden kunnat i någon större utsträckning låta kunderna få varorna hemsända. Varubuden, som tidigare var vanliga, har nästan helt försvunnit. Det samma har skett på en mängd andra områden, där servicen har förändrats.

Sådana ändringar får man nog finna sig i. Det väsentliga är emellertid, att utvecklingen i stort är riktig, och jag vågar påstå — och det har också herr Eskilsson erkänt — att den är riktig beträffande våra statliga affärsverk.

Herr **ESKILSSON** (h): Herr talman! Låt mig bara komma med ett par reflexioner i anledning av herr statsrådets anförande.

Jag tycker det var en smula långsökt att, som herr statsrådet gjorde i slutet av sitt anförande, åberopa den dåliga kundtjänst, som ett enskilt företag hade gentemot sina kunder, som försvar för att man inom SJ och inom de statliga affärsdrivande verken i övrigt inte lyckats hålla sig riktigt tiptop i det av-

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

scendet. Vi har annars, herr talman, för oss, att man har anledning att ställa litet större krav på den statliga verksamheten på detta område, emedan den i många avseenden arbetar under speciella förhållanden. När det gäller post och telegraf har statsrådet redan sagt, att det där inte finns någon konkurrens eller möjlighet för någon annan verksamhet att göra sig gällande, och då har man ifrån allmänhetens sida anledning att ställa anspråken ganska högt på den statliga verksamheten.

Jag menar inte att kommunikationsverken i alla tider skall kunna bibehålla den verksamhetsform som de hade när de inrättades. Men vi bör vara på vår vakt, så att inte den rationaliseringsverksamhet, som t. ex. statens järnvägar bedriver och som jag givit exempel på, vilka herr statsrådet här har kommenterat, motverkar andra strävanden som riksdagen också omfattar. Vi försöker ju främja uppkomsten av ett differentierat näringsliv ute på landsbygden. Det förhåller sig på det sättet att järnvägarna mer än andra kommunikationsmedel har varit av betydelse, när det gällt att bygga upp ett mångsidigt näringsliv i landet. Kring järnvägsstationerna har samlat sig verksamhet av olika slag. Sådana företag är många gånger för sitt fortbestånd beroende av de kommunikationsmöjligheter som järnvägarna erbjuder. När det gäller statens järnvägar får man därför inte uteslutande tänka på driftsekonomien, utan man måste ta hänsyn till att järnvägarna har speciella uppgifter att fylla. På den enskilda orten kan det vara av social och befolkningspolitisk betydelse att upprätthålla järnvägstrafiken även om den inte ur rent ekonomisk synpunkt är bärig.

Herr statsrådet talade ganska mycket om postverket, vilket väl är naturligt eftersom jag i mitt tidigare anförande särskilt uppehöll mig vid dess verksamhet. Statsrådet ville framställa saken på det sättet att när postverket lägger ned en poststation, gör man det i regel för att tillmötesgå ett krav från allmänhetens sida på bättre kundtjänst: allmänheten vill ha lantbrevbäringsturer i stället för

poststationer. Så kan väl också många gånger vara fallet, jag erkänner det. Det kan emellertid också råda olika åsikter i en bygd om sådana frågor, och jag har i min egen hembygd bevittnat hur man på sista tiden från de kommunala myndigheternas och från företagens sida mycket livligt har protesterat mot att poststationen skulle läggas ned, eftersom en sådan dock ger större fördelar åt dem, som är bosatta i trakten omkring poststationen, än en lantbrevbäringstur. För dem som bor längre bort är det självfallet bekvämt att få posten hemskickad kanske ända fram till stugdörren, men för dem som har varit vana att på tid som de själva har kunnat bestämma besöka poststationen och uträtta sina ärenden, innebär det en försämring av kundtjänsten, när man blir hänvisad till att passa en lantbrevbärarens turer. I det senare fallet kan man inte heller få alla ärenden uträttade, även om lantbrevbärarna kan betecknas som åkande poststationer.

Vi får inte heller glömma bort sambandet mellan post- och järnvägstrafik — jag återkommer till den saken eftersom den är mycket viktig. Utefter linjen mellan Norrköping och Valdemarsvik har i år en del poststationer dragits in. Det har lett till att statens järnvägar, som till stor del har levt på inkomsterna av posttrafiken, ansett sig böra överväga att också dra in järnvägsstationerna för att göra motsvarande inbesparing. Vad man sparar i det ena kommunikationsverket medför således många gånger en minskning av inkomsterna för det andra, och därför kan man fråga sig om slutresultatet av en besparingsåtgärd blir så stort som man räknat med när man sett åtgärden ensidigt ur ett verks synpunkt. Att järnvägsstationerna dras in och görs till obemannade hållplatser innebär i alla fall, som jag sade i mitt förra anförande, en betydande försämring för den allmänhet som har varit van att vända sig till både post- och järnvägsstationen med sina ärenden. Den lantbrukare, som t. ex. under en brådskördetid har behövt få hem en reservdel till en maskin och inte själv hunnit åka till

Ang. affärsverkens försämrade kundtjänst.

affären i staden eller tätorten, har kunnat ringa dit och få reservdelen sänd med järnvägen. Den affärsman, som behöver komplettera sitt lager med någon vara, har inte längre möjlighet att göra det på samma enkla sätt, när det inte finns någon järnvägsstation. För dem innebär indragningen en avsevärd försämring av servicen.

Ännu en liten sak ber jag att få ta upp här. Statsrådet nämnde att man genom anordningen med expressbrev velat öppna en möjlighet för postverkets kunder att få brådskande försändelser utsända trots att söndagsutbärningen slopats. Ja, det låter sig göra i en del fall, men jag har själv haft erfarenhet av motsatsen för inte alls länge sedan. Jag var hemma i min hemsocken och behövde få dit några blanketter från Stockholm. Jag hade rekviderat dem i mycket god tid och var alltså inte för sent ute, men genom ett förbiseende av dem, som jag rekviderat blanketterna av, hade de inte blivit avskickade. Jag ringde upp dem på lördagsmorgonen och bad dem skicka försändelsen.

— Ja, det skall vi göra, sade man, och vi skall skicka blanketterna som expressbrev, så att de kommer fram snabbt.

— Det har ingen praktisk betydelse, om ni skickar blanketterna som expressbrev, svarade jag, ty jag får dem i alla fall inte förrän på måndag.

Försändelsen, för vilken man erlade expressporto och som skickades från Stockholm på lördagen, kom mig inte heller till handa i mitt postfack förrän på måndagen. I detta fall hade jag alltså ingen möjlighet att utnyttja den väg som man öppnat genom expressbrevsförsändelser.

Jag har även hört berättas av omdömesgilla personer — jag har inte själv råkat ut därför — att expressbrevsutdelningen i Stockholm många gånger inte fungerar så smidigt som vore önskvärt och på ett sådant sätt att man tillgodoser trafikanternas behov av snabba förbindelser. Tidningsmän t. ex., som är beroende av att snabbt kunna erhålla nyheter som de i sin tur skall förmedla

till sina tidningar ute i landet, kan få vänta en hel dag på att ett expressbrev befordras från en plats i Stockholm till en annan.

Även om expressbrev innebär ett försök att avhjälpa svårigheterna, har alltså denna utväg många gånger inte slagit så väl ut som herr statsrådet ville låta påskina.

Herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Tillåt mig att anföra ytterligare några synpunkter.

När det gäller den rationalisering av postverket som sker kan man inte förneka, att de som bor alldeles intill en postanstalt, vilken blir indragen, har anledning att bli ledsna, ty de har ju tidigare haft poststationen alldeles i närheten. Men för alla dem, som haft mycket långa vägar till poststationen och nu får all sin post hemburen, innebär rationaliseringen en fördel. Det är denna större fördel för dem, som bor ett stycke från de små stationssamhällena, som väl ändå är det väsentliga. Alla blir nu ställda i samma klass — alla får sin post utburen.

Sedan vill jag säga att om på något ställe — det är ju möjligt att det kan inträffa — indragningen av en poststation skulle innebära, att även järnvägsstationen indroges, tror jag inte att det behöver medföra någon minskning av statens järnvägars inkomster. Tvärtom kan det innebära en vinst för statens järnvägar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredros och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående överlåtelse av tomt för uppförande av en byggnad för italienska institutet i Stockholm.

Föredros och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 3, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 12 och 13, statsutskottets utlåtanden nr 87—93, sammansatta stats- och andra lagutskot-

tets utlåtande nr 8, bevillningsutskottets betänkanden nr 33 och 37—40, första lagutskottets utlåtande nr 34, andra lagutskottets utlåtanden nr 25—27, tredje lagutskottets utlåtande nr 22 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 23 och 24.

På framställning av herr talmannen beslöts att konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 och sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde i angiven ordning uppföras näst efter bevillningsutskottets betänkande nr 33.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka

nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; och nr 228, angående reglering av socker näringen i riket m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Fahlander* för tiden den 6—den 16 innevarande månad för deltagande i sammanträde med Europarådets rådgivande församling.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.35 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 6 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Herr *Ericson, Eric*, anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 29 nästlidne april.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed på grund av sjukdom anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under maj månad.

Lund den 4/5 1953.

Alfr. Nilsson.

Härmed intygas att riksdagsman *Alfred Nilsson*, född den 19/12 1887, Steeneberg, Vollsjö, för närvarande är in-

tagen å Lunds Lasarett för vård av sockersjuka + lungsjukdom (Diabetes mellitus + Tbc. pulm.) och på grund härav är förhindrad att under de närmaste 2—3 månaderna delta i riksdagsarbetet.

Lungkliniken, Lund, den 5/5 1953.

I tjänsten

Erik von Rosen.

Överläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 228, angående reglering av socker näringen i riket m. m.

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående uppsägning av Sveriges medlemskap i Unesco, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.

Till konstitutionsutskottet hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 185, vari Kungl. Maj:t förslagit riksdagen

att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad;

2) lag angående ändrad lydelse av 34 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet;

3) lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

4) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm;

5) lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

I förstnämnda lagförslag var 15 § första stycket så lydande:

(Nuvarande lydelse:)

För val av stadsfullmäktige skall stad med mera än 10 000 invånare indelas i valkretsar. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

(Föreslagen lydelse:)

För val av stadsfullmäktige skall stad med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar. Är folkmängden i stad mindre än nu sagts men överstiger den 10 000, må valkretsindelning och företagas, där så finnes lämpligt. Annan stad må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av stadens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl företigga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

De under 2 och 3 upptagna lagförslagen inneburo i huvudsak, att kommun (församling) med mera än 10 000 invånare finge indelas i valkretsar där så befunes lämpligt, samt att annan kommun (församling) ej finge indelas i valkretsar, så framt icke till följd av kommunens (församlingens) särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreläge därtill.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två likalydande, i anledning av propositionen väckta och till utskottet hänvisade motioner, nr 454 i första kammaren av

herr *Weiland* m. fl. och nr 567 i andra kammaren av herr *Swedberg* m. fl. I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga ändringar i de nyss angivna stadgandena i lagen om kommunalstyrelse i stad, lagen om kommunalstyrelse på landet och lagen om församlingsstyrelse av huvudsaklig innebörd, att i kommun (församling) med mera än 20 000 invånare valkretsindelning skulle få äga rum men icke vara obligatorisk samt att i annan kommun (församling) valkretsindelning icke skulle få ske, såframt icke till följd av kommunens (församlingens) särskilt betydande utsträckning eller liknande för-

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

hållanden synnerliga skäl föreläge därtill.

skäl föreligga. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till föreliggande proposition nr 185, antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad;

2) lag angående ändrad lydelse av 34 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet;

3) lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

4) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm; samt

5) lag angående ändrad lydelse av 10 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;

B) att motionerna I: 454 och II: 567 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A.

Reservation hade avgivits av herrar *Englund, Hansson, Hammar, Rimås och Dahlen*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av föreliggande proposition nr 185 och motionerna I: 454 och II: 567 måtte — med förklarande att propositionen icke kunnat i oförändrat skick bifallas — för sin del antaga fem i reservationen införda förslag till lagar i ovan angivna ämnen.

I det av reservanternas framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad hade 15 § första stycket avfattats sålunda:

För val av stadsfullmäktige må stad med mera än 20 000 invånare indelas i valkretsar. Annan stad må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av stadens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga

Reservanternas förslag till ändrad lydelse av 34 § lagen om kommunalstyrelse på landet och 31 § lagen om församlingsstyrelse inneburo i huvudsak, att kommun (församling) med mera än 20 000 invånare finge indelas i valkretsar, där så befunnnes lämpligt, samt att annan kommun (församling) ej finge indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens (församlingens) särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreläge därtill.

Herr ENGLUND (fp): Herr talman! Jag har i detta ärende tillsammans med ett antal meningsfränder avgivit en reservation. Jag kan nämligen inte finna att utskottets förslag är tillräckligt radikalt för att undanröja de olägenheter, som är förknippade med den nuvarande valordningen.

Den indelning i valkretsar, som äger rum vid kommunala val, har förmodligen sin historiska bakgrund i det val sätt som vi hade här i landet vid den tidpunkt då de proportionella valen infördes. Det var en metod med begränsad rangordning inom partierna, och för att förhindra att denna rangordning genombröts med orimliga resultat i fråga om valresultatet, var det nödvändigt att ha listor av relativt begränsad storlek. Detta tekniska fel i den ursprungliga valmetoden undanröjdes emellertid ganska snabbt, och efter den tidpunkten finns det av sammanräkningsskäl inte någon som helst anledning att inte ha hur långa listor som helst.

I utskottsutlåtandet, som i fråga om de principiella delarna är mycket knapphändigt, kan utläsas ytterligare några skäl. Ett av dessa skäl har fått ett utslag i en undantagsbestämmelse beträffande kommuner med mindre än 10 000 invånare. Enligt 15 § kan en indelning i valkretsar göras, om det finns särskilda skäl därtill, såsom stadens betydande utsträckning.

Jag kan emellertid inte finna, att det

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

finns något tillräckligt skäl för ett dylikt undantag. Det är nämligen så att varje form av valanordning, som sker i en valkretsindeldad stad, noggrant kan kopieras vid ett val, där staden icke är indelad. Man behöver således inte någon indelning av staden för att tillgodose de lokala intressen inom en vidsträckt stads område, som kan förefinnas, utan man kan göra sina listor på precis samma sätt som om staden vore indelad.

Däremot är det icke möjligt — och det är anledningen till min tveksamhet inför detta förslag — att vid en indelning i valkretsar anordna valet på sådant sätt som skulle vara önskvärt för grupper, vilka icke är differentierade i fråga om lokala särigheter inom staden, utan där grupperingen har skett ur andra synpunkter. Detta har också utskottet uppmärksammat. På s. 11 i utlåtandet skildras på ett målande sätt de olägenheter, som i detta sammanhang kan uppträda. Jag har själv en mycket livlig erfarenhet av dessa nackdelar. Inom folkpartiet i Stockholm har jag nämligen tillhört en fraktion, som har grupperats helt och hållet efter ideella grunder. Där har indelningen i de olika valkretsarna icke spelat någon roll. Under den första verksamhetstiden vållade det oss mycket stora svårigheter att på detta sätt vara bundna av en valkretsindelning, som icke spelade någon roll för vårt synsätt, men som medförde mycket avsevärda nackdelar när det gällde för oss att komponera våra listor. Först när vi helt enkelt satte oss över valkretsindelningen med de nackdelar den medförde och gjorde en gemensam lista för hela staden, fick vi en hjälplig anordning för att genomföra våra val. Men det skedde med de nackdelar ur sammanräkningssynpunkt, som är skildrade i utskottsutlåtandet. Dessa nackdelar kommer i stor utsträckning att vara kvar i de städer, som fortfarande kommer att vara indelade, och med den diskretionära prövningsrätt, som här finns för myndigheterna, är det ovisst i vilken mån de nuvarande olägenheterna kommer att undanröjas.

För en begränsning av valkretsarnas

storlek talar enligt utskottet också någonting som man helt allmänt betecknar såsom »praktiska skäl». Om det över huvud taget finns någon täckning i form av föreställning bakom detta uttryck, består den förmodligen däri, att man har en diffus känsla av att vissa icke närmare preciserade nackdelar vid valet kommer att vållas, om listorna blir alltför långa. Troligen har man menat, att om varje parti skulle uppgöra en lång lista, så kommer ett antal kandidater att slinka in utan närmare prövning. På det sättet skulle fullmäktigesammansättningarnas kvalitet sänkas under den nivå som man kan räkna med om listorna har ett begränsat omfång; möjligheterna att göra ett noggrannare urval av kandidater skulle, enligt den föreställning jag här refererar, bli större i det senare fallet.

Den erfarenhet jag har visar, att en sådan föreställning inte äger mycken motsvarighet i verkligheten. Jag har varit med om att göra listor med tio valbara kandidater, där en skrupulös omprövning skett i fråga om varje kandidat. Det har inte visats likgiltighet för något av namnen. Tvärtom skulle man inom den relativt enhetliga gruppen, det gällt, ha fått möjligheter till en mera tillfredsställande nyansering, om antalet valbara kandidater varit femton i stället för tio.

Jag kan inte underlåta att från min stadsfullmäktigetid här i Stockholm göra en observation, som belyser just denna frågeställning; Stockholm har ju redan ganska stora valkretsar med i vissa fall ända upp till 25 representanter. Ett av de andra partierna — som jag såsom utomstående har kunnat tämligen opartiskt bedöma ur denna synpunkt — hade en så stark ställning i en av valkretsarna, att antalet valda höll sig uppe vid femton. I ett par andra valkretsar var partiets representation så svag, att den rörde sig om ett, två eller tre mandat. Men det var ingen tvekan om att genomsnittsprestationen i den grupp, som valdes på femtonmannalistan, var väsentligt högre än prestationerna i de grupper där man bara haft ett fåtal mandat att besätta. Jag tror således att det är helt andra

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

faktorer än längden som bestämmer en listas kvalitet; det är faktorer av olika slag i valmanskårens sammansättning, som avgör om det skall bli en kvalitetslista eller motsatsen.

Mot bakgrunden av denna erfarenhet — som jag fått bekräftad från andra delar av landet — har jag den mycket bestämda meningen att motionären och med honom reservanterna på goda grunder hävdar, att man utan nackdel kan ha en valkrets med 40 mandat. I utlåtandet skildras, som jag nyss sade, på s. 11 de olägenheter, som är förknippade med valkretsindelningen, och utskottet har dessutom klargjort de uppkommande orättvisorna i mandatfördelningen partierna emellan. Alla dessa olägenheter är så betydande i jämförelse med de olägenheter, som kan vara förknippade med större valkretsar, att jag för min del inte har tvekat att i det hänseendet förorda den mera vittgående ändring som föreslagits av herr Weiland.

Jag ber således, herr talman, att med hänvisning till dessa synpunkter få yrka bifall till den i ämnet avgivna reservationen.

Herr **PETTERSSON** (s): Herr talman! Jag skall inte ta upp det resonemang, som herr Englund förde när det gäller att göra upp listor och åstadkomma andra förberedelser för kommunalval. Jag anser att detta ligger vid sidan om den fråga, som vi faktiskt nu har att behandla.

För närvarande gäller den bestämmelsen, att kommun eller stad, som har mer än 10 000 invånare, skall indelas i valkretsar. I den föreliggande propositionen föreslås — vilket konstitutionsutskottet har tillstyrkt — att kommun, som har över 10 000 och ända upp till 40 000 invånare, själv skall få bestämma, om den skall indelas i valkretsar eller inte. Detta innebär alltså att man ökar den kommunala självbestämmanderätten. Det måste väl ändå vara en fördel, att kommunerna på detta sätt själva får avgöra, om det är lämpligt att de indelas i valkretsar eller inte.

Enligt reservanternas förslag skall kommun upp till 20 000 invånare indelas i valkretsar endast under den förut-sättningen, att mycket starka skäl talar för denna indelning. Det skall alltså från kommunens sida ske en bevisföring för att så skall bli fallet. Det förslag, som innefattas i propositionen och som konstitutionsutskottet här tillstyrker, innebär däremot ökade möjligheter för kommunerna att själva fatta ett avgörande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr **WEILAND** (fp): Herr talman! På denna fråga har man nu tydligen anlagt samma synpunkter som vid det tillfälle, då det beslutades att städerna skulle indelas i valkretsar. Vi har inte samma mening i de kretsar, där jag hör hemma. Vi anser att det bör ordnas så, att största möjliga rättvisa kommer att skipas. I vissa fall har det nämligen varit på det sättet, att stor orättvisa har blivit begången. I någon stad har det till och med hänt, att tre av mandatet har blivit överförda till ett parti, som strängt taget inte skulle ha haft något av dessa mandat.

Det har här vid åtskilliga tillfällen anförts, att det är nödvändigt av valtekniska skäl att ha städerna indelade i valkretsar. Man har sålunda inte tagit hänsyn till att städerna och kommunerna kan indelas i valdistrikt. Förut indelades städerna i valkretsar för att det skulle vara lättare för väljarna att avge sina röster. Om staden eller kommunen var stor, innebar det att det blev synnerligen besvärligt för de röstande, om de skulle behöva komma till en och samma vallokal allesamman. När det då beslöts, att valkretsarna skulle kunna indelas i valdistrikt, föll detta argument bort, enligt mitt förmenande.

Nu förhåller det sig ju på det sättet, att man har rätt att ha vilken lista man vill i vilken som helst av de olika valkretsarna. Man behöver sålunda inte gå fram med den lista, som är avsedd för valkrets nr 1, enbart i den kretsen, utan man kan använda den även i valkrets nr

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

2. Detta har i vissa fall åstadkommit rätt betydande svårigheter när det gällt sammanräkningen, varvid olika metoder har begagnats. I Nyköping användes vid ett tillfälle metoden att betrakta den, som hade blivit vald i två valkretsar, såsom obefintlig i den andra valkretsen, och sålunda blev han inräknad i den första valkretsen. Emellertid överklagades beslutet i regeringsrätten, och regeringsrätten upphävde valnämndens beslut. Man fick göra en ny sammanräkning, och vid denna sammanräkning tillämpades den principen, att vederbörande skulle inräknas i båda valkretsarna, och när han sedan blivit vald i båda dessa valkretsar, fick han lov att avsäga sig uppdraget i den ena valkretsen. Då hade han alltså ensam i sin hand att avgöra vem som skulle komma att bli vald i stället för honom i den andra valkretsen. Det kan ju inte vara riktigt, att detta avgörande lägges i en mans hand — det borde strängt taget vara så att väljarna här finge ha ett bestämmande ord med i laget.

Litet längre fram hade man kommit dithän, att man ansåg att det var oriktigt att förfara på det sättet. Det hände nämligen, att ett val överklagades i Göteborg. Vid sammanräkningen begagnades den metod, som i det tidigare av mig nämnda fallet ansågs vara riktig, men i detta fall blev också valnämndens beslut upphävt, och man fick således begagna sig av den ursprungliga metoden. Sålunda har inte ens regeringsrätten klart för sig, hur man skall gå till väga vid sammanräkningen.

Att detta kan ställa till ganska betydande svårigheter förstår vi, om vi studerar första kammarens protokoll från 1949 och där tar del av vad herr Johan Eric Ericson säger. Han anför: »De olika partierna göra upp kandidatlistor, som omfattar hela staden, eller också göras listor upp efter andra synpunkter, som inte sammanfalla med valkretsindelningen. Man har t. ex. i min hemstad gjort upp en lista för själva centrum och en för ytterområdena. Men sådana var inte valkretsindelningen.»

Nu kan vi alltså få använda en och

samma lista i samtliga valkretsar. Man har också gått tillväga på det sättet, att man inte haft några som helst enhetliga grunder när det gällt att indela städerna i valkretsar. Vi har t. ex. en förhållandevis liten stad, som är indelad i fyra valkretsar, vilken — såvitt jag nu inte minns fel — enligt det nya förslaget skulle kunna få ha en valkrets. I en annan stad hade drätselkammaren enats om att staden skulle indelas i tre valkretsar, ehuru den inte hade mer än något över 10 000 invånare. När detta förslag sedan kom på stadsfullmäktiges bord, var drätselkammaren inte tillräckligt representerad där, varför det beslöts att staden enligt då gällande lag skulle indelas i två valkretsar. Staden måste sålunda enligt den lag som då gällde — och som alljämt gäller — indelas i valkretsar. Den indelades alltså enligt detta beslut i två valkretsar, men de som ville att den skulle indelas i tre valkretsar tog efter en månad upp stadsfullmäktiges beslut och ändrade det. Det nya förslaget skickades in till länsstyrelsen för fastställelse, men länsstyrelsen fastställde det första beslutet, det vill säga att staden skulle indelas i två valkretsar i stället för tre, vilket det nya beslutet innefattade. Vid det val som förrättades omedelbart efter det att staden blivit indelad i två valkretsar fick en av partigrupperna, som hade ett större röstetal, fem mandat i stadsfullmäktige, under det att en annan grupp, som hade ett mindre antal röster, fick sex mandat. Det var vid det tillfället som jag för min del började intressera mig för denna fråga och kom underfund med den orättvisa som i det hänseende hade skett.

Jag skall sedan be att få peka på ett förhållande, som nu har kommit till synes i åtskilliga städer. Bondeförbundet har ju börjat uppträda även i städerna, där det tävlar om de väljandes ynnest, och det har också lyckats för bondeförbundet att i ett stort antal städer få representation i stadsfullmäktige. Men i de flesta fall förhåller det sig så, att bondeförbundet, om staden inte varit indelad i valkretsar och rösterna från de båda valkretsarna sålunda fått sammanräk-

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

nas, hade fått ytterligare mandat. Det är alltså i regel på det sättet, att orättvisorna går ut över de små partierna, ehuru det väl någon gång kan hända att det sker orättvisa även mot det större partiet. Då ligger det nära till hands att tänka sig, att det maktägande partiet, sedan det nu föreliggande förslaget genomförts, kommer att säga: »Vi vill att staden skall indelas i valkretsar, även om vi inte är skyldiga att göra det.»

Det föreliggande förslaget innebär sålunda icke, vilket antyddes av herr Petersson, att kommunerna själva har att bestämma i denna sak, utan kommunerna eller städerna får komma med förslag, vilket inlämnas till länsstyrelsen, som sedan får avgöra hur många valkretsar respektive stad eller kommun skall indelas i. Om nu det dominerande partiet anser, att det ur dess synpunkt sett är lämpligt att indela staden i flera kretsar, så är det klart att staden får flera valkretsar. Följaktligen kan man väl utan att vara alltför elak säga, att denna kommunens självbestämmanderätt understundom kan utnyttjas ganska godtyckligt.

Jag tror sålunda att det vore bättre att man hade saken ordnad så som det har föreslagits i motionen, att gränsen sättes vid 20 000 invånare och att städer med invånarantal därunder inte under några förhållanden skulle indelas i valkretsar.

När det sedan gäller de långa listorna, som det har talats om i olika sammanhang, är det ju inte nödvändigt att ett parti gör sådana listor att samtliga kandidater, som partiet vill föra fram till val, uppföres på en gemensam lista. Det finns ju möjligheter att t. ex. här i Stockholm ha lika många listor efter en omändring till en valkrets, som nu föreligger. Nu har man sex valkretsar och sex olika listor. Men man kan, om nu Stockholm bleve en enda valkrets, givetvis även i fortsättningen gå fram med sex olika listor. Den fördelen skulle då också vinnas — om det är så att något parti har någon toppfigur som det vill föra fram i samtliga valkretsar — att kunna sätta upp hans namn på alla dessa

listor utan att det sedan skulle åstadkomma något trassel vid sammanräkningen.

Jag kan för min personliga del inte finna att det ligger någon fördel i att ha denna rätt att uppdelade de städer och kommuner, som uppnått en viss storlek, i valkretsar. Jag vill därför, herr talman, instämma med reservanterna och yrkar bifall till reservationen.

Herr HÄLLGREN (s): Herr talman! Jag skall här inte alls gå in på den siste ärade talarens resonemang om fall, där det ena eller andra partiet råkat få något mandat mer eller mindre än det i verkligheten skulle ha haft. Jag vill bara säga några ord om ärendets förhistoria.

Vid 1949 års riksdag hade herr Weiland i första kammaren och herr Swedberg i andra kammaren jämte medmotionärer hemställt om upphävande av gällande bestämmelser om att stad med mera än 10 000 invånare skulle indelas i valkretsar vid stadsfullmäktigeval. Syftet med förslaget var att ernå större proportionell rättvisa vid mandatfördelningen. Konstitutionsutskottet föreslog med anledning därav en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, även om åtta reservanter, däribland jag själv, var emot majoriteten inom konstitutionsutskottet. Utredningen har verkställts och dess förslag föreligger i en kunglig proposition, som nu skall leda till beslut i riksdagen.

På första sidan av utskottets utlåtande återfinnes den föreslagna lagtexten, och den lyder bl. a.: »För val av stadsfullmäktige skall stad med mer än 40 000 invånare indelas i valkretsar.» Enligt nuvarande lydelse gäller bestämmelsen stad med över 10 000 invånare. Genom denna ändring har man försökt bereda utrymme för den proportionella rättvisa, som herrarna själva önskade få genomförd 1949.

Det heter vidare enligt den föreslagna lydelsen av lagen, att beträffande stad med mellan 10 000 och 40 000 invånare »må valkretsindelning ock företagas, där så befinnes lämpligt. Annan stad må ej

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

indelas i valkretsar, såframt icke till följd av stadens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligger därtill».

Vad jag vill komma till är, herr talman, att här har expedierats den beställning, som herrar motionärer gjorde år 1949. Det förefaller mig därför vara ganska egendomligt att man nu bråkar och vill ha andra bestämmelser — jag kanske vågar säga något spetsfundigare bestämmelser — i stället för att riksdagen här skall gå med på vad propositionen föreslår, vilket innebär ett godtagande av resultatet av den utredning som riksdagen skrev om 1949.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEILAND (fp): Herr talman! Det är klart att man kan resonera som den föregående ärade talaren, men förslaget innebär i alla fall åtminstone enligt min mening en viss försämring av nu gällande bestämmelser. Ty nu skall städer även under 10 000 invånare kunna delas i valkretsar, om synnerliga skäl därtill föreligger. Sådana »synnerliga skäl» kan man alltid hitta på, om man tycker att det är lämpligt och tror sig kunna tjäna på det inom en viss parti-gruppering.

Om man sålunda ser saken så som den i verkligheten är, har det beträffande en viss del av förslaget skett en liten förbättring, men å andra sidan har det skett en försämring i det hänseendet, att även städer och kommuner med under 10 000 invånare kan indelas i valkretsar, om det föreliggande förslaget kommer att antagas av riksdagen.

Herr PETTERSSON (s): Herr talman! Herr Weiland måtte ha mycket dåligt förtroende till våra kommunalmän, då han utgår från att de i detta stycke bara sitter och gör taktiska spekulationer. Så är ingalunda fallet. Jag vet inte, varifrån herr Weiland fått sina informationer, eftersom han är så pass initierad i ämnet, men de får stå för hans egen räkning.

Min erfarenhet är i varje fall inte sådan. Jag tror att våra kommunalmän alldeles säkert, även när de handlägger frågor av detta slag, ser praktiskt och ändamålsenligt på dessa. Vad vi har att bygga på är att det hos kommunerna finns en ärlig vilja att försöka åstadkomma det bästa möjliga.

Och man skall väl inte medvetet söka beskära den kommunala bestämmanderätten, vilket faktiskt här kan komma att bli fallet. Jag tycker det är riktigt att kommuner, som har 10 000 invånare eller däröver upp till 40 000, själva skall få bestämma med hänsyn till kommunens utseende, geografiska förhållanden o. s. v., om de vill ha valkretsar eller inte. Och jag vill inte alls att det mistroende, som herr Weiland givit uttryck åt gent emot kommunalmännen, skall på något sätt slås fast av riksdagen genom att den följer reservanternas förslag.

Herr HERLITZ (h): Herr talman! Jag vill i korthet deklarerera varför jag har kunnat ansluta mig till konstitutionsutskottets förslag. Jag delar helt och fullt önskemålet att vi skall komma till en annan ordning för de kommunala valen, som lämnar större möjligheter till en riktig representation av olika meningsgrupper. Sedan är naturligtvis frågan om hur långt man skall gå i detta hänseende mera en avvägningsfråga.

Herr Weiland ville i sitt senaste anförande söka bagatellisera det steg som här har tagits och i sammanhang därmed göra gällande, att förslaget på en viss punkt innebar en försämring i den nuvarande ordningen. Det är emellertid inte berättigat att bagatellisera detta steg. Det är ett ganska ordentligt steg som tagits till friande från de band som förut legat på kommunerna. Vad beträffar den möjlighet som nu inte finns men som enligt förslaget skulle finnas att dela kommuner med mindre än 10 000 invånare i valkretsar, om synnerliga skäl föreligger, sade herr Weiland, att sådana »synnerliga skäl» hittar man ju alltid på. Men låt oss inte glömma, att sådana beslut inte bara beror på kommunernas

Ang. valkretsindelningen vid fullmäktigval.

godtycke utan också på länsstyrelsernas prövning.

Det är, som sagt, en smaksak hur långt man skall gå. För min egen del bekänner jag, herr talman, att jag egentligen inte har något eget omdöme om den saken, men jag har tagit mycket starkt intryck av remissyttrandena. Jag är inte den som eljest är benägen att falla i farstun för remissyttrandet, men här är det något alldeles särskilt. När det gäller den rent praktiska frågan, hur vi skall ordna det i kommunerna, och när kommunerna runt omkring hörts och det visar sig finnas en överväldigande majoritet i kommunerna, som har accepterat utredningens linje, medan de som har reagerat är ett försvinnande fåtal, är detta för mig en fingervisning om att här har Kungl. Maj:t funnit en lösning, som man kan vara tillfreds med och som man kan erkänna, herr Weiland, innebär ett betydande steg i den riktning som är önskvärd.

Med återopande av detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WEILAND (fp): Herr talman! Det sades här nyss, att jag hade dåligt förtroende för kommunalmännen. Om det nu är så att vad jag sagt här kan tydas på det sättet, så måste jag tillägga, att denna min åsikt är grundad på erfarenhet. När den stad där jag hör hemma enligt då — och alltså — gällande lag måste delas i valkretsar, behandlades ärendet av drätselkammaren, och där kom man underfund med att man skulle dela staden i tre valkretsar. Detta hade inneburit, så vitt jag inte räknat fel, att högern på grund därav hade förlorat två av sina mandat. Nu kom man i fullmäktige till det beslutet, att man skulle dela staden i två valkretsar, men frågan kom på nytt på stadsfullmäktiges bord, och den gången bifölls drätselkammarens ursprungliga förslag, att staden skulle delas i tre valkretsar.

Det var alldeles genomskinligt att man kom till det beslutet bara för att de borgerliga partierna skulle få svårare att

hävda sig vid det förestående valet, och jag tror inte det finns någon som kan göra ett motsatt påstående i det hänseendet troligt.

Som jag nyss sade blev staden inte delad i mer än två valkretsar, men detta innebar likväl att högern fick ett mandat mindre än den skulle ha fått, om staden hade varit en enda valkrets.

Jag undrar hur vi skall se den saken, herr Pettersson?

Herr LINDÉN (s): Herr talman! Jag skulle bara till herr Weiland vilja säga, att det inte kan vara rimligt och riktigt att bygga upp en rikspolitisk uppfattning om kommunernas rätt att få bestämma i egna anläggningar endast på den grunden, att herr Weiland inte har kunnat bemästra förhållandena i sin egen stad. Herr Weiland har, så vitt jag förstår, byggt upp hela sin argumentering på byskvaller, på kommunala misslyckanden i sin hemstad, på oförmågan att kunna tala vett i folk, och därför vill han binda kommunalmännen runt om i Sveriges land.

Jag tror vi skall repetera en gång till, vad det är fråga om: städer med över 40 000 invånare skall delas i valkretsar. Om folkmängden i en stad överstiger 10 000, bör den ha rätt att indela staden i valkretsar. Herr Weiland vill begränsa den rätten till städer med över 20 000 invånare, medan städer med lägre invånarantal än 20 000 inte skulle ha denna rätt.

Jag tycker inte, herr talman, att detta är mycket att diskutera. Den kommunala självbestämmanderätten och kommunernas frihet måste väl väga något mer än den personliga trivsel, som herr Weiland kan vilja känna i sin hemstad.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och

Ang. förbättring av provinsialläkarnas inkomstförhållanden.

förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Weiland* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Weiland* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 36.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångs-

arbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacement för viss biträdes- och hålkortspersonal jämte i ämnet väckt motion; samt nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. förbättring av provinsialläkarnas inkomstförhållanden.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 6 mars 1953, dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), dels ock anhållit om riksdagens yttrande över ett vid statsrådsprotokollet såsom bilaga fogat förslag till ny provinsialläkartaxa.

I propositionen hade föreslagits, att provinsialläkarna från och med den 1 juli 1953 skulle beredas förbättrade inkomstförhållanden. Sålunda hade av rekryteringsskäl förordats, att i löneplan 3 i statens löneplansförordning skulle införas en ytterligare lönegrupp, avsedd för provinsialläkare i glest befolkade distrikt med framträdande rekryterings svårigheter. Vidare hade föreslagits, att den nuvarande specificerade provinsialläkartaxan skulle från och med den 1 juli 1953 ersättas med en läkarvårdstaxa av grupptaxetyyp, enligt vilken i princip samtliga åtgärder vid ett konsultationstillfälle skulle räknas som en enhet i ersättningshänseende.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376);

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande det vid statsrådsprotokollet över civilärenden för den 6 mars 1953 fogade förslaget till ny provinsialläkartaxa.

Herr HUSS (fp): Herr talman! Jag vill i detta sammanhang uttala min tillfredsställelse över att den gamla s. k. speceritaxan nu för provinsialläkarnas vidkommande kommer att ersättas av en s. k. grupptaxa, som i motsats till den nuvarande taxan tar hänsyn till omfattningen av den i läkarbesöket ingående undersökningen och behandlingen och som inte splittrar upp arvodet i en massa poster. Det är med utgångspunkt härifrån som jag känner en viss ängslan inför pensionsstyrelsens inställning till den nuvarande sjukkassetaxan. Särskilt när nu efter allt att döma lagen om sjukförsäkring kommer att träda i kraft, måste man väl ändå utgå från att sjukkassetaxan också i fråga om tillämpningen i övrigt omarbetas till en grupptaxa.

Detta har emellertid pensionsstyrelsen ansett vara tveksamt med hänsyn till, som det heter, att den hittills frivilliga anslutningen till sjukförsäkringen inom en nära framtid kan beräknas bli obligatorisk. Det kan emellertid knappast vara lämpligt, att en provinsialläkare kommer att debitera sjukbesöken efter en taxa — alltså den nu föreliggande — och sedermera kvittera arvodet för besöket efter en sjukkassetaxa, uppbyggd på annat sätt än provinsialläkartaxan.

Jag hemställer, att departementschefen måtte ägna denna fråga uppmärksamhet och om möjligt söka genomdriva, att även den nuvarande sjukkassetaxan vid tillämpningen i övrigt kommer att få formen av en grupptaxa.

3 Första kammarens protokoll 1953. Nr 16.

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtandet hemställt.

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 februari 1953 dagtecknad proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga 22 vid propositionen fogade, med 1—22 betecknade författningsförslag;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest synnerliga skäl föreläge, efter framställning förordna om återbetalning, helt eller delvis, av avgift, som erlagts på grund av bestämmelserna i 62 § uppbördsförordningen den 31 december 1945, samt om befrielse, helt eller delvis, av restavgift, som påförts på grund av bestämmelserna i sistnämnda förordning.

Propositionen hade hänvisats, såvitt angick de under 10—17 upptagna författningsförslagen, till konstitutionsutskottet, vad beträffade det under 20 upptagna författningsförslaget, till behandling av lagutskott samt i övrigt till bevillningsutskottet.

De framlagda författningsförslagen grundade sig huvudsakligen på en av 1949 års uppbördssakkunniga verkställd översyn av det år 1945 beslutade uppbördssystemet.

Det under 1 upptagna författningsförslaget innefattade ett förslag till ny uppbördsförordning, som i nedan angivna delar var så lydande:

4 § 3 mom.

För envar för ortsavdragens beräkning vid inkomsttaxeringen använd ortsgrupp skola upprättas särskilda tabeller,

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

angivande den preliminära skatten under förutsättning att statlig inkomstskatt beräknas med tillämpning av det procenttal av grundbeloppet, som bestämts för inkomståret, samt att det sammanlagda beloppet av kommunal inkomstskatt, landstingsmedel och tingshusmedel beräknas för skattekrona och skatteöre till vissa i hela kronotal bestämda belopp, vilka av riksskattenämnden fastställas för varje inkomstår.

80 §.

1 mom. Utbetalar arbetsgivare, som är skyldig verkställa skatteavdrag, lön utan att denna minskats med föreskrivet belopp för gäldande av arbetstagares skatt och sker detta uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är allenast ringa, straffes med dagsböter.

Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppbördsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt eller grov oaktsamhet arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

2 mom. Underlåter någon att behörigen fullgöra vad honom enligt 19 § åligger, eller

fullgör icke arbetsgivare behörigen vad honom enligt 78 § 1 mom. första eller andra stycket åligger,

straffes med böter, högst trehundra kronor.

88 §.

Om debitering, uppbörd, indrivning och redovisning av skatt i Stockholm skall gälla utöver eller i stället för vad i denna förordning är stadgat vad Kungl. Maj:t därom särskilt förordnar.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 382 av herr *Huss* m. fl. och II: 474 av herr *Löfgren* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att § 88 uppbördsförordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Om debitering, uppbörd,

indrivning och redovisning av skatt i Stockholm, Göteborg och Malmö skall gälla — — — förordnar.»

2) de likalydande motionerna I: 390 av herr *Ohlön* m. fl. och II: 480 av herr *Svensson* i Göteborg m. fl.;

3) de likalydande motionerna I: 391 av herr *Svärd* samt II: 479 av herrar *Fröding* och *Nordqvist* i Karlskoga, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 måtte besluta, att 80 § i det i propositionen intagna lagförslaget skulle erhålla följande lydelse:

80 §.

1 mom. Utbetalar arbetsgivare, som är skyldig verkställa skatteavdrag, lön utan att denna minskats med föreskrivet belopp för gäldande av arbetstagares skatt och sker detta uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, straffes med dagsböter.

Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppbördsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Föreligger grov oaktsamhet vare straffet dagsböter.

2 mom. Underlåter någon — — — trehundra kronor.

4) de likalydande motionerna I: 392 av herr *Svärd* samt II: 478 av herrar *Fröding* och *Nordqvist* i Karlskoga.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 163 av herrar *Weiland* och *Björck* samt II: 216 av herrar *Larsson* i Stockholm och *Nyberg*;

b) motionen I: 170 av herr *Sundelin*.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet avfattat sin hemställan i särskilda med A 1—14, B och C 1—4 betecknade punkter. I punkten A 1 hade

utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 100, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 382 av herr Huss m. fl. och II: 474 av herr Löfgren m. fl., för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till uppbördsförordning med vissa under punkten angivna ändringar av 4 § 3 mom. och 5 §. I utskottets förslag hade till 4 § 3 mom. fogats ett nytt stycke av följande lydelse:

Oaktat vad i nästföregående stycke sägs, må riksskattenämnden beträffande Stockholm, Göteborg eller Malmö, efter framställning av vederbörande stad, upprätta särskild tabell för inom staden skattskyldiga, avseende en utdebitering för kommunalt ändamål i femtiotal ören, samt meddela de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av tabellen. Den merkostnad, som kan uppkomma för upprättandet av sådan tabell, skall gäldas av vederbörande stad.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Spetz*, *Velander*, *Söderquist*, *Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Strandh* ansett, att utskottet bort i punkten A 1 hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 100, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 382 av herr Huss m. fl. och II: 474 av herr Löfgren m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 391 av herr Svärd samt II: 479 av herrar Fröding och Nordqvist i Karlskoga, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till uppbördsförordning med vissa i reservationen angivna ändringar av 4 § 3 mom., 5 § och 80 § 1 mom.

Reservanternas förslag till ändrad lydelse av 4 § 3 mom. och 5 § överensstämde med det av utskottet framställda ändringsförslaget. För 80 § 1 mom. hade reservanterna föreslagit följande avfattning:

Ang. ändringar i uppbördsförordningen.

1 mom. Utbetalar arbetsgivare, som är skyldig verkställa skatteavdrag, lön utan att denna minskats med föreskrivet belopp för gäldande av arbetstagares skatt och sker detta uppsåtligen eller av *grov* oaktsamhet, straffes med dagsböter.

Fullgör arbetsgivare icke sin skyldighet att inom föreskriven tid till uppbördsmyndighet inbetala belopp motsvarande det, varmed arbetstagares lön minskats för gäldande av dennes skatt, och ligger i avseende härå uppsåt arbetsgivaren till last, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. *Föreligger grov oaktsamhet vare straffet dagsböter.*

Reservation hade vidare anmälts av herr *Einar Eriksson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **VELANDER** (h): Herr talman! Med den till utskottsbetänkandet fogade reservationen har reservanterna velat understryka den meningen, att man bör iakttaga den största försiktighet, när det gäller att genom straffhot söka effektivisera uppbördssystemet eller avhjälpa brister i detsamma. Begreppet arbetsgivare får ju i det sammanhanget en mycket vidsträckt innebörd. Det omfattar människor med högst skiftande utbildning, kunskaper, erfarenhet och omdömesförmåga. Dessa arbetsgivare har mot sin vilja nödgats påtaga sig uppgifter såsom uppbördsmän, uppgifter av statlig karaktär, vilkas fullgörande i de särskilda fallen kan vara förenat med mycket arbete, stor omsikt och betydande kostnader. Det är inte någon lätt sak för många av våra affärsidkare, hantverkare, lantbrukare, husmödrar och andra att komma till rätta därmed. Beaktas bör också, att den kriminalisering, som det här är fråga om, ligger utanför ramen för den allmänna straffrätten.

Vad innebär det, straffrättsligt sett, att en arbetsgivare innehåller viss del av sin arbetstagares intjänta lön för att vid en uppbördstermin, infallande kanske två månader därefter, inbetala beloppet till statsverket men sedan underlåter att

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

verkställa inbetalningen? Att märka är härvid, att det inte förutsättes, att han skall betagas rätten att under mellantiden använda det innehållna beloppet i sin rörelse. Uteslutet är därför icke, att han under denna mellantid kan råka komma i ett sådant ekonomiskt läge, att det över huvud taget inte är möjligt för honom att inbetala beloppet.

Reservanterna har dock funnit sig kunna vara med om en viss straffskärpning i förhållande till vad som nu gäller, särskilt i fråga om underlåtenhet att redovisa innehållna belopp. Förutsättningen för att frihetsstraff skall kunna utdömas, är dock enligt reservanterna, att uppsåt ligger arbetsgivaren till last.

Jag skall kanske erinra därom, att man har att skilja mellan två fall i detta sammanhang. Det ena är underlåtenhet att göra skatteavdrag. I det hänseendet gäller för närvarande, att, om vederbörande gör sig skyldig till uppenbar tredska, bötesansvar inträder. Nu föreslås i propositionen, att, om denna underlåtenhet beror på uppsåt eller oaktsamhet, som inte är allenast ringa, vederbörande skall straffas med dagsböter. Reservanterna menar att man inte bör införa bestämningen »oaktsamhet, som ej är allenast ringa», utan i stället använda bestämningen »grov oaktsamhet».

Vid arbetsgivares underlåtenhet att till uppbördsmyndighet inbetala innehållet belopp straffas enligt propositionen grov oaktsamhet med dagsböter eller fängelse; straffmaximum är därvid sex månaders fängelse. Reservanterna menar, att, om underlåtenheten beror på uppsåt hos arbetsgivaren, det bör finnas utrymme även för frihetsstraff. Om det däremot föreligger endast grov oaktsamhet, bör straffet stanna vid dagsböter.

Det är kanske inte någon så stor skillnad mellan propositionens linje och reservanternas. Det är dock en icke så obetydlig sådan. Reservanternas linje ansluter sig därjämte till de brottsbestämningar i subjektivt hänseende, som nu gäller enligt skattestrafflagen.

Jag skall här inte inlåta mig på någon längre utläggning om dessa spörsmål. Jag tillåter mig därför, herr talman, att

med det anförda yrka bifall till reservationen.

Herr SPETZ (fp): Herr talman! Till vad herr Velander nu sagt vill jag i korthet tillfoga, att jag för min del inte finner den tendens, som jag tycker mig ha förmärkt, att i olika sammanhang införa fängelsestraff vid överträdelse av vissa lagar på det ekonomiska området, vara lycklig. Såvitt jag förstår kompli- ceras saken i någon mån också genom det förslag, som har framställts om en sammanslagning av de båda straffarterna fängelse och straffarbete. Detta gör att man bör vara försiktig när det gäller att stipulera fängelsestraff även i sådana fall av brott, där det bara är fråga om grov oaktsamhet.

Jag finner det också rätt egendomligt att straffbarhet, såsom här föreslagits av Kungl. Maj:t och tillstyrkts av utskottet, inträder i lindrigare fall när det gäller en arbetsgivare, som underlåter att göra skatteavdrag, än när en arbetsgivare har gjort avdrag men underlåtit att redovisa beloppet. I det första fallet inträder straffbarhet redan då »oaktsamheten ej är allenast ringa», men i det senare fallet inträder straffbarheten inte förrän det är fråga om »grov oaktsamhet».

Jag har, herr talman, den uppfattningen att det förslag, som reservanterna här har framlagt, i det avseendet är mera logiskt, om jag så får säga, och mer försiktigt, och jag ber därför att få ansluta mig till herr Velanders yrkande.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Reservanternas talesmän har framfört bland annat den synpunkten att man bör vara försiktig med straffreglerna i detta sammanhang eftersom arbetsgivar- na här mot sin vilja har tvingats att uppträda som uppbördsmän åt staten. Det är uppenbart att ingen grupp gärna åtar sig ett sådant uppdrag, men när den nya uppbördsförordningen genomfördes var man tämligen allmänt ense om att A-skatten, d. v. s. den skatt som löntagare skall erlägga, skulle tas upp

av arbetsgivaren; några delade meningar på den punkten förekom inte annat än i fråga om hur långt man borde gå. Vad man däremot hade olika uppfattningar om var frågan hur man skulle göra med näringsidkares skatt.

Från näringsorganisationernas sida restes alltså inte något större motstånd mot själva källskattesystemet, och i riksdagen var man ense om den reformen. Men det hindrar naturligtvis inte att man bör framträda med försiktighet när man ålägger en hel mängd personer här i landet att vara uppborrdsmän.

Man säger att det finns en rad mindre affärsidkare, lantbrukare, hantverkare och andra, som kanske inte hade — för att använda motionens ord — klar insikt om det ansvar som pålades dem och inte heller hade ingående kunskaper om bestämmelserna i fråga.

Detta kunde kanske vara sant när denna uppborrdsförordning trädde i kraft för sex år sedan. Men man vänjer sig vid saker och ting, och nu tror jag insikten är mycket utbredd och mycket allmän. Jag tror att motionärerna, och reservanterna i den mån de instämmer med motionärerna, misskänner den insikt i dessa ting, som mindre affärsidkare, lantbrukare och hantverkare har. De är, tror jag, mer klipska än vad reservanterna menar.

Reservanterna och utskottets majoritet har, som den förste ärade talaren sade, olika åsikter på två punkter. Den ena punkten gäller ansvar för dem som underlåter att göra löneavdrag. Propositionen föreslår, och utskottet instämmer med propositionen på den punkten, att ansvar skall kunna utkrävas när vederbörande underlåtit att göra avdrag uppsåtligt eller av »oaktsamhet som ej är allenast ringa», medan däremot reservanterna menar, att man skulle inskränka sig till att utkräva straff när sådan underlåtenhet skett uppsåtligt eller är föranledd av »grov oaktsamhet».

Men, ärade kammarledamöter, om över huvud taget källskattesystemet skall kunna existera — och vi vill ju alla efter vad jag kan förstå att det också i fortsättningen skall existera — mås-

Ang. ändringar i uppborrdsförfarandet.
te arbetsgivarna vara aktsamma på denna punkt. Är de inte aktsamma utan slarviga eller nonchalanta, så faller hela systemet sönder.

Det är klart att om det gäller en bagatellförseelse, rena förbiseendet eller ett smärre misstag som begåtts, skall man inte komma med stora straffklubban. Men man måste kräva att uppborrdsmännen-arbetsgivarna är aktsamma, och därför måste man i motsatt fall kunna döma till dagsböter.

Den andra punkten, i vilken meningarna skilt sig och som båda talesmännen för reservanterna upphållit sig vid, gäller frågan då en arbetsgivare har avdragit pengar på lönen och givit åt vederbörande kvitto på att han innehåller så och så mycket skatt, men sedermera använt pengarna, så att han inte kan inbetala dem till statsverket, när de sex betalningsterminerna kommer.

Alla är ense om att arbetsgivaren i sådant fall bör straffas, men frågan är när straffbarhet skall inträda. Det råder egentligen inga delade meningar mellan reservanterna och utskottet om straffarterna. Därför tycker jag att herr Spetz' resonemang, då han varnar för att införa fängelsestraff i en sådan förordning som denna, borde leda honom till att yrka avslag på den passus som avser fängelsestraff.

I vilka avseenden skiljer sig då utskottet och reservanterna från varandra? Beträffande frågan om när fängelsestraff skall stipuleras säger utskottet, att dagsböter eller fängelse skall kunna ådömas vid uppsåtligt undanhållande av skattemedel eller vid grov oaktsamhet. Det betyder, att normalstraffet givetvis blir dagsböter, men att i undantagsfall också fängelse skall kunna ådömas. Reservanterna däremot anser, att fängelse bör kunna användas endast när uppsåt föreligger men inte vid grov oaktsamhet.

Utskottet vill naturligtvis inte uppträda som lagtolkare — det får rättsinstanserna göra — men vad utskottet menat är, att de allra grövsta formerna av grov oaktsamhet också till äventyrs bör kunna bestraffas med fängelse.

Ang. ändringar i uppborðsförfarandet.

Det sades av en av reservanterna, att skillnaden mellan utskottets förslag och reservanternas på denna punkt inte är så vidare stor. Nej, det är den inte, men där finns en liten skillnad. Den lilla skillnaden är dock inte av den arten, att den behöver skrämna kammaren eller riksdagen från att biträda utskottets förslag. Det begränsar praktiskt taget fängelsemöjligheterna till de fall då det föreligger uppsåt eller den allra grövsta formen av oaktsamhet.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag vill anknyta till vad herr Sjödahl yttrade i sitt anförande, nämligen att denna fråga gäller källskatten.

Vi har detta system med källskatt. Jag tror att de allra flesta människor i detta land tycker att det var en bra reform. Jag tror inte att det finns många, som skulle önska att vi gick tillbaka till det gamla. Det är klart att detta system för skatteuppbörden måste medföra besvär för arbetsgivarna. Det kan inte hjälpas. Vill man ha källskatt, lär man inte komma ifrån detta besvär. Det är ju beklagligt, att människor skall besvärmas, men man får här väga värdet mot nackdelen. Jag tror att även arbetsgivarna inser, att källskattesystemet är värt sitt pris.

Om man skall kunna bibehålla källskattesystemet måste man givetvis se till att systemet verkar så att den allmänna meningen tycker att systemet är effektivt. Vi kan inte undgå att intressera oss för den frågan och se till att få systemet effektivt. Det förslag som föreligger i dag innefattar också många andra frågor än den detalj, som vi här debatterar, och förslaget är ju resultatet av den översikt över systemets verkningar, som vi har gjort och där vi sökt tillvarataga erfarenheterna från de gångna åren. Men i effektiviteten ingår givetvis också, att systemet skall fungera så att det inte kränker det allmänna rättsmedvetandet. Detta rättsmedvetande har en sida, som reservanterna inte gått in på. Vi får

nämligen ha klart för oss att om man skall kunna låta människor bära ett ansvar och åtaga sig ett besvär, måste det ske under den förutsättningen att alla behandlas lika och att sålunda den samvetsgranne och noggranne icke får bära en hårdare börda, än den som medvetet undandrar sig sina förpliktelser eller slarvar. Det uppväcker allmänhetens förargelse, att somliga människor helt enkelt nonchalerar att fullgöra sina förpliktelser. Kammarrens ledamöter torde under det gångna året inte ha kunnat undgå att få erfarenheter av att det varit mycket uppror i sinnena över det sätt, på vilket vissa arbetsgivare har skött sina förpliktelser på detta område.

Det är därför tyvärr så att vi inte kan undgå att här stipulera straff. Det är också givet att vid utmätandet av straffsatserna och i motiven för dessa får man gå fram med stor försiktighet. Det är ett specialområde — det sade herr Velander här, och det var alldeles riktigt — som inte är reglerat i den allmänna strafflagen. Ingen kan väl emellertid förneka att det måste regleras och att vi i detta fall måste stipulera straffsatsen.

Herr Velander gjorde i likhet med reservanterna — eller kanske någon av motionärerna — en uppräknig av alla de kategorier av medborgare, som enligt källskattesystemet faller under arbetsgivarbegreppet. Det kom den vanliga uppräknigen av hantverkare, jordbrukare och husmödrar. Men jag frågar: Är det någon som har den erfarenheten, att det är just dessa kategorier, som hotas av straffbestämmelserna? Är det där uraktlåtenheten förekommer? Nej, ärade kammarledamöter, det är icke inom de kategorierna som vi möter dem som slarvar. Det är snarast vissa slag av näringsidkare. Det är den erfarenheten vi har. Jag tror därför inte att man skall göra detta till en de mycket små arbetsgivarnas fråga, ty det är det icke.

Det finns en skillnad mellan utskottets förslag och reservanternas. Skillnaden är icke stor, det medger jag också, men jag undrar om icke redan utskottets förslag är mycket försiktigt. Det sträcker sig likväl så långt, att med till-

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

hjälp därav det skall vara möjligt att skapa tillräcklig respekt för arbetsgivarernas skyldighet på detta område. Jag hävdar att med den lilla skillnad, som reservanterna skapar, så kommer man i den situationen, att det kommer att uppstå åtskilliga flagranta fall, där det allmänna rättsmedvetandet reagerar emot att människor, som här icke gör sin plikt, slipper undan. Vi skall komma ihåg, att när det gäller dessa straffbestämmelser, har det alltifrån början framhållits i motiven, att man skall gå fram med försiktighet. När därtill kommer att beviskyldigheten ligger hos åklagarna, finns det ingen anledning att tro, att bestämmelserna skall leda till att människor blir straffade i sådana fall där man enligt vanlig rättsuppfattning icke skulle vilja att straff utmätas. Jag tror inte heller att fängelsestraff kommer att utmätas i något fall, där man tycker att det bör räcka med böter. Jag skulle därför vilja säga att utskottets förslag är mycket försiktigt, medan reservanternas förslag är alltför försiktigt.

Herr ERIKSSON, EINAR (s): Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte var närvarande i kammaren vid herr talmannens första upprop.

Jag har till detta utskottsutlåtande fogat en blank reservation, som anknuter till 4 och 5 §§ i förslaget till uppbördsförfordning. Det gäller frågan om konstruktionen av skatttabellerna.

Stockholm har tidigare haft möjlighet att ha en s. k. femtioörestabell. Städer som Göteborg och Malmö har naturligtvis inte stillatigande kunnat finna sig häri, utan man har motionsledes framfört det önskemålet att åtminstone Göteborg och Malmö måtte få möjlighet att tillämpa s. k. femtioörestabell.

Den av motionärerna anförda motiveeringen synes mig vara riktig så till vida att den kan gälla för alla kommuner i landet. Stadsförbundet har också i sitt remissyttrande framhållit detta. Departementschefen påpekar emellertid att införande av femtioörestabeller skulle medföra ett mycket vidlyftigt förfarande.

Man skulle, fastslår han, få ett större antal tabeller, och det hela skulle bli vidlyftigare och dyrare.

Jag anser att departementschefen gått på den riktigare linjen, när han föreslagit att man över hela linjen skall tillämpa enkronastabeller. Jag kan därför, herr talman, utan ytterligare motivering ansluta mig till departementschefens uppfattning.

Jag ber i anledning härav, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat i vad det avser 4 § mom. 3 och 5 § i uppbördsförfordningen. I övrigt hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Herr statsrådets anförande nyss innehöll ingenting överraskande.

När statsrådet talar om att man skall vara aktsam, så att man inte kommer på sidan om det allmänna rättsmedvetandet, är väl alla ense med statsrådet på den punkten. Frågan är blott, vad det allmänna rättsmedvetandet kräver. Jag är därtill långt ifrån säker på att det kan anses sannolikt att man vinner något när det gäller att upprätthålla respekt för gällande bestämmelser genom att söka skapa underlag för en vidgad tillämpning av frihetsstraff.

Herr statsrådet yttrade vidare, att man i sådana sammanhang som detta gärna talar om våra mindre affärsidkare, hantverkare, jordbrukare och husmödrar. Men, sade statsrådet, de hotas icke av straffbestämmelserna. Men är det påståendet riktigt? Det är möjligt att jag har en felaktig uppfattning i det hänseendet, men jag tror faktiskt att det i praktiken ganska ofta bland dessa kategorier människor förekommer saker på detta område som många kan vara benägna att beteckna som slarv. Även om det formellt kan hävdas, att vederbörande gjort sig skyldig till ett visst slarv, anser jag dock att man inte utan vidare bör stämpla detta som kriminellt och utmätta straff därför. Men det faktum att dessa straffbestämmelser finns och utformas på sätt här föreslås innebär ju, att över dessa

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

människor kommer att vila ett visst straffhot, och enligt min mening kan detta icke vara tilltalande.

Herr Sjödahl säger, att man får utgå från att de människor, som »motvilligt» har gjorts till statens uppbördsmän och som från början kanske haft vissa svårigheter att anpassa sig till fullgörandet av sina skyldigheter, nu blivit »uppfostrade» och inte längre har dylika svårigheter. Men det är väl ändå så, herr Sjödahl, att vi undan för undan vidgar basen för de förpliktelser, som åligger dessa »statens uppbördsmän». Ett exempel härpå möter i det föreliggande förslaget, när man, såvitt gäller förvärvskällan rörelse, går in för att skatteavdrag skall göras också vid korttidsanställning.

De sakkunniga var inne på att man i det hänseendet skulle gå något längre. Jag tror dock, att departementschefen intagit en väl motiverad ståndpunkt, när han inte har följt de sakkunniga därvidlag. Även när det gäller preliminärskatteavdragen vid korttidsanställning i rörelse har jag för min del varit tveksam. Men jag har fäst stort avseende vid vad man anfört om de s. k. »hoppjerkorna», som inte stannar i sin anställning så länge, att det blir en full vecka. Det är kanske blott under en extrem högkonjunktur, man får räkna med denna företeelse; under normala förhållanden är faran i det hänseendet knappast för handen. Jag har dock, som sagt, velat beakta den anförda synpunkten.

När man inlåter sig på bestämmelser om kriminalisering i berört avseende, bör man — och det är grundläggande för min inställning — hellre hålla sig i underkant än i överkant. Man bör inte, när det gäller ett system, som undan för undan griper omkring sig allt mer och mer och som tar människornas tjänster i anspråk i allt större och större utsträckning, göra det hela olustigt genom att tillskapa ett straffhot, som gäller även vid mycket enkla förseelser.

Herr NILSSON, PATRICK (bf): Herr talman! Jag har i detta ärende biträtt

utskottsmajoriteten och bör därför kanske säga några ord.

Skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas ståndpunkt är, såsom här tidigare framhållits, mycket liten. Utskottsmajoriteten talar om »oaktsamhet, som ej är allenast ringa», medan reservanternas talar om »grov oaktsamhet». Naturligtvis kan man, inte minst på juristhåll, tvista om nyanserna, när dessa uttryck förekommer i lagtext, men från lekmannasynpunkt tror jag inte att skillnaden är så stor. Vi menar från utskottsmajoritetens sida, att en »allenast ringa» förseelse föreligger i sådana fall då en handlande, hantverkare eller husmoder — som i allmänhet fullgör sina åligganden på ett utmärkt sätt — eventuellt begår någon försummelse i detta avseende. Någon grov oaktsamhet blir det i sådana fall oftast inte fråga om. Jag kan därför inte finna någon större skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas förslag.

Jag kommer sedan in på frågan om inbetalningen av skattebelopp som avdrags. Vi läser gång efter annan i pressen om hur en del slarviga, ja näsflan grovt oaktsamma personer underlåtit att leverera in relativt stora skattebelopp. Sådan underlåtenhet gränsar ofta nära nog till brottslighet, och har vi nu gått in för ett system, som gjort dessa människor till uppbördsmän, får vi väl ändå räkna med att samhället måste straffa dem, om de inte fullgör sitt åliggande på ett riktigt sätt.

Man hör ofta sägas, att strafflagarna i vårt land tolkas på ett mycket humant sätt. På reservanternas närstående håll klagas ofta över att lagarna tillämpas med en alltför humanitär grundsyn. Och det kan vara riktigt, det vill jag inte på något sätt bestrida. Jag skulle tvärtom vilja säga att man inte heller i andra sammanhang kanske bör vara alltför rädd för att göra klart för medborgarna i ett samhälle att de skall behandlas lika. Den som sköter sig skall uppmuntras, och den som inte sköter sig måste tillrättavisas på ett eller annat sätt. Är förseelsen grov eller uppsåtlig, får man ta risken att få ett kännbart straff.

Det är säkerligen allas vår mening, som har biträtt majoritetens förslag, att denna bestraffning endast skall finnas såsom en möjlighet att tillgripa i sällsynta fall. Jag har, herr talman, inte funnit det straff, som föreslagits av utskottsmajoriteten, vara hårdare än att jag kunnat biträda förslaget.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill bara göra ett par små repliker till herr Velander.

För det första vill jag säga att vi väl ändå inte eftersträvar att allt mer och mer utbreda skyldigheterna för arbetsgivare. Det är visserligen sant, att det föreliggande förslaget innebär vissa ökade skyldigheter, men samtidigt har vi minskat skyldigheterna på andra punkter. Det har varit en strävan att man inte här skall kräva mer än vad som är absolut nödvändigt.

När herr Velander skulle motivera, varför han sköt fram de små arbetsgivarna, sade han att straffhotet väl vilar också över dem. Ja, ärade kammarledamöter, alla straff, som staten stadgar i sina lagar, vilar över alla medborgare, både de oförvitliga och de förvitliga, men i allmänhet känner vi inte det trycket så hårt, och det gör inte heller alla de arbetsgivare, som här fullgör sin skyldighet.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Jag känner mig uppkallad av herr Einar Erikssons yrkande när det gällde paragraferna 4 och 5. Han yrkade här avslag på utskottets förslag.

Utskottet har ju på denna punkt intagit en något annan ställning än Kungl. Maj:t, nämligen i fråga om skattetabellerna. Jag vill erinra kammarerna om att när källskatteförordningen första gången kom till riksdagen innebar den enligt regeringens förslag att det skulle finnas tabeller för kommunalskatten både för hela kronor och för femtioöringar där emellan, detta naturligtvis för att man

Ang. ändringar i uppbördsförfarandet.

så riktigt som möjligt skulle kunna avpassa källskatten efter den verkliga kommunala utdebiteringen. Men så slogs det alarm från Kungl. Maj:ts kansli. Man var orolig för att det skulle bli för många tabeller att utarbeta, och riksdagen reagerade inför detta alarm, och följden blev att 50-örestabellerna ströks. Stockholm fick emellertid på grund av en viss paragraf i uppbördsförordningen rätt att ha en 50-örestabell mot att staden själv fick stå för kostnaderna. Kungl. Maj:t ansåg det vara riktigt.

Utskottet har nu med anledning av en motion utsträckt denna möjlighet till de tre största städerna. Det är inte därför att dessa städer är stora som man har gjort det, utan det är därför att man på ett enkelt sätt kan hjälpa många. När det gäller dessa tre städer erfordras inte mer än högst tre tabeller, en för vardera staden, kanske bara en eller ingen, beroende på om städerna kommer att ligga med sin utdebitering omkring kronan eller omkring femtioöringen. Med denna enkla åtgärd kan man hjälpa ett mycket stort antal skattskyldiga till ett riktigare skatteuttag. Det är motivet för att utskottet här har gjort en liten ändring i regeringens förslag.

Jag vill desslikes erinra om att det föreskrivits, att riksskattenämnden i detta fall skall pröva saken. Riksskattenämnden må nämligen bifalla en framställning från en eller flera av dessa tre städer, och vederbörande stad skall sedan själv stå för den merkostnad som föranledes därav.

Jag finner för min del, att det skulle vara önskvärt om man mera allmänt kunde komma fram till 50-örestabeller, men jag har tvekat inför detta, då man därigenom skulle fördubbla tabellernas antal från för närvarande 40 till 80. Enligt utskottets förslag blir det bara en ökning med en, två eller tre tabeller. Man träffar på det sättet en ojämförligt mycket större krets av skattebetalare än man skulle träffa med ett liknande antal tabeller för andra kommuner här i landet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande utskottets hemställan i punkten A 1 och särskilt beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Ja — 94;
Nej — 37.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

I fråga om punkten A 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna Kungl. Maj:ts förslag till uppbördsförordning oförändrat.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Spetz m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 33 punkten A 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier; samt

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till för-

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

ordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 20 februari 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 85, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

I propositionen hade föreslagits, att förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m., vars giltighetstid utgick den 30 juni 1953, skulle erhålla fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1954. I samband därmed hade föreslagits vissa ändringar i förordningen, huvudsakligen av teknisk art.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 376 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 467 av herr *Munktell* m. fl., vari hemställts,

A. att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85 och

B. därest detta icke vunne riksdagens bifall, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid import av personbilar m. m., att skyldighet att erlägga skatt komme att åligga köparen, samt att uppbörden anförtroddes länsstyrelserna;

2) motionen I: 385 av herrar *Ola Persson* och *Öhman*, vari hemställts,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85,

att, om detta förslag inte vunne bifall, riksdagen måtte besluta, att den inhemska tillverkningen av personbilar och motorcyklar skulle befrias från den särskil-

da tillverkningskatten å 10 % från och med den 1 juli 1953; ävensom

3) motionen II: 468 av herr *Adolfsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 85.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 168 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 201 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar och motorcyklar icke skulle förlängas att gälla efter den 30 juni 1953 eller, om detta icke vunne riksdagens bifall, att berörda bilaccis skulle inräknas bland automobilskattemedlen;

b) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Spetz* och II: 356 av herr *Kristensson* i Osby m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att förordningen av den 24 oktober 1951 om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. (nr 660/1951) skulle upphöra att gälla senast den 1 mars 1953.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 85, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning; ävensom

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 168 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 201 av herr *Hjalmarson* m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Spetz* och II: 356 av herr *Kristensson* i Osby m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 376 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 467 av herr *Munktell* m. fl.,

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

4) motionen I: 385 av herrar Ola Persson och Öhman, samt

5) motionen II: 468 av herr Adolfsson, måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»I de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 168 och II: 201 har framställts yrkande av innebörd att, därest den ifrågavarande beskattningen skall fortsätta att gälla, avkastningen därav skall inräknas i automobilskattemedlen. Med anledning härav får utskottet erinra om att såväl 1951 som 1952 års riksdagar avslagit motionsvis framställda yrkanden av enahanda innehåll. Med hänvisning härtill samt till att utskottet i sitt den 21 i denna månad avgivna betänkande nr 31 avvisat den i de föreliggande motionerna I: 168 och II: 201 hävdade uppfattningen avstyrker utskottet berörda motioner i förevarande del.»

Reservation hade avgivits av herrar *Spetz, Velander, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

A) *dels* avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 85;

dels ock antaga följande

Förslag

till

förordning om upphävande av förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.

Häri genom förordnas, att förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. skall upphöra att gälla med utgången av maj månad 1953; dock skall förordningen fortfarande tillämpas beträffande tillverkning eller import, för vilken skattskyldighet inträtt före den 1 juni 1953.

B) förklara, att de likalydande motionerna I: 168 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 201 av herr Hjalmarson m. fl., de likalydande motionerna I: 290 av herr Spetz och II: 356 av herr Kristensson i Osby m. fl., motionen II: 468 av herr Adolfsson, de likalydande motionerna I: 376 av herrar Björnberg och Ebbe Ohlsson samt II: 467 av herr Munktell m. fl. ävensom motionen I: 385 av herrar Ola Persson och Öhman finge anses besvarade med vad reservanternas förut anfört och hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande betänkande skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

Herr **VELANDER** (h): Herr talman! I det föreliggande utskottsbetänkandet möter vi en bekant från tidigare sammanhang, nämligen bilaccisen. Den dök ju upp första gången — och det mycket oförmodat — i oktober 1951. Motiveringen för dess införande var ju den, att begränsningar av investeringsverksamheten var påkallade för vinnande av en stabilisering av penningvärdet och för samhällsekonomisk balans över huvud taget. Bilaccisen jämfördes i detta hänseende med exempelvis investeringsavgiften och begränsningarna av den fria lagervärderingen. Dessa regleringar skulle, enligt finansministern, »för företagens vidkommande medföra en effekt av i huvudsak samma innebörd som en allmän räntehöjning, vilken av olika skäl» — verkliga eller konstruerade — städse »ansetts böra undvikas».

Det för företagsamheten i det sammanhanget utmärkande läget, inför vilket finansministern hyste en utomordentlig oro, karakteriserades — jag citerar — »på det hela taget av en högt uppdriven vinstkonjunktur, som särskilt berört exportindustrierna och i första hand skogsindustrien», och denna »utpräglande högkonjunktur inom företagsfären utgjorde det allvarligaste hotet mot strävandena till ekonomisk balans. Någon avmattning i konjunkturen hade inte

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

gjort sig gällande. Snarare tydde vissa tecken på en intensifiering därav».

Utvecklingen blev ju dock en annan. Den gick i motsatt riktning mot vad man räknade med. Men alldeles oavsett hur man än har betraktat de här antydda skälen för genomförandet av olika regleringar, är det uppenbart, att de i dagens läge saknar varje som helst bärkraft. Den högt uppdrivna vinstkonjunkturen, som utgjorde, såsom det hette, »det mest allvarliga hotet mot strävandena mot ekonomisk balans», har helt förflyktigats. Avsättningssvårigheter, utomordentligt höga byggnads-, material- och maskinkostnader samt likviditetshänsyn har satt och kommer väl att sätta sin prägel på investeringsviljan. Företagsamheten måste nu i stället vara inriktad på att i olika hänseenden söka möta och övervinna de påfrestningar, som den inträdda konjunkturdämpningen kan vara ett allvarligt förebud till.

Bilaccisen och andra därmed jämförliga regleringar får heller icke betraktas såsom beredskapsåtgärder för ovissa lägen. En sådan synpunkt kan lika gärna åberopas såsom motiv för en permanentning därav samt för vidtagande av snart sagt vilka regleringsåtgärder som helst. Och inte får det antagas, att finansministern anlägger fiskaliska synpunkter på frågan om bilaccisens vara eller icke vara, att han med andra ord skulle mena, att en hel del miljoner kronor däri-genom skulle kunna tillföras statskassan. En sådan inställning strider i varje fall bestämt mot alla tidigare deklara-tioner om en motsatt uppfattning.

Här är det icke min mening att provocera någon allmän ekonomisk debatt. En sådan är nämligen att motse nästa onsdag i anslutning till något bankoutskottets utlåtande. Jag har dock med det anförda velat fastslå, att de på sin tid från högerhåll framförda skälen mot bilaccisens införande i dag på grund av utvecklingen med än större styrka talar mot varje prolongation därav.

Den ekonomiska politiken i vårt land, vilken understundom kännetecknats icke såsom en kamp mot utan såsom en flykt undan de inflationsdrivande krafterna,

har lett till att den allmänna kostnadsnivån pressats upp till ett läge, kanske högre än i varje annat land i vår världsdelen. Vad detta betyder och kommer att betyda för våra möjligheter att hävda oss i förhållande till utlandet i fråga om produktion, handel och varuutbyte behöver knappast sägas. Klart är emellertid, att ingenting kan vara mera angeläget än att med alla till buds stående medel söka pressa ned kostnadsnivån till en med hänsyn till den allt starkare framträdande konkurrensen rimlig höjd. Det är uppenbart, att sådana ting som investeringsavgiften och dess komplement, bilaccisen, inte kan utgöra något förnuftigt led i ett sådant sammanhang.

Under utskottsbehandlingen har från olika håll understrukits angelägenheten av att bilaccisens avskaffande bör ske utan något längre varsel därom, detta till förebyggande av menliga verkningar för industri och handel, i detta fall då bilhandeln. Reservanterna har velat anpassa sig till denna synpunkt och föreslagit bilaccisens upphävande med utgången av denna månad.

I de lika lydande motionerna I:168 av herr Ewerlöf m. fl. och II:201 av herr Hjalmarson m. fl. har hemställts, att, därest bilaccisen skulle komma att fortbestå efter den 30 juni 1953, densamma skall inräknas bland automobilskattemedlen. Detta yrkande, som ligger helt i linje med vad som i fråga om bilaccisen från högerens sida städe hävdats, har inom utskottet fullföljts av bl. a. dess högerledamöter. Jag vidhåller för min del alltjämt denna ståndpunkt.

Huruvida ett yrkande om bifall till motionerna i denna del kommer att ställas, blir beroende av kammarens ställningstagande till punkten A) i utskotts-betänkandet. Om det går i annan riktning än reservationen anvisar, kommer jag att under punkten B) ställa det yrkande, som innefattas i motionärernas nyss åberopade alternativ.

I anslutning till vad sålunda anförts ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Spetz m. fl. till utskottsbetänkandet beträffande punkten A) fogade reservationen.

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

Herr SPETZ (fp): Herr talman! Jag har ingen anledning att gå in på frågan om de statsfinansiella verkningarna av ett avskaffande av bilaccisen. Jag vill bara erinra om att de motiv, som anfördes när bilaccisen genomfördes, i dag inte har samma relevans som då.

Det finnes därför enligt min mening inte någon anledning att belasta bilismen med speciella avgifter, då man, såsom vi för en vecka sedan gjorde, lade en extra beskattning på bilismen för att tillgodose vägväsendets behov. Vad jag främst reagerar emot är just detta, att praktiskt taget hela kostnaden för vägväsendet lägges på motorismen, på motorfordonstrafiken, och att dessutom denna belastas med avgifter som, utan att några särskilda motiv därför anföres, går in direkt i statskassan.

Jag skall, herr talman, med dessa ord i all korthet be att få instämna i det yrkande, som herr Velander ställde, och jag vill, för den händelse kammarens beslut under punkt A) kommer att gå i den riktningen att ett särskilt yrkande sedan kommer att framställas beträffande medlens användning, instämna även i det.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Det nämndes av en av talarna, att bilaccisen var ett komplement till investeringsavgiften, och det är ju riktigt, ty det har ju varit motiveringen för den. När man ville begränsa investeringarna genom investeringsavgiften, tog man ju bland de saker, som skulle drabbas av den avgiften, också med lastbilar och bussar som ingick i rörelse. Men man undantog personbilar och motorcyklar på grund av vissa skäl, närmast därför att en förordning därom, om den skulle bli effektiv, måste träda i kraft omedelbart. Därför fick vi också den där snabba behandlingen av förslaget på hösten för något år sedan.

Utskottet har liksom regeringen nu bedömt läget så, att det visserligen inträtt en konjunkturdämpning men att vi ännu inte kan känna oss så säkra beträffande dess varaktighet att vi inte under ännu någon tid bör behålla en

del av de åtgärder, som är beslutade för att dämpa den höga konjunkturen. Därför kommer uppenbarligen inte nu något förslag från regeringshåll om investeringsavgiftens borttagande, och eftersom bilaccisen är, som någon av reservanterna uttryckte sig, ett komplement till investeringsavgiften, bör väl rimligen komplementet också behållas en tid framåt.

Därtill kommer att vi, som det är oss alla bekant, har haft en mycket stark valutautströmning från landet. Det är uppenbart att de kreditbegränsande och importreglerande åtgärder, som i viss mån vidtagits, kan, jämte denna bilaccis, verka dämpande på denna import. Det rör sig ändå om en siffra av storleksordningen ett par hundra miljoner, och det bör vara av ett visst värde för landets allmänna ekonomiska ställning, om man skulle kunna minska den med några tiotal miljoner.

Det sägs vidare att det skulle vara oriktigt att här belasta bilismen med dessa tio, elva procent det här gäller i skatt vid tillverkning och import av bilar och att det är tydligt att detta är en belastning av bilismen. Det är ju en belastning, men tycker verkligen kammaren att det skulle vara rimligt, när man ändå bibehåller belastningen för lastbilar och bussar, att fritaga personbilar och motorcyklar från motsvarande belastning? Jag har svårt att finna att någon rättvisa ligger i detta. Även om kammaren här skulle vara till bristningsgränsen fylld av personbilförande herrar och damer, tycker jag att det skulle vara litet svårt, så länge vi har en investeringsavgift på lastbilar och bussar, att fritaga personbilarna och motorcyklarna från denna belastning.

Jag läste häromdagen — som många av oss säkert gjort — den engelske finansministerns anförande i budgetdebatten, där han till underhusets stora förtjusning meddelade, att han hade sänkt bilaccisen — ifrån $66\frac{2}{3}$ procent till 50 procent. Där kan man tala om en belastning av personbilarna, och underhuset sken upp när det fick höra att den belastningen sänkts till 50 procent. Här

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

i landet har vi att göra med en belastning på 11 procent. Inför vad som äger rum i våra dagars England liksom i Danmark kan personbilarnas förare känna sig relativt lugna och bära denna lilla börda tills vidare.

Men, säger reservanternas talesmän här, vi skulle kanske ha kunnat gå med på bilaccisen, om den hade gått till vägväsendet. Det är fråga om en skatt som man inför för att bekämpa inflationsdrivande krafter och som man har givit en så tillfällig karaktär, att både regeringspropositionen och utskottsbetänkandet viftar litet med tanken att den skulle kunna borttagas vid något tillfälle under nästföljande budgetår. En sådan tillfällig skatt vill man nu överföra till vägväsendet för att bestrida ordinarie utgifter på vägväsendets område. Hade herrarna och damerna till äventyrs velat lägga om bilskatten till en ordinarie beskattning, skulle man ju ha kunnat diskutera, om den skulle föras till vägväsendet, men inte när det gäller en inflationsmotverkande skatt, som är av tillfällig natur och alltid angivits som sådan. Jag tror inte det skulle vara klokt eller rationellt ur budgetmässig synpunkt att överföra den till vägväsendets speciella stat.

Reservanterna vill avskaffa skatten med denna månads utgång. Propositionen rymmer att den gäller även nästföljande budgetår, men man håller där frågan öppen, om konjunkturen kan bli av den arten, att man kan avskaffa en eller flera av de inflationsmotverkande skatterna, och därvid kan givetvis även bilaccisen komma i fråga. Jag tror att det är klokt att inte ange några tidpunkter under ett följande budgetår, då skatten skall kunna avskaffas, utan hålla hela den frågan öppen. Vi vet inte hur förhållandena kan utveckla sig, och tidpunktens bestämmande bör ske i så nära anslutning som möjligt till skattens verkliga avskaffande. Reservanterna vill ju följa samma linje, då de fastställer ett datum som maj månads utgång, men mot detta talar ju alla de skäl som jag förut anfört om denna skatts karaktär, dess existens som ett komplement till

investeringsavgiften. Den bör behandlas på samma sätt som denna och dess avskaffande övervägas i samband med att man överväger mindre energiska åtgärder mot de inflationsdrivande krafterna över huvud taget.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr **VELANDER** (h) kort genmäle: Jag delar, herr talman, den föregående ärade talarens uppfattning att investeringsavgiften och bilaccisen bör elimineras samtidigt. De har med min inställning lika litet berättigande. Jag tycker emellertid, att herr Sjödahl inte hade bort klandra reservanterna för att de tolererade, att lastbilar och bussar drabbades av investeringsavgiften, men ville ta bort accisen på bilar. Det finns nämligen, herr Sjödahl, motioner från högerhåll, som siktar till investeringsavgiftens omedelbara avskaffande.

För övrigt vill jag säga, att oberoende av de tankegångar, som under debatten kommit till synes och oavsett utfallet av blivande omröstningar, har jag det stora förtroendet till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han inom en mycket snar framtid kommer att vidta en så förnuftig åtgärd som att upphäva både förordningen om investeringsavgiften och förordningen om bilaccisen.

Jag tror inte, att herr Sjödahl har någon anledning att åberopa den engelske finansministern i detta sammanhang. Han har dock sänkt bilaccisen, och han har sänkt både de direkta och de indirekta skatterna. För övrigt borde vi väl, när det gäller möjligheterna att klara oss, knappast ha anledning att falla tillbaka på någon jämförelse med England.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Herr Velanders anser att de argument som hösten 1951 anfördes för bilaccisen inte längre existerar. Detta beror enligt herr Velanders mening därpå att vi nu befinner oss i en konjunkturavmattning, och då är det felaktigt att tillämpa åt-

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

gärder av detta slag. Jag skall inte heller inlåta mig på någon djupgående prövning av konjunkturläget, men jag vill i alla fall erinra om att under de tre sista kvartalen har konjunkturen gått uppåt, framför allt i Förenta staterna.

Denna uppåtgående konjunkturörelse har vi också känning av på det sättet att det finns anledning befara att vi under den kommande sommaren får större efterfrågan på arbetskraft än tillgång. Ett sådant fenomen är inflationsdrivande och bör därför bekämpas. Det är följaktligen rimligt att man under kommande sommar behåller i kraft åtgärder som medverkar till att begränsa investeringarna. Det är väl då ganska naturligt att man vill begränsa de investeringar som man finner vara minst angelägna.

På grund härav har jag i en proposition som i dag avlättes till riksdagen tillåtit mig att framföra den meningen att investeringsavgiften skall gälla till den 1 januari för att därefter icke ytterligare förlängas. Jag menar att den behövs för att under den kommande sommaren hålla tillbaka investeringsverksamheten och hjälpa till att bibehålla balans inom vår sysselsättning.

Vad som gäller investeringsavgiften gäller också bilaccisen. Man får säga vad man vill, men investering av kapital i personbilar är väl ändå något av det minst angelägna av våra investeringsbehov. Jag vill fästa uppmärksamheten på att under första kvartalet i år har i det allra närmaste inregistrerats 14 000 personbilar, under det att inregistreringen första kvartalet i fjol, då man väntade sig en nedgång i konjunkturen, inte kom högre än till 11 000. Det finns därför enligt min mening mycket starka skäl för att man nu bibehåller även bilaccisen för att därigenom leda de medel, som sparandet ger, till angelägnare investeringar än forcerad anskaffning av personbilar. Detta är enligt mitt sätt att se en fullgod motivering för att man nu bibehåller bilaccisen.

Det är alldeles riktigt som här har sagts att investeringsavgift och bilaccis

så att säga bör gå hand i hand. Så tycker jag också i princip, men jag måste här förklara att jag inte är beredd att låta bilaccisen upphöra på samma datum som investeringsavgiften, utan jag förbehåller mig att få återkomma till den frågan vid en tidpunkt som ur olika synpunkter kan befinnas lämplig. Men i princip menar jag att när investeringsavgiften har avskaffats är det tid att överväga att också låta bilaccisen gå sin väg.

Detta för mig in på frågan om de statsfinansiella synpunkterna. Jag ger herr Spetz alldeles rätt däri att man inte skall anlägga statsfinansiella synpunkter på frågan om bilaccisen. Men man kan ju inte se bort från det faktum att bilaccisen ger en inkomst till staten, och denna inkomst är medräknad i det kommande budgetårets inkomstberäkning. Detsamma gäller investeringsavgiften. Det är ju självklart att i det ögonblick riksdagen beslutar att någon av dessa skatteformer skall upphöra, så måste ett sådant beslut kompletteras med ett förslag om varifrån nya statsinkomster skall tas för att balansera budgeten. Detta kan man inte komma ifrån, och jag vill för min del här förklara att den dag jag föreslår bilaccisens avskaffande, om jag får något sådant tillfälle, kommer jag att i det sammanhanget också framlägga de förslag som kan erfordras för att bibehålla budgetbalansen. Jag menar alltså, att även om man inte skall låta de statsfinansiella synpunkterna spela en roll här, skall man inte se bort från det ansvar man får för budgetens balans när man tar bort avgiften.

Låt mig sedan säga några ord om användningen av dessa pengar. Jag vet ju att det är en religion, som är särskilt utbredd bland personer vilka arbetar för den s. k. motorismen, att alla pålagor som drabbar denna »-ism» skall gå till vägarna. Jag ställer bara den lilla frågan: Är det en religion som riksdagsmän skall ansluta sig till? Vi som har att ta ansvar för statsverkets tillstånd och behov kan ju lätt råka ut för vidlyftiga konsekvenser om vi ansluter oss

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

till den meningen. Varför skall pengarna från bilaccisen gå till vägarna, när inte den investeringsavgift som faller på lastbilar och bussar går till vägarna, och varför skall inte också tullavgiften på importerade bilar gå till vägväsendet? Ja, jag skulle kunna göra en mycket lång uppräknig. Vi får väl ändå tillåtas göra en avgränsning mellan vad som är vägs katt och vad som inte är det. Det finns fullgoda skäl för att låta inkomsterna av denna tillfälliga skatt, som herr Velander envisas att kalla för en reglering, gå till den allmänna statskassan och icke till automobilskattemedlens fond. Det finns fullgoda skäl för riksdagen att bibehålla den ståndpunkt i detta avseende som riksdagen två gånger tidigare har anslutit sig till.

Herr PERSSON, OLA (k): Herr talman! Tillsammans med herr Öhman har jag i denna fråga i en motion yrkat, att Kungl. Maj:ts proposition nr 85 om förlängning av giltighetstiden för förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. måtte avslås av riksdagen.

Vi har pekat på att den ekonomiska situationen nu kännetecknas av vikande konjunkturen och att vid landets bilverkstäder sker betydande driftinskränkningar, varjämte arbetare avskedas. De avskedanden som redan skett liksom de som signalerats motiveras med avsättningssvårigheter.

Därför kan vi inte godkänna departementschefens argumentering för att bibehålla den tioprocentiga skatten. Han talar om behovet av särskilda skattepolitiska åtgärder för att dämpa konjunkturen. Avsättningssvårigheterna ökar och sysselsättningen hotas inom bilindustrin, bland annat på grund av den pris-höjning som tillverkningsskatten åstadkommer.

I denna situation förklarar departementschefen i propositionen att det ej heller för dagen finns anledning att genom ett borttagande av tillverknings-skatten skapa förutsättningar för en stegring i efterfrågan på inom landet fram-

ställda fordon. Vi har dock i vår motion ställt ett alternativt yrkande, att om riksdagen inte skulle bifalla förslaget om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 85, densamma måtte besluta att den inhemska tillverkningen av personbilar och motorcyklar befrias från den särskilda tillverkningsskatten från och med den 1 juli 1953 och att vederbörande utskott vid bifall till detta yrkande utarbetar motsvarande ändringar i förordningen den 24 oktober 1951.

Våra förslag står i full överensstämmelse med regeringens utfästelser att upprätthålla full sysselsättning, och detta i en tid då sysselsättningsfrågan skapar allt större problem för många arbetare. Då utskottet tillstyrker en förlängning av förordningens giltighetstid till och med den 30 juni 1954, förutsättes dock att det kan visa sig erforderligt att tidigare ompröva skälen för ett bibehållande av denna beskattning. Vi anser att det redan nu bör beslutas att slopa denna särskilda beskattning.

Om riksdagen beslutar antaga utskottets hemställan under punkt A), är jag av formella skäl hindrad att yrka bifall till vårt alternativ att den inhemska tillverkningen av personbilar och motorcyklar måtte befrias från ifrågavarande beskattning.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till reservationen i dess helhet.

Herr SJÖDAHL (s): Jag vet inte om jag får lov att gratulera reservanternas skara från högern och folkpartiet till den förstärkning av oppositionen som nu har annonserats från kommunisternas sida.

Jag begärde närmast ordet för att en smula belysa den engelska bilaccisen och den svenska. Om en bil kostar 15 000 kronor före accis, så skulle den, trots sänkningen av accisen i England, där kosta ungefär 22 500 kronor. Det är alltså en beskattning på 7 500 kronor. I Sverige skulle motsvarande bil gå på cirka 16 500 kronor. Skatten är alltså fem gånger så stor i England som här, och desslikes förekommer där vissa tilläggs-

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

skatter på bilar, vilka sannolikt skulle ytterligare vidga skillnaden mellan den engelska och den svenska bilaccisen.

Dessliques, herr talman, kan jag med anledning av den siste talarens anförande nämna att skulle man befria den svenska tillverkningen från bilaccisen, då skulle man göra en diskriminering av importen. Hur detta kan stämma överens med våra internationella förpliktelser förstår jag inte. Men för herr Ola Persson betyder det väl mindre, ty han vill ju att vi skall alldeles skilja ut oss från allt internationellt ekonomiskt umgänge åtminstone när det sker västerut.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Jag noterade självfallet med stort intresse finansministerns meddelande att en proposition kommer att föreläggas riksdagen med förslag att investeringavgiften skall bortfalla med detta års utgång. Frågan om bilaccisens vara eller icke vara avsåg finansministern att ta upp till prövning i ett senare sammanhang. Jag beklagar dock dröjsmålet i förra hänseendet.

Såsom skäl för att bilaccisen och investeringsavgiften skulle bibehållas tills vidare återopade finansministern den något uppåtgående konjunkturen i Förenta staterna. Till detta vill jag här inte säga någonting annat än att den konjunkturörelse i gynnsam riktning, som under senare tid kunnat konstateras i Förenta staterna, dock inte på något sätt täcker de skäl och synpunkter som framfördes av finansministern till stöd för införandet av bilaccisen och investeringsavgiften. Jag menar sålunda, att de skäl, som finansministern nu anförde för dessa pålagors bibehållande, med avseende på sin tyngd inte på något sätt kan jämföras med de motiv, som av honom anfördes senhösten 1951.

Med utgångspunkt från att investeringsavgiften enligt finansministern skall bibehållas under hela detta år, förefaller det mig, som om man nästan hade rätt att presumera, att bakom det ståndpunktstagandet ligger rent fiskaliska

hänsyn. Finansministern befinner sig måhända i ett något besvärande läge, när det gäller täckningen av statens utgifter, och det är ju ganska många miljoner kronor, som kan inkasseras vid ett bibehållande av investeringsavgiften till årets slut. Beträffande bilaccisen gäller detsamma.

Finansministern talade något om folk som arbetar för motorismen och detta på ett sådant sätt, att man kunde beteckna det som något av en religion. Jag undrar, om det inte borde ligga så till att det för oss alla framstode såsom utomordentligt angeläget att söka befördra motorismens intressen, och detta på grund av den stora betydelse som motorismen har för vårt samhällsliga liv.

När finansministern låter framskymta den meningen, att man ändå, när det gäller motorismen, får tänka sig en avvägning — som jag då förmodar skall vara rättvis och skäligen — så vill jag därtill säga, att den synpunkten inte är ny för mig. När vi förra onsdagen diskuterade treöreshöjningen av bensinskatten, antydde jag också, att det var att beklaga, att inte finansministern hade sökt få den nu pågående utredningen om beskattningen av motorismen i hamn på ett tidigare stadium, så att man erhållit något fastare underlag för en diskussion i detta ämne, en diskussion som alltså kunde leda fram till mera bestämda ställningstaganden än som för närvarande är möjligt.

När man här understryker bilaccisens betydelse ur investeringsbegränsande synpunkt, förbiser man helt den omständigheten, att det nu, liksom vid bilaccisens införande, tillämpas importkvotering i fråga om bilar och motorcyklar. Från den utgångspunkten förstår jag inte riktigt herr Sjödahl, när han talar om att ett befordrande av bilimporten måste innebära en diskriminering av den inhemska tillverkningen av bilar. Jag vet förresten inte, hur det ställer sig för de svenska fabrikanternas vidkommande i det sammanhanget, men jag har närmast haft den inställningen att de utan svårighet får avsättning för hela sin tillverkning. Importen har också un-

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

dergått en mycket stark förskjutning nedåt sedan år 1950.

Jag vill sluta med att säga, att hur man än ser på frågan om bilismen, har vi väl ändå i tidigare sammanhang varit ense om att bilen utgör ett oundgängligt kommunikationsmedel av den största betydelse för företagsamheten i detta land. Om exempel kan anföras på att det understundom förekommer någonting som kan kallas »lyxbilar», synes det mig inte böra tilläggas någon nämnvärd betydelse.

Herr SPETZ (fp): Herr talman! Finansministern påpekade att ett avskaffande av bilaccisen betydde ett hål i statsinkomsterna. Det visar ju bara, hur farligt det är att införa sådana där »tillfälliga» skatter och hur svårt det är att ta bort dem igen. Den svårigheten hade varit betydligt mindre, om dessa medel hade gått till vägväsendet — inte för att tillgodose något av vägväsendets ordinarie behov, men för att minska eftersläpningen på området som, det vet vi ju alla, är så stor att varje förstärkning, även om den är tillfällig, är välkommen. Argumentet, att man inte skulle kunna använda tillfälliga skatter för exempelvis vägväsendets behov, är alltså ingalunda hållbart.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag ber att få göra några små reflexioner med anledning av de båda senaste anförandena.

Herr Velander trodde att jag befann mig i ett statsfinansiellt besvärsläge, och herr Spetz hade också vissa funderingar i detta avseende. Jag känner mig inte alls vara i den situationen. Om det hade varit så, att jag hade ansett mig böra lägga fram förslag till bilaccisens avskaffande, skulle jag utan varje spår av tvekan också ha föreslagit de kompletteringar som erfordrades för att balansera budgeten.

Jag tror inte, herr Spetz, på resonemanget att en avsättning av bilaccismedel till tillfälliga åtgärder på vägvä-

sendets område på något sätt skulle befria oss från bekymmer. Kom ihåg, att vi har använt en kvarts miljard kronor ur bilskattemedelsfonden till förbättring av vägarna utan att vi sedan har varit i stånd att sänka nivån! Det hade blivit mycket tråkigare för herr Spetz och bilismens förespråkare, om vi hade använt bilaccispengarna till vägväsendet, ty då hade det säkerligen blivit aktuellt att ytterligare öka bensin- och fordonskatterna. Och detta hade ju varit ytterligt otillfredsställande ur deras synpunkt som ömmar så varmt för motorismen.

Jag kommer så över till herr Velanders utläggning om motorismen. Jag har aldrig någonsin bestritt att den ökade användningen av motorfordon utgör ett stort framsteg ekonomiskt, socialt och kanske i viss mån också kulturellt. Jag är inte alls motståndare till denna utveckling. Men det är litet överraskande för mig att en man med den ekonomiska och samhällsliga erfarenhet, som herr Velander besitter, ändå inte inser att motorismen kommit över vårt samhälle i ett tempo som ställer så stora krav på mångahanda ting — på vägar, på parkeringsplatser, på garageutrymmen, på genomfarter i våra tätorter — att det väl ändå måste betecknas som förståndigt, om man försöker avpassa takten i framstegen på området så, att vi orkar med de konsekvenser som följer av utvecklingen.

Till sist vill jag bara säga att jag icke har ansett den uppåtgående konjunkturen i Amerika vara ett argument för att behålla bilaccisen ännu någon tid. Mitt huvudskäl är att vi, såsom var och en tydligen kan se, riskerar översysselsättning till sommaren, om vi inte är i stånd att bromsa investeringsverksamheten. Det är mitt skäl.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Till herr statsrådets anförande nyss vill jag blott foga en kort erinran.

När statsrådet säger, att bilismen kommer över oss i ett sådant tempo och ställer så stora anspråk i skilda hänseenden, att det inte kan vara annat än befogat

Ang. tillverknings- och importskatten å personbilar m. m.

att söka moderera takten därvidlag, medger jag, att det måhända kan ligga åtskilligt däri. Men eftersom bilismen kommer över oss i detta tempo och har en så utomordentligt stor betydelse för hela vårt samhällsliv, får man inte inlåta sig på åtgärder, som inte är väl övervägda. Finansministern har efter mitt sätt att se inte ansträngt sig så synnerligen mycket under de senaste åren för att åstadkomma ett bärande underlag för ett riktigt bedömande av hithörande frågor. Och det är farligt att inlåta sig på improviserade åtgärder i sådant hänseende.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten A i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 39 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten A i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 42.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten B 1.

Herr *VELANDER* (h): Herr talman! Med hänsyn till kammarens ståndpunktstagande under punkten A) hemställer jag, *dels* att den del av utskottets motivering å s. 12 i det tryckta betänkandet, som börjar med orden »Med anledning härav» och slutar med orden »förevarande del» skulle utgå och ersättas med följande: »Enligt vedertagen princip skall statsverkets inkomster från beskattningen av motorfordonstrafiken uteslutande användas för vägväsendets behov. Från denna princip bör något avsteg icke göras, varför de medel, som inflyter av skatten vid tillverkning och import av personbilar m. m., i sin helhet bör reserveras för vägväsendet.»; *dels ock* att i anslutning härtill utskottets hemställan under punkten B 1 måtte avfattas sålunda: »att de likalydande motionerna I: 168 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 201 av herr Hjalmarson m. fl. måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.»

Herr *SJÖDAHL* (s): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i förevarande del såväl vad gäller klämman som motiveringen.

Herr *SPETZ* (fp): Herr talman! Jag ber att få instämna i herr *Velanders* yrkande.

Överläggningen ansågs härmed avslutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av den därtill hörande motiveringen; samt 2:o) av herr *Velander*, *dels* att den del av utskottets motivering å

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

s. 12 i det tryckta betänkandet, som började med orden »Med anledning härav» och slutade med »förevarande del», skulle utgå och ersättas med följande: »Enligt vedertagen princip skall statsverkets inkomster från beskattningen av motorfordonstrafiken uteslutande användas för vägväsendets behov. Från denna princip bör något avsteg icke göras, varför de medel, som inflyter av skatten vid tillverkning och import av personbilar m. m., i sin helhet bör reserveras för vägväsendet.»; dels ock att i anslutning härtill utskottets hemställan under punkten B 1 skulle avfattas sålunda: »att de likalydande motionerna I: 168 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 201 av herr Hjalmarson m. fl. måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den därtill hörande motiveringen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 39 punkten B 1 och godkänner den därtill hörande motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Velanders* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 34.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna B 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 mars 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 130, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

I propositionen hade föreslagits förbud att tills vidare försälja eller till landet införa maltdrycker av andra klassen med en alkoholhalt överstigande 2,8 viktprocent. Från det föreslagna förbudet hade uppställts undantag beträffande bland annat försäljning av julöl. Förbudet hade kompletterats med vissa bestämmelser angående etikettering av importerade maltdrycker av andra klassen (klassbeteckning m. m.). Bestämmelserna voro avsedda att tillämpas från och med den 1 juni 1953 tills vidare till den 1 oktober 1955.

Till utskottets behandling hade överlämnats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 434 av herr *Svärd* m. fl. samt II: 517 av herrar *Cassel* och *Magnusson*, vari hemställdes,

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

att Kungl. Maj:ts proposition nr 130 måtte av riksdagen avslås.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 434 av herr Svärd m. fl. samt II: 517 av herrar Cassel och Magnusson, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Franzon* och *Gustaf Elofsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 130;

II) av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **VELANDER** (h): Herr talman! Den föreliggande propositionen är ju på sitt sätt ett uttryck för den utomordentliga omsorg, som vår nådiga regering ägnar oss medborgare. Det går oss inte väl, anser man, därest vår tillvaro eller vår livsförsel icke kringgärdas av statliga regleringar även i rätt så små sammanhang.

Beträffande tillverkning och försäljning av pilsnerdricka gäller f. n., att sådan dryck får ha en alkoholhalt av upp till 3,2 viktprocent. Enligt särskilda överenskommelser har denna gräns för alkoholhalten temporärt minskats till 2,8 viktprocent, till en början på grund av bristen på korn under kriget och därefter i avvaktan på att nykterhetskommittén, som ju har arbetat sedan många år, skulle framlägga sitt betänkande. Sedan detta äntligen skett, meddelade Bryggarföreningen någon gång i februari detta år sin avsikt att ta upp tillverkningen av maltdrycker med den högre alkoholhalten.

Såsom bakgrund härtill kan erinras att nykterhetskommittén beträffande maximigränsen för alkoholhalten i pilsnerdricka visserligen ansett, att denna skulle komma att utgöra 2,8 viktprocent,

men att samtidigt ett starkare öl, ett exportöl eller vad man vill kalla det, skulle få tillverkas med en alkoholhalt av upp till 4,5 viktprocent.

Kontrollstyrelsen har slagit larm inför denna Bryggarföreningens betänkliga avsikt, och finansministern har genast funnits beredd att söka avvärja detta hot mot vår säkerhet. De mindre ängsliga bland oss har dock nödgats fråga sig, huruvida det skulle medföra någon större olycka, om under någon kortare tid maltdrycker men en eller annan tiondels viktprocent högre alkoholhalt än den på senare tid praktiserade finge föras ut i marknaden. Det kanske kunde medföra vissa erfarenheter av värde både ur konsument- och producentsynpunkt. Vissa farhågor, som man i diskussionen ofta mött och möter, skulle måhända på den vägen kunna elimineras. Man skulle väl därigenom också kunna få besked om konsumenternas inställning, huruvida de är tillfredsställda med en måltidsdryck av den beskaffenhet, som nu finnes att tillgå, eller om de föredrager en maltdryck med något högre alkoholhalt. Denna synpunkt framstår som mycket naturlig, eftersom nykterhetskommittén, såsom nyss nämnades, dock gått in för att det skall få tillverkas en maltdryck med en alkoholstyrka av upp till 4,5 viktprocent.

Det är inte lätt att förstå uttalandet i propositionen — utskottet har samma inställning — att det ur olika synpunkter är olämpligt att, innan nykterhetskommitténs förslag slutgiltigt prövats, ändra den nu faktiskt tillämpade alkoholgränsen. Risk skulle, säges det, därigenom kunna uppkomma att förutsättningarna för prövningen av kommitténs förslag på denna punkt bleve förskjutna. Jag avvaktar gärna något uttalande av finansministern om vad som egentligen ligger bakom detta uttalande.

Man kan också säga, att ett bifall till propositionen skulle vara att betrakta såsom ett föga konsekvent handlande å riksdagens sida. Under den långa tid nykterhetskommittén har varit i arbete har det nämligen i olika sammanhang framkommit förslag och yrkanden om

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

ändringar på olika punkter i den gällande lagstiftningen. Alla dessa uppslag har dock avvisats med den motiveringen, att ingenting finge ske, förrän nykterhetskommitténs betänkande framlagts. På det sättet och med den motiveringen har man avlivat utomordentligt många förslag som säkerligen åtminstone i viss utsträckning har haft fog för sig.

Här gäller det nu att ta ställning till en ändring av temporär giltighet. Det kan icke sägas, att ett bifall till förslaget därom är i överensstämmelse med den ordning, som hittills praktiserats. Jag förbiser därvid inte att på grund av särskilda överenskommelser alkoholhalten i pilsnerdrickan varit maximerad till 2,8 viktprocent. Det måste dock för en vanlig människa vara svårt att begripa, varför denna gräns skall anses vara låst, då en högre alkoholgräns lagligen är gällande. Vi är också tills vidare i ovisshet om hur det förslag kan komma att se ut, som finansministern så småningom kan komma att arbeta sig fram till med utgångspunkt från nykterhetskommitténs betänkande. Vi vet över huvud taget inte ens, om ett sådant förslag kommer att föreläggas oss, vi blott anar oss till det. Finansministern har i alla fall för kort tid sedan antytt, att han överväger ytterligare utredningar på detta område. Jag ser att finansministern skakar på huvudet, men det är dock ett faktum, att den uppgiften, såsom finansministern själv säkerligen uppmärksammat förekommit i pressen. Det kan dock hända att finansministern nu i anledning av detta mitt omnämnande begagnar tillfället att avliva uppgiften i fråga.

Jag har inom utskottet yrkat avslag på den kungl. propositionen och tillåter jag mig nu, herr talman, att fullfölja den ståndpunkten. Jag hemställer alltså om avslag på den kungl. propositionen.

Herr FRANZON (s): Herr talman! Tillsammans med herr Gustaf Elofsson i denna kammare har jag till bevillningsutskottets betänkande fogat en reservation, vari vi yrkar att riksdagen

måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 130.

Vårt ståndpunktstagande baseras i första hand på den inställning som denna kammare, och kanske i all synnerhet bevillningsutskottet, städs intagit till förslag i frågor, som under många år varit och alltjämt är under utredning. Riksdagen har ju nästan på löpande band »slaktat» motioner under motivering, att frågan är föremål för utredning, att förslag kan väntas och att man därför inte bör göra någonting.

Så sent som i februari månad detta år yttrade bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 6 på s. 6: »Utskottet anser sig böra instämma i den av riksdagen tidigare omfattade ståndpunkten, att ifrågavarande spörsmål icke bör upptagas till ett isolerat bedömande utan ses i samband med alkohollagstiftningens utformning över huvud taget. Därjämte kan framhållas, att föreliggande frågor kan förväntas bli ytterligare belysta i de remissyttranden, som kommer att avgivas över kommitténs förslag.»

Nykterhetskommitténs förslag är nu ute på en lång remiss, och man vet inte vad de olika yttrandena kommer att innebära. Därför anser vi att riksdagen nu bör intaga samma ståndpunkt som den tidigare gång på gång gjort i liknande fall. För oss reservanter gör det ingen skillnad, om det är en motion eller en kungl. proposition som avslås med den motiveringen.

Vi har denna inställning, så mycket mera som man under en följd av år genom en frivillig överenskommelse har begränsat alkoholhalten i pilsnerdricka till 2,8 viktprocent, fastän lagen tillåter en viktprocent av 3,2. Under ransonerings tiden var det ont om spannmål, och vissa år torde alkoholhalten ha varit lägre än 2,8 procent. Därefter träffades frivilligt den överenskommelsen, att man så länge nykterhetskommitténs arbete pågår, skall fasthålla vid den förut tillämpade ordningen. Det är ju, herr talman, en väldig skillnad mellan en frivillig överenskommelse och en lagbestämmelse.

Vad anser egentligen riksdagens leda-

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

möter om en lagstiftning, som innebär att det under tiden 1 december—15 januari inte är något brott att framställa pilsner med 3,2 procents alkoholhalt och att låta svenska folket under en och en halv månad varje år dricka sådan pilsner, medan det under tio och en halv månader är förbjudet att framställa och saluföra sådan pilsnerdricka? Bör man stadfästa någonting sådant i en förordning?

Bryggarföreningen har yttrat, att det är svårt att hålla alkoholhalten vid 2,8 procent. Skall det nu bli en lagstiftning, bör man enligt föreningens mening tillåta en tolerans av 0,2 viktprocent. Det är lättare att hålla volymprocenten, om man i lag har den nuvarande bestämmelsen om 3,2 procent.

Departementschefen har ju rekommenderat kontrollstyrelsen, som nu skall bli åtalsmyndighet, att fara försiktigt fram och visa nödig hänsyn, om alkoholhalten någon gång skulle överstiga 2,8 procent. Också utskottet har understrukit detta. Om man då tillåter en tolerans av 0,2 procent, kommer man till en högsta alkoholhalt av 3 procent. Den nuvarande lagen föreskriver 3,2 procent. Är den skillnaden över huvud taget någonting att lagstifta om?

Nu vet jag mycket väl, att nykterhetskommittén föreslår att alkoholhalten i pilsnerdricka skall vara högst 2,8 procent samt att öl med högre alkoholhalt skall få säljas under friare former än hittills. Men man vet, som sagt, inte vad remissyttrandena kommer att innehålla, och jag anser därför att man bör överväga och pröva alla dessa frågor i ett sammanhang.

Vill man vara litet demagogisk — och det har man rättighet till i denna fråga, där motparten många gånger tillåter sig detsamma — skulle man kunna erinra om att nykterhetskommittén alltid talat om en friare försäljning, då den under årens lopp låtit undslippa sig ett och annat yttrande. Det första resultatet av kommitténs arbete bör väl då rimligen inte bli en skärpning av den tidigare bestämmelsen om en högsta alkoholhalt av 3,2 procent.

Jag anser, herr talman, att detta är en lagstiftning något i överkant, om jag får använda det uttrycket, och jag ber att få yrka bifall till herr Elofssons och min reservation.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! När herr Velander säger, att det väl inte kan vara riktigt att på detta område, som är föremål för utredning, genomföra en temporär förändring, och när herr Franzon talar om att man inte bör genomföra en sådan här isolerad sak, utgår båda dessa talare från ett rent formalistiskt betraktelsesätt, som icke har någonting med realia att göra. Vi har nämligen inte sedan år 1940 haft högre alkoholhalt i pilsnern än 2,8 procent. Nykterhetskommittén har föreslagit att alkoholhalten i fortsättningen skall vara 2,8. Nu skulle här uppstå en period av något år, då man skulle ha 3,2 procent. Jag frågar då, varför nykterhetskommittén — vars förslag i denna del biträts även av en reservanterna — bestämt sig för att föreslå en alkoholhalt av 2,8 procent även i fortsättningen. Ja, det har man gjort på grund av mycket genomgripande utredningar, ledda av docenten Goldberg, vilka visar att den högre alkoholhalten på 3,2 procent medför åtskilliga risker för konsumenternas omdömes- och precisionsförmåga. Kommittén har därför gått in för den linjen att man så att säga i vardagslag skulle behålla den pilsnertyp som vi haft sedan år 1940, alltså med en alkoholhalt av 2,8 procent, och så skall man i stället införa ett starköl med 4,5 procent, som skall säljas under samma betingelser som vin och som alltså människorna skall ha tillgång till för mera festliga och extraordinära förhållanden.

Om man nu skall följa kommitténs linje, kan jag inte se annat än att det är en ganska betydande risk för att kommitténs förslag inte skall kunna genomföras, därest man nu skulle gå in för en pilsner med 3,2 procent. Vi kan inte se bort från, att om alkoholhalten höjes till 3,2 procent kommer det, med

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

den fria försäljning som nu sker, att bli ett pilsnerfylleri. Det kan mycket väl hända att man, när vi kommer fram till prövningen av nykterhetskommitténs förslag, kommer att säga, att när vi nu under ett år provat en starkare pilsner och funnit att det var olyckligt, kanske vråker överbord hela förslaget. Hela den konstruktion, som nu har skapats och som innebär att man i vardagslag skulle förtära en svagare maltdryck men att man under vissa förutsättningar skulle ha tillgång till en alkoholstarkare dryck, går då kanske fullständigt upp i rök.

Om man i lugn och ro vill pröva nykterhetskommitténs förslag, skall man enligt min mening låta det tillstånd fortsätta, som vi har haft i många år, till dess vi kan gå över till en annan ordning. Det är väl ändå, såsom jag nyss sade, bra formalistiskt att säga att vi väl inte bör genomföra en temporär ändring. I verkligheten har vi ju sedan år 1940 haft 2,8 procent. Skall vi nu under ett och ett halvt år, eller vad det kan bli, ha 3,2 procent för att sedan gå ned till 2,8, eller hur skall det bli? Jag vill bara säga att alla, som åtminstone man och man emellan önskar komma fram till ett starköl, nog kommer att få se sin dröm gå upp i rök, om man gör det experimentet att för denna korta tid införa den högre alkoholhalten. Om man vill, att nykterhetskommitténs förslag skall provas förutsättningslöst och i lugn och ro, bör vi inte göra detta experiment med att tillfälligt ge pilsnern en alkoholhalt som den icke haft på många år.

Herr Franzon sade att man inte kan hålla 2,8 procent, utan att det behövs en tolerans. Ja, herr Franzon, det gör detsamma vilken alkoholhalt man väljer. Precis samma fenomen uppstår ändå. Det är icke mycket svårare för bryggerierna att hålla 2,8 än 3,2 procent. Det beror nämligen på den vörtstyrka man använder för att framställa ölet. Om bryggerierna har fått herr Franzon att tro något annat, har de nog överdrivit.

Om man inte vill föregripa prövningen av nykterhetskommitténs förslag, bör

man alltså bifalla den kungl. propositionen. Går man på reservanternas förslag, kan åtminstone inte jag garantera hur det kommer att ställa sig med det förslaget, när det skall avgöras.

Till herr Velander vill jag säga, att jag för min del icke någon gång har annonserat, att jag skall ta upp någon ny utredning rörande vad man brukar kalla för nykterhetslagstiftningen.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Jag har ingen anledning att upprepa de argument, som framförts av finansministern, då det i det stora hela har varit samma argument, som har varit aktuella för utskottet vid dess ställningstagande i denna fråga.

Jag vill endast i största korthet säga att vi ju under 12, 13 år haft en viss högsta viktprocent på ölet och att man nu har liggande på bordet ett förslag från nykterhetskommittén om att denna högsta viktprocent skall bibehållas även i fortsättningen, men med möjlighet tillika att få ett ännu starkare öl. Under sådana förhållanden har utskottet funnit all anledning att bibehålla den nu existerande ordningen för att få en prövning utan det störande moment som det skulle innebära, om man nu plötsligen för ett eller två år skulle kasta in en aldeles ny öltyp på marknaden, som man inte haft under 12, 13 år.

Utskottet menar alltså, i motsats till herr Franzon, att denna fråga är bäst betjänt av att man undviker ett isolerat bedömande av saken i dag, utan uppskjuter det, tills man om något år skall ta upp ärendet i hela dess vidd till behandling. Det betyder bara status quo i ett förhållande som existerat i 12, 13 år under de ett eller två år som remissförfarandet och departementsbehandlingen pågår. Jag tycker att det är en mycket rimlig begäran. Att det blivit en lagstiftning, är beroende av att bryggerierna har velat känna sig trygga gentemot den utländska konkurrensen, och det är rimligt. Genom att ha en lagstiftning ser man till att även det öl, som importeras från t. ex. Holland eller Tyskland, håller

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

sig under 2,8 procent och icke går upp till 3,2 procent, vilket det hittills haft möjlighet att göra. En lagstiftning om 2,8 procent utgör alltså ett skydd för bryggerinäringen.

Jag vill dessutom understryka de svårigheter att hålla gränsen 2,8 procent, som man från bryggeriindustriens sida har pekat på och som föranlett regeringen att i propositionen angiva, att vi här bör gå fram med smidighet och försiktighet. Detta yttrande har utskottet understrukt. Här kan icke anställas åtal annat än från kontrollstyrelsens sida, och kontrollstyrelsen som ämbetsmyndighet bör hantera denna åtalsrätt med tillbörlig försiktighet och smidighet när det gäller de hänsyn till bryggeriindustrien, som denna kan ha rätt att fordra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF (bf): Herr talman! När vi, ett par ledamöter i utskottet, reserverade oss för avslag på Kungl. Maj:ts proposition, så gjorde vi det i huvudsak därför, att vi inte kunde få någon uppgift om huruvida man försökt åstadkomma en frivillig överenskommelse, vilket vi haft sedan 1940. Vi har ansett det vara egendomligt att man, när nu nykterhetskommitténs yttrande är ute på remiss, inte har kunnat träffa en frivillig överenskommelse, i avvaktan på Kungl. Maj:ts proposition med anledning av nykterhetskommitténs förslag, för att då behandla hela frågan i ett sammanhang, utan i stället vill bryta ut denna speciella fråga och göra en särskild lagstiftning med förbud mot tillverkning av starkare öl än 2,8 procent.

Jag blev litet förvånad, när jag hörde finansministern säga, att om vi nu genomtrufar en lagstiftning, som tillåter öl med 3,2 procent, så kommer starkölet att blåsas bort. Jag skall inte ta upp någon dispyt med finansministern på denna punkt. Jag vill bara säga att det verkar litet egendomligt, att våra bryggerier skall vara underkastade en lag,

enligt vilken de inte får tillverka maltdrycker med högre sprithalt än 2,8 procent, medan vi däremot har kunnat gå med på import av starkare öl i rätt stor utsträckning. Det är detta som gjort, att vi reservanter ansett att det inte behöves vara mer bråttom med att besluta att alkoholhalten i pilsnerdricka skall vara 2,8 procent, än att vi kunde avvakta finansministerns proposition, som jag förmodar kommer med anledning av nykterhetskommitténs betänkande.

Jag skall sedan beröra en sak som herr Franzon var inne på. Jag förstår inte, i varje fall inte ur nykterhetssynpunkt, att man låter alkoholhalten i ölet stiga till 3,2 procent under julhelgen, medan denna alkoholhalt är förbjuden under den andra delen av året. Jag tror, i motsats till herr finansministern, inte, att en ändring härvidlag kan vålla några större olägenheter i nykterhetshänseende — om så skulle vara förhållandet, är det beklagligt. Jag tror emellertid att denna lagstiftning hade kunnat anstå, tills vi får se, hur denna fråga i övrigt tar sig ut. Jag vågar knappast tro att nykterhetskommitténs förslag skall kunna realiseras, men genom den lagstiftning, som nu föreslås, fastläses det hela, och det blir sedan svårare att ordna denna sak igen.

Jag har velat deklarerat, att det inte är som en demonstration mot finansministern, som jag anslutit mig till avslagsyrkandet, utan det har skett helt och hållet därför att jag anser att man borde ha förlängt detta frivilliga avtal, till dess det framläggs en proposition med anledning av nykterhetskommitténs förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag betraktar inte någon av reservanternas ståndpunkter här som en demonstration mot mig. Jag tror alldeles säkert att det ligger helt andra skäl bakom den ståndpunkt de intagit. Men jag begärde ordet egentligen för att till herr Elofsson först och främst säga att det inte har tillåtits någon import av starköl. Om herr

Ang. alkoholhalten i maldrycker av andra klassen m. m.

Elofsson avser att det har tillåtits import av öl med en alkoholhalt av 3,2 viktprocent, är det ju riktigt, ty det är ju den gräns, som är fastställd i lagen, och de utländska företagen har ju inte varit bundna av överenskommelsen.

När nu den situationen uppkom, att bryggerierna blev fria från överenskommelsen, tog jag ett samtal med dem om denna sak. Vi kom överens om att det var bättre med en författningsändring än med en frivillig överenskommelse. Det var vad vi från båda sidor överenskom, och skälet därför var inte minst det, att det var litet märkvärdigt att de svenska bryggerierna på grund av en överenskommelse måste tillverka öl med lägre alkoholhalt, under det att importerat öl icke faller under dessa bestämmelser. Det är detta som gör att en frivillig överenskommelse inte är så lämplig.

Efter dessa upplysningar kan jag nu inte förstå, hur herr Elofsson kan ha några argument kvar för sitt avslagsyrkande.

Herr SVÄRD (h): Herr talman! Det är för mig nästan lika främmande som för herr Elofsson i Vä att göra någon demonstration mot finansministern i denna hans egenskap. Det är inte alls av den orsaken jag har väckt den motion, som i dag behandlas, utan helt enkelt därför att jag i motsats till finansministern anser att svenska folket bör kunna få även i vardagslag dricka ett hyggligt öl och att riskerna av denna frihet inte är så särskilt stora.

Vad innebär ur s. k. nykterhetssynpunkt Kungl. Maj:ts proposition? Den genomsnittliga konsumtionen av öl är 25 liter om året, och med den utgångspunkten innebär alltså finansministerns förslag, att han vill bespara svenska folket risken av att inta en alkoholmängd, som är ökad, jämförd med nu, med vad som motsvarar en snaps i kvartalet. Man kan ju nu bedöma verkan av denna kvantitet olika, men jag är inte beredd att vara med om en särskild lagstiftning för att hindra dessa verkningar.

Det är dessutom, herr talman, en smula egendomligt att det i det stora flertalet länder — jag kan nämna Danmark, Norge, Finland, Holland, Frankrike, Belgien, Schweiz, England och USA — finns ett öl, även som vardagsdryck och kanske mindre som tillbehör vid festliga tillfällen, vilket i alkoholstyrka väsentligt överstiger den dryck svenska folket utspisas med. Såvitt jag vet, har det icke kunnat visas att denna omständighet medfört något så rysansvärt fylleri i något av dessa länder. Den allmänna erfarenhet man gör är ju snarare den, att det s. k. nykterhetstillståndet är en aning bättre än i vårt i detta hänseende väl övervakade land.

Det har här i debatten talats mycket om — och det är väl den egentliga utgångspunkten såväl för propositionen som för det med denna intimt sammanhängande anförande, som herr Sjö Dahl här hållit — att vi i 12, 13 år haft ett öl med en alkoholhalt av 2,8 viktprocent. Jag beklagar att jag måste framhålla att denna uppgift är felaktig. Vi har sedan 1940 haft ett öl, vars alkoholstyrka varierat mellan 2,1 och 2,8 procent, alltså med 0,7 procent. Alkoholhalten har alltså varierat i större utsträckning än den skulle komma att variera, för den händelse finansministern gav sina vänner rätt att följa den oansvariga motion, som här har väckts. Den överenskommelse, som år 1939 träffades med bryggeriindustrien, var icke en överenskommelse om alkoholhalten utan en överenskommelse om inbryggingsstyrkan i öl, som med hänsyn till försörjningsläget sänktes. Den minskade alkoholhalten är en *sekundär* företeelse i förhållande härtill. Först 1947 fick vi detta 2,8-procentiga öl, om vilket här nu talar, och det är först 1949 — om jag inte minns fel — som en nykterhetspolitiskt betingad överenskommelse träffades mellan å ena sidan bryggeriindustrien och, märkligt nog, å andra sidan 1944 års nykterhetskommitté. Den träffades under förutsättning att nykterhetskommittén skulle vara färdig med sitt betänkande inom ca ett halvt år. Så har som bekant icke blivit fallet.

Ang. alkoholhalten i maldrycker av andra klassen m. m.

Med dessa utgångspunkter kan jag inte finna att man kan prestera någon täckning bakom talet om riskerna med att låta bryggerierna nu tillverka det lagligt tillåtna ölet, och jag kan inte se att man måste göra en sammanknytning mellan denna fråga och den stora frågan om den svenska nykterhetspolitiken.

En risk, som väl här skulle kunna föreligga, skulle vara, att svenska folket på ett år vande sig vid en bättre måltidsdryck, men den risken kan jag inte anse vara alltför stor.

Herr talman! Jag instämmer i yrkandena om avslag på den kungliga propositionen.

Herr BENGTSO (bf): Herr talman! Finansministern har redan bemött ett par formella anmärkningar från reservanternas sida, och jag har ingen anledning att ta upp dem igen. Men jag anser att man här bör beakta de nykterhetspolitiska synpunkterna — i synnerhet efter det anförande, som herr Svärd nu höll, och de spekulationer, som han gjorde om faran av pilsnerkonsumtionen. De måste betecknas såsom fullständigt saknande realitet, och de stöder sig inte på några av de vetenskapliga undersökningar, som gjorts i detta fall.

På 1930-talet gjordes en del undersökningar om vilken roll ölet spelade för det grova alkoholmissbruket, och det visade sig då att pilsnern var källan till minst en tiondel av det grova missbruket och sannolikt spelade en viktig roll för omkring en tredjedel. Det har sedermera gjorts undersökningar om det nuvarande ölets och dess alkoholhalts inverkan, och man kom vid undersökningar åren 1938 och 1939 till att antalet fyllerister, som uppgivit enbart ölförtäring som orsak, var omkring 10 procent av samtliga, medan vid undersökningar 1946—1948 motsvarande siffra var knappa 3 procent. Därför kan man inte undgå att finna att det råder ett visst sammanhang mellan alkoholstyrkan i pilsner och missbruket. Detta konstaterar också nykterhetskommittén, då

den säger, att det är tydligt att alkoholhalten i ölet spelar en viss roll. Det nuvarande ölet med den alkoholhalt kommittén föreslår, begränsad till högst 2,8 viktprocent, torde sålunda ha avsevärt mindre skadeverkningar än förkrigspilsnern.

Docenten Goldbergs undersökningar har här återopats, och det säges i kommittébetänkandet, att »både vid laboratorieprov och praktiska experiment visade sig mätbara rubbningar i precision och prestationsförmåga redan vid en konsumtion som inte enligt vanligt språkbruk kan betecknas som missbruk (2—3 flaskor av 3,2 viktprocents alkoholhalt)».

Den ändring beträffande alkoholhalten, som här föreslås, är alltså ingalunda så ofarlig. Enligt de undersökningar, som gjorts, spelar den en mycket större roll än herr Svärd säger, när han räknat ut, att en ändring av procentsatsen skulle betyda så litet. Jag tror att det är bättre att stödja sig på docenten Goldbergs utredningar än på herr Svärds spekulationer.

Vad beträffar starkölet skulle jag vilja tillägga, att om detta friges — vilket jag hoppas inte blir fallet, och jag kan utan vidare deklarerera, att jag har samma uppfattning som reservanternas i det avseendet — så blir försäljningen därav en försäljning under helt andra former än vad den vanliga pilsnern beträffar. Man kan således inte heller i det fallet göra någon jämförelse med nuvarande förhållanden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVÄRD (h): Herr talman! Det imponerande allvar, med vilket herr Bengtson behandlade en skillnad på 0,4 procent i alkoholhalten hos öl, var anslående.

Naturligtvis är docenten Goldbergs sakkunskap på dessa områden omöjlig att motsäga. Sådana sorters utredningar har gjorts i, jag höll på att säga, all oändlighet. Den enda lilla fråga jag skulle vilja resa är den, hur det kan komma

Ang. alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

sig, att ölet är så rysansvärt farligt i Sverige, under det att det i Danmark, där konsumtionen är något mer än dubbelt så stor som här, betraktas utan de skräckkänslor, åt vilka herr Bengtson så vältaligt gav uttryck.

Låt mig sedan bara tillägga att man i Norge har gjort den observationen, att spritkonsumtionen, d. v. s. konsumtionen av starksprit, har minskat betydligt, sedan man där införde ett öl, som har en alkoholhalt av omkring 3,5 procent.

Herr FRANZON (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill endast replikera finansministern, då han vände sig mot mig och sade, att herr Franzon borde förstå, att det är svårt att hålla en alkoholhalt av 2,8 hos öl. Jag vill då endast säga att jag stöder mig på vad departementschefen själv yttrat å s. 7 i propositionen: »Det lär sålunda av bryggeritekniska skäl vara svårare att gardera sig mot tillfälliga överskridanden av gränsen 2,8 viktprocent än att hålla den högre gränsen 3,2 viktprocent.»

Det var som sagt detta, som jag stödde mig på och som även utskottet understryker. Då kommer jag tillbaka till det, herr statsråd, att om det skall vara den tolerans, som både statsrådet och utskottet föreslår och som kontrollstyrelsen skall övervaka, men man ändå råkar komma upp i en alkoholhalt av t. ex. 3 procent hos ölet, så kan man fråga sig: Vad spelar det för roll under dessa ett och ett halvt år, då vi har att förvänta det starköl, som nu enligt finansministern bliver lättare att framlägga förslag om, om dagens beslut blir 2,8 för pilsnerna? Samma locktoner har riktats till oss inom utskottet, som hade en annan ståndpunkt i denna fråga än utskotts-majoriteten.

Så skulle jag vilja säga en sak till, herr talman! Vi har ändå haft en import av pilsner, som har innehållit 3,2 procent, och nu förbjuder man denna import. Vad det kan ha för handelspolitiska konsekvenser, kan jag inte avgöra, och jag skall inte heller diskutera det,

men har man märkt några farliga verkningar av att vi importerat pilsner med 3,2 procent, under det att vi haft bestämmelser om 2,8 procent för den svenska pilsnern?

För övrigt har allt detta tal om nykterhetspolitiska konsekvenser ingen betydelse för mig, utan det som har betydelse för mig är, att enligt den nuvarande lagen kan en bryggare inte åtalas, med mindre än att han överskridit 3,2 procent, men denna lag innebär att han skall få ett åtal på halsen, om han överskrider 2,8 procent. Det är denna lagändring, som jag anser onödig i avvaktan på den stora lagstiftning som skall komma.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Herr Franzon tror, att om man stipulerar en alkoholhalt på 2,8 procent, behöver man en tolerans, men om man stipulerar 3,2 procent, behöver man ingen tolerans. Det kan jag inte förstå. Skillnaden är inte så stor som herr Franzon tror.

Vidare vill jag säga, att jag inte tänker delta i hela den stora diskussionen om nykterhetsfrågan, som herr Svärd tydligen vill göra, utan jag vill bara säga, att herr Franzon slår ju alldeles sönder herr Svärds statistik. Herr Franzon säger sig förtära obetydligt mer öl än jag, och jag dricker inget alls. Jag antar att herr Svärd noga studerat sig själv, så att herr Svärd vet att herr Svärd motsvarar genomsnittet, men därför att herr Svärd ligger på genomsnittet, får man ju inte tänka sig att alla gör det, och då stämmer det väl inte, att den ökade alkoholmängden i ölet skulle motsvara en snaps i kvartalet per person. Det kan ju för somliga betyda mycket mera, herr Svärd!

Herr SVÄRD (h) kort genmäle: Herr talman! Till finansministerns upplysning kan jag endast meddela, att jag inte använder öl alls; det är emellertid mindre etiska än dietiska skäl som för mig varit avgörande.

Ang. alkoholhalten i maldrycker av andra klassen m. m.

Sedan vill jag bara tillägga, att det är uppenbart att det finns folk, som genom finansministerns åtgärd skulle få sin konsumtion minskad med mer än som motsvarar en snaps, men det är en svaghet som vidlåder all statistik, att den alltid räknar med genomsnitt, och jag undrar, om dessa, som är i så starkt behov av snaps, inte förmår att skaffa sig den på annat sätt, oavsett hur finansministern lagstiftar.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF** (bf): Herr talman! Jag skulle bara vilja säga till finansministern, när han upplyser om att han underhandlat med bryggerierna och att de var överens om ändringen, så att vårt avslagsyrkande på grund därav skulle vara omotiverat, att nykterhetskommitténs förslag är, efter vad jag gjort mig underrättad om, ute på remiss, och det kan hända att svaren på de remisserna kan visa något annat. Eller kanske finansministern inte ämnar ta hänsyn till remissvaren? Det är en sak för sig, men annars menar jag, att man kan avvakta och se, vilket resultat remisserna medför.

Herr **ENGLUND** (fp): Herr talman! I överensstämmelse med en av de dialektiska metoder som Schopenhauer rekommenderade åt den, som vill ha rätt till varje pris, har herr Svärd lagt i sin motståndares mun, att de betraktar ölet som rysansvärt farligt. Herr Bengtson sade inte så i debatten, och ingen annan har sagt det heller. Det är tvärtom så, att nykterhetskommittén vid sina undersökningar på denna punkt har gått till prövning av ölets farlighetsgrad alldeles förutsättningslöst. Det var en mycket framskjuten ledamot av kommittén och av nykterhetsrörelsen, som startade sitt inlägg i fråga om kommitténs hållning till ölet med att ta upp en tanke, som för några tiotal år sedan lanserades av några högermän på jönköpingsbänken: att man skulle kunna sätta alkoholhalten i det svagaste ölet så högt, att tvisterna mellan nykterister och andra måttlig-

hetsmän om denna gräns i stor utsträckning skulle kunna elimineras. Men när docenten Goldberg gjorde sina undersökningar, fann han att det var påfallande differenser i verkningarna mellan vårt nuvarande svagdricka och ett öl på 2,8 procent och ännu mera framträdande differenser när man kom upp till 3,2 procent.

När nykterhetskommittén sett ett mycket stort framsteg i nedsättningen från 3,2 till 2,8 procent, beror detta sålunda på att ölets skadeverkan växer exponentiellt med alkoholhalten. Nykterhetskommittén har ansett det möjligt att med en sänkning till 2,8 procent mildra de nuvarande reglerna vid försäljning på landsbygden. Vidare har nykterhetskommittén, som man kan läsa i kommitténs betänkande, vid jämförelse med utlandet konstaterat något som i hög grad avviker från en åskådning som under många år har funnits inom nykterhetsrörelsen, nämligen att det är en mycket betydande skillnad mellan skadorna av ölet och skadorna av spritdryckerna, om man, som man hittills gjort, omräknar och jämför dryckernas verkningar med hänsyn till alkoholkvantiteten, absolut räknat. Man får då sätta en mycket högre skadlighetskoefficient för spriten än för ölet. I betänkandet refereras flera exempel på hur väsentlig denna skillnad är. Men det innebär dock inte att man kan säga, att det inte föreligger skadeverkningar, och även en måttlig skada kräver i alla fall en måttlig restriktionsåtgärd.

Beträffande Bryggarföreningens hållning var det ju så, att nykterhetskommittén hade ingående överläggningar med föreningen på denna punkt. När vi träffade en överenskommelse av innebörd, att alkoholhalten inte skulle rubbas så länge utredningsarbetet pågick, levde vi alla i den föreställningen, att Bryggarföreningen uppfattade det så, att denna tid skulle sträcka sig fram till dess den nya lagstiftningen tillkommit, om detta kunde tänkas ske inom rimlig tid. Nykterhetskommitténs ledamöter blev därför mycket överraskade över den av Bryggarföreningen beslutade

Om utredning ang. de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten m. m.
 ändringen. Det är möjligt att de vidtagna åtgärderna inte är formellt av den strukturen, att de står i strid med överenskommelsen mellan nykterhetskommittén och Bryggarföreningen, men de står i varje fall mycket bestämt i strid med den tankegång som låg bakom denna överenskommelse. Det är ju — som finansministern redan påpekat — ingen vettig mening med avtalet om man här skulle ha ett från inskränkningen fritt intervall mellan tidpunkten för betänkandets avlämnande och tidpunkten för den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Till detta skulle jag vilja foga en kommentar till herr Svärds uppgifter om förhållandena i utlandet. Man har inte något särskilt starkt öl i de länder, som herr Svärd här talade om. De danska ölen Carlsberg och Tuborg är inte starka, de innehåller 3,2 eller 3,3 procent. Visserligen finns det vid sidan av dem ett starköl — ett lyxöl, som det kallas — men det dricks i mycket liten omfattning. Alkoholhalten i det engelska ölet har sänkts enormt sedan tiden före första världskriget, inte på grund av lagstiftning utan på grund av bryggeriernas ekonomiska intresse — skatten är nämligen avpassad efter den försålda alkoholmängden i ölet. Det öl som engelsmännen dricker på puberna är därför ett mycket svagt öl. Vad herr Svärd sade om Danmark har således endast en obetydlig poäng, vad han sade om England har ingen poäng alls.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elofsson, Gustaf*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 41.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om utredning ang. de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 34 i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en av herr *Göransson* inom första kammaren väckt motion, nr 177, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten och om en översyn av gällande specialstraffrättsliga stadganden i förtydligande och förenhetligande syfte.

Herr *HERLITZ* (h): Herr talman! Då jag nu begär ordet är det på intet vis för att rikta någon gensaga mot vad utskottet föreslår riksdagen att hemställa hos Kungl. Majt. Jag är tvärtom

Om utredning ang. de allmänstraffrättsliga synnerligen belåten med det förslag som här föreligger. Det kan kanske tillåtas mig att säga, att jag redan i ett betänkande, som jag avgav i ett beslätat ämne för sju år sedan, uttalade önskemålet om åtgärder för åstadkommande av större likformighet och konsekvens i vår mycket splittrade s. k. specialstraffrätt. Jag är således helt och fullt överens med utskottet om önskvärdheten av en utredning i syfte att få till stånd fastare principer och större konsekvens på detta område.

Då jag begärt ordet är det med tanke på vad som kan och bör göras i detta nu, innan man har fått i gång en stor och vidlyftig utredning. I utskottets betänkande resoneras det en liten smula om möjligheten att redan nu bättre än som sker sörja för att sådana författningar blir föremål för uppmärksamhet och att de uppskjutna frågorna får en rationell lösning. Utskottet ger sig i det hänseendet till freds med ett konstaterande av att i anledning av ett konstitutionsutskottsinitiativ år 1949 har i Kungl. Maj:ts kansli inrättats en byråchefsbeftattning, vars innehavare skall stå de konsultativa statsråden till tjänst vid den granskning av författningar som åligger dem.

Jag är för min personliga del inte riktigt till freds med den nuvarande ordningen, och jag är det framför allt inte då jag tänker på att det problem, som utskottet här har haft att sysselsätta sig med, nämligen frågan om straffbestämmelsers utformning, dock bara är en liten del — en viktig del, men en liten — av frågan om hur man över huvud taget skall åstadkomma enhetlighet, sammanhang och konsekvens i vår ständigt växande och oerhört splittrade lagstiftning på olika förvaltningsrättsliga områden.

Det är alldeles klart och påfallande — och detta är en sak som jag har haft anledning att sysselsätta mig med — att det på hela detta område lika väl som på den del, som utskottet nu särskilt har behandlat, lagstiftas med mycket liten överblick över sammanhangen och i följd därav med mycket liten kon-

sekvens. Kammarens ledamöter erinrar sig den gamla historien om Göteborgs domkapitel. En domkapitelsledamot tillfrågades hur kapitlet brukade ställa sig till uppkommande principfrågor, och hans svar blev det klassiska: »Ja, se i Göteborgs domkapitel gör vi än så och än så och än annorlunda.»

Det är ingen överdrift, herr talman, att det är efter den principen som nu den väldiga förvaltningsrättsliga lagstiftningen måste handhas, i brist på överblick. En författning skall totas ihop i stor hast. Man hinner inte med att studera dess sammanhang med likartade författningar. Man hittar kanske någon annan författning, som kan duga till mall, och så skriver man av den. Det blir inte någon överblick och inte något sammanhang.

Jag skall naturligtvis inte alls fälla något omdöme om hur de konsultativa statsråden och den hos dem anställda byråchefen verkar. Jag kan inte ha något samlat omdöme om den saken. Jag vill bara skjuta in, att där hänger det inte endast på de personella resurserna. Där är det så som ett konsultativt statsråd en gång framhöll för mig, att det också sammanhänger med den speciella, förfärliga vanan i de olika fackdepartementen att då och då slunga över en författning till konsulterna och säga: Det här är väldigt brådskande! Den här författningen skall vi ha granskad till i eftermiddag eller i morgon. Det ges över huvud taget inte någon tid.

Det finns alltså varjehanda svårigheter, och jag lastar ingen, men så mycket kan jag i alla fall konstatera att den konsekvens man kunde önska i lagstiftningen har vi på intet sätt vunnit.

Låt mig bara berätta en liten belysande sak — den kan tyckas inte vara så viktig, men den kännetecknar ändå läget. I rättegångsbalken har man infört att räkna frister för besvär och dylikt inte i dagar, som vi gjort sedan gammalt i förvaltningsrättsliga författningar — där man t. ex. talar om 30 dagar — utan man räknar i veckor och månader. Nu är det inte så alldeles oviktigt att detta blir redigt och ordentligt. För

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

det ändamålet skickade de konsultativa statsråden — jag tror det var de — för några år sedan ut ett cirkulär till alla departement i vilket det stod: Var goda att hädanefter iakttaga, att nu sätter vi inte ut några besvärstider i dagar, utan vi skall sätta dem i veckor eller månader. Hur gick det med detta enkla initiativ? Jag har haft tillfälle att följa med massor av författningar, för vilka detta påpekande helt och hållet har blivit luft, och det fastän det gällde en så enkel, påtaglig och mycket litet kinkig sak.

Herr talman! Mitt ärende med detta anförande har endast varit, att jag ville begagna tillfället att framhålla att med den oerhörda tillväxt vår lagstiftning har och med dess specialisering på mångahanda olika områden råder det ett ständigt växande behov att sörja för att vi bemästrar det hela, så att vi även inom denna lagstiftning upprätthåller vad som skall vara all lagstiftnings princip, nämligen att det skall råda likformighet och konsekvens. Lika fall skall behandlas och bedömas på lika sätt.

Jag tror som sagt att det är anledning att något starkare understryka detta behov än som har skett i lagutskottets utlåtande. Men jag har inte velat föra fram någon opposition mot detta utlåtande, utan jag vill tvärtom med fullt tjäria yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr AHLKVIST (s): Herr talman! Eftersom herr Herlitz inte hade annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan och eftersom han tycktes vara ense med motionären och utskottet om behovet av en utredning angående de straffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, kan givetvis herr Herlitz' yttrande inte föranleda mig till något längre inlägg i debatten.

Om jag fattat herr Herlitz rätt, var det endast när det gällde ett avsnitt av motionen och därmed utskottsutlåtandet, som herr Herlitz menade att utskottet inte varit tillräckligt positivt, nämligen i fråga om den av motionären väckta frågan om ett centralt granskningsorgan för

administrativa författningar. Herr Herlitz sade visst någonting om att sedan utskottet konstaterat, att en byråchef tillsatts för att biträda konsulterna vid granskning av författningar, var utskottet tillfreds med detta.

Det är väl ändå att göra en något pressad tolkning av utskottsutlåtandet. Utskottet fortsätter nämligen, efter att ha konstaterat att det varit en åtgärd i rätt riktning, med att säga, att om den åtgärden icke skulle visa sig vara tillfyllest, förutsättes att erforderliga organisatoriska förändringar kommer att vidtagas. Skillnaden mellan herr Herlitz' uppfattning och utskottets är alltså kanske något mindre än vad som tycks framgå av herr Herlitz' yttrande. Vi har med andra ord inom utskottet ansett det så naturligt att tillräcklig juridisk sakkunskap finns tillgänglig i Kungl. Maj:ts kansli för att biträda med granskning av författningar, att detta avsnitt i motionen inte behövt bli föremål för någon speciell utredning. Utskottet har därför endast understrukit nödvändigheten av att åtgärder vidtages där så erfordras.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 147, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

1) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 296) om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.; samt

5) förordning angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.;

dels medgiva, att tillfälliga ersättningar till av silikos drabbade arbetstagarer finge utgivas under budgetåret 1953/54 enligt de grunder som i propositionen förordats;

dels ock för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. ett förslagsanslag av 5 100 000 kronor; samt

2) till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits höjda tillägg av statsmedel till vissa ersättningstagare enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag m. m. Den nuvarande regeln, att tillägg utgår endast i skadefall som inträffat före 1949, hade föreslagits ändrad så att tillägg komme att utgå även i skadefall från 1949 och 1950. Tilläggen hade föreslagits avvägda så, att skadad med 75—100 % invaliditet skulle erhålla sina nu utgående förmåner ökade med 25 %. För skadad med

50—75 % invaliditet hade föreslagits en höjning motsvarande ungefär $\frac{3}{4}$ samt för skadad med 30—50 % invaliditet ävensom för efterlevande make en höjning motsvarande cirka $\frac{1}{2}$ av vad som föreslagits för helinvaliderna. I skadefall från åren 1949—1950 hade tillägg dock ej ansetts böra utgå till personer med högst 50 % invaliditet och ej heller till efterlevande make. Motsvarande förbättring hade föreslagits för personer, som uppburo livräntor enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning.

Propositionen hade, såvitt angick anslag under femte huvudtiteln, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott, därvid den behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 441 av herr *Norling* m. fl., samt

inom andra kammaren:

nr 477 av herr *Andersson* i Ryggestad m. fl., och

nr 539 av herr *Senander* och fru *Nilsson*.

I motionerna I: 441 och II: 539, som voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de förhöjningar, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 147 för ersättning för skador vid olycksfall i arbete, skulle utgå även för skador, där arbetsförmågan nedsatts till 25 % och vilka inträffat under åren 1949—1950 samt att tillägg å livränta för efterlevande make skulle utgå även för dödsfall som inträffat under åren 1949—1950.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 441, II: 477 och II: 539 och bifall till förevarande proposition nr 147, såvitt denna behandlats av utskottet,

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

2) förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 296) om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

3) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

4) förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.; samt

5) förordning angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.;

dels medgiva, att tillfälliga ersättningar till av silikos drabbade arbetstagare finge utgivas under budgetåret 1953/54 enligt de grunder som i propositionen förordats.

Reservation hade anförts av herr *Lundberg*, som ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort tillstyrka propositionens författningsförslag med vissa i reservationen angivna ändringar.

Herr **NORLING** (k): Herr talman! I en kommunistisk motion, som bland andra jag undertecknat i denna kammare, har vi föreslagit, att den nedre gränsen för erhållande av ersättningstillägg genomgående skulle sänkas från 30 till 25 procents invaliditetsgrad. Vi framlade denna motion då vi hade fått kännedom om att det är en ganska stor grupp skadade, som har en invaliditetsgrad av 25 procent. Detta har också visat sig vara riktigt. Utskottet påpekar självt i sitt utlåtande, att det finns en större grupp just på detta procental av invaliditet.

Vi hade också i motionen begärt, att sänkningen skulle träda i kraft även för sådana skadefall som inträffat under åren 1949 och 1950, likaså att tillägget på livränta till efterlevande make måtte utgå även för dödsfall som inträffat under åren 1949 och 1950. Utskottet har avstyrkt denna begäran med att peka på att i vissa fall har, åtminstone vad livräntan beträffar, bestämmelserna för beräkning av ersättningarna ändrats i för den försäkrade förmånlig riktning, och detsamma har skett beträffande skadestånd för olycksfall under åren 1949 och 1950.

Beträffande frågan om sänkning av gränsen från 30 till 25 procents invaliditet utgår utskottet ifrån att där redan nu en kompensation kommit till stånd, och någon gräns måste ju sättas. Till utskottsutlåtandet är nämligen fogad en reservation av herr *Lundberg*. Herr *Lundberg* har gått längre i denna reservation än vad som föreslagits i motionerna. Han föreslår att samtliga fall av invaliditetsgrad skulle erhålla tilläggsersättning för invaliditet. Jag kan inte annat än instämma i den motivering som herr *Lundberg* ger för sin reservation. Det är nämligen så, att om än en skada är lindrig, och om än invaliditetsgraden är ganska låg, inverkar detta trots allt på den skadade, och han kan inte upprätthålla sitt arbete på ett sådant sätt som om han inte varit skadat.

Jag kan därvid särskilt peka på ögonskadorna. En arbetare som har fått ena ögat skadat — antingen han har mist det eller är blind på det, två fall som utskottet här talar om — måste, särskilt om han är verksam i det mekaniska faccket, vara mycket försiktig i sitt arbete för att inte riskera att genom en oförsiktighet skada också det friska ögat, varigenom han ju skulle bli helt invaliderad. Detta verkar naturligtvis mycket deprimerande på honom i hans arbete, varför en tilläggsersättning borde utgå också till en sådan arbetare, så mycket hellre som levnadskostnaderna har stigit mycket kraftigt.

Då jag emellertid av formella skäl inte kan yrka bifall till reservationen oför-

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

ändrad, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den med följande ändringar:

1) I hemställan rörande den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall m. m. erhåller den första dels-satsen (överst s. 27) följande lydelse:

»dels ingressen erhåller följande lydelse:

Härigenom förordnas, *dels* att 5 § första stycket förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. skall upphöra att gälla, *dels ock* att 2, 6, 7, 9—11 och 15 §§ samma förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.»

2) I hemställan rörande den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall erhåller den första dels-satsen (överst s. 28) följande lydelse:

»dels ingressen erhåller följande lydelse:

Härigenom förordnas, *dels* att 2 § första stycket förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall skall upphöra att gälla, *dels ock* att 3 och 4 §§ nämnda förordning den 2 juni 1950 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.»

Herr NORMAN (s): Herr talman! Herr Norlings yrkande lät ju mycket invecklat och svårförståeligt, men jag skall hjälpa herr Norling genom att förklara att ändringen bara innebär att ett visst stycke av en viss paragraf, som innehåller reservantens önskemål, skall utgå och vad som där står i stället skrivs in i ingressen till förordningen, vilket är det lagtekniskt riktiga.

I själva sakfrågan har jag bara att sä-

ga att vi här på nytt möter det gamla tröskelproblemet: var skall man dra gränsen eller skall man kanske inte ha någon gräns alls? Herr Lundbergs reservation innebär att man inte skall göra någon gränsdragning i så måtto att tilläggsersättningen inte skall börja utgå vid en viss invaliditetsgrad, utan utgå över hela linjen. Det är även enligt min mening en logiskt riktig ståndpunkt. Men sådana här spörsmål blir nästan alltid komplicerade av olika anledningar, och så förhåller det sig också i detta fall.

Ifrågavarande ersättningar grundar sig ju på arbetsinkomsten vid olyckstillfället, och ersättningen är beräknad till ett belopp som kan anses lämpligt med hänsyn till den inkomst som den förolyckade då hade. Genom de förändringar i penningvärdet som på den senaste tiden inträtt har uppstått ett behov att ge livräntetagarna ett handtag. Från början har emellertid kostnaderna för ersättningarna bestritts av arbetsgivarna enligt försäkringstekniska grunder. Man kan inte gärna komma till arbetsgivarna och säga att de nu skall kompensera livräntetagarna för den försämring i deras ekonomiska ställning, som har uppstått, utan skall ett handtag ges, måste staten träda emellan och betala. Vi har sedan flera år tillbaka varit överens om detta. Det kan vara skäligt att statsmakterna hjälper till med en tilläggsersättning. Och det är när staten skall hjälpa till med sådant som alltid frågan om en gränsdragning kommer upp.

Man har därvid att ta hänsyn till behovet av hjälp och till frågan om vad denna hjälp kostar. Nu är det tydligen så, att behovet är mindre i den mån ersättningarna är små, ty om man gör ett mindre procentuellt tillägg till en liten summa blir ökningen så ringa att den hjälpen inte betyder så särdeles mycket för den det vederbör. Men statsfinansiellt kan det betyda ganska mycket. Bara den sänkning av gränsen från 30 till 25 procents invaliditet, som herr Norling föreslagit i sin motion, skulle enligt en uppgift som utskottet fått från riks-försäkringsanstalten kosta en miljon kronor.

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

Om ersättning skulle utgå i samtliga fall blev kostnaden ännu högre.

Vi har inom utskottet ansett att eftersom den ifrågavarande förordningen är uppbyggd i huvudsak efter samma grunder som tillämpats i fråga om de förbättringar, som statsmakterna förut beviljat, är det lämpligt att följa samma principer också när det gäller tilläggsersättningen, i synnerhet som det förts vissa resonemang om att man bör lägga om hela systemet för de förbättringar det här är fråga om. Riksförsäkringsanstalten har uppgjort en del förslag, eller i varje fall påpekanden, beträffande lämpligheten av en allmän indexreglering av dessa förbättringar. Departementschefen har uttalat, att det är önskvärt att man gör en utredning beträffande det spörsmålet. Även reservanten, herr Lundberg, har erinrat därom i sin reservation och anför, att det är skälet till att han icke gått så långt i sina yrkanden, som han eljest skulle ha önskat. Konsekvensen härav borde nog ha varit den, att även herr Lundberg stannat vid utskottets ståndpunkt. Det finns ett alldeles särskilt skäl för att stanna vid det förslag, som föreligger i propositionen, nämligen att detta spörsmål kommer att ligga till på ett annat sätt, när det nästa gång kommer att föreläggas riksdagen. Riksdagen bör därför inte nu föregripa vad som kan komma fram vid ett objektivt bedömande av dessa frågor under utredningsarbetet.

Båda dessa skäl, således dels att det i och för sig finns viss anledning att nu stanna vid dessa 30 procent och dels att denna fråga säkerligen kommer igen i en ny form, gör att det är lämpligt att ta regeringens förslag, som tillstyrkts av utskottet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, herr talman!

Herr HUSS (fp): Herr talman! Det förhåller sig ju så, att den stundande obligatoriska sjukförsäkringen och framför allt dess samordning med yrkesskadeförsäkringen kastar sin skugga framför sig i detta ärende. I såväl propositionen

som utlåtandet framhålles det nämligen, att 1952 års riksdag ifrågasatte en provisorisk förbättring av yrkesskadeförsäkringens ersättningsgrunder i avvaktan på den nya lagstiftningen. Denna förbättring avvisas nu av såväl riksförsäkringsanstalten som departementschefen med hänvisning till att den framlagda propositionen om sjukförsäkringen innefattar en ny sjukpenningsskala, som i avsevärd utsträckning medför sänkningar av kompensationsgraderna. Utskottet däremot har, såvitt jag kan se, inte direkt berört denna fråga.

Jag vill gärna begagna detta tillfälle till en personlig deklaration. När jag i en motion har yrkat avslag på propositionen om den obligatoriska sjukförsäkringen, så har det varit med det huvudargumentet, att dess samordning med yrkesskadeförsäkringen kommer att medföra en betydande försämring av nu utgående förmåner vid yrkesskada och att det inte hitintills har varit riksdagens sed att besluta om nedsättning i redan utgående förmåner — att ta med ena handen vad man ger med den andra.

Det kanske också är befogat att tillägga, att i en annan motion, väckt i denna kammare av herrar Werner, Bror Nilsson och Elofsson i Vä, likaledes påyrkats att denna samordning med yrkesskadeförsäkringen för närvarande icke skulle komma till stånd. Utgångspunkten har alltså varit likartad, och den tekniska konsekvensen av de båda motionerna är också densamma.

Jag har, herr talman, endast velat avge denna deklaration och har intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Norling*, att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen med de av honom under överläggningen påyrkade ändringarna.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till

Ang. höjda ersättningar till vissa yrkesskadade.

utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner dels om viss ändring av 15 § jaktstadgan, dels om viss översyn av jaktlagstiftningen, dels och angående viss ändring i grunderna för bidrag ur älgskadefonden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 24, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för främjande av fiske på avlägsna fiskevatten, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhets-

område, jämte i ämnet väckta motioner; nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen m. m.;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges deltagande i europeiskt samarbete på kärnforskningens område;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka m. m.;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av väckt motion om ersättning till K. E. Engström för sjukdom, som ådragits under militärtjänstgöring;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.; samt

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

—
Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit förslag om ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk m. m.

—
Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till stadga angående protokollföring i utrikesnämnden;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till byggande av fiskehamnar;

nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar och till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Ericastiftelsen m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen

Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjuksköterskolor;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 102, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorerers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till pensionsringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården, dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut; ävensom

tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

dagen den 9 innevarande månad med början kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.33 eftermiddagen.

Herr talmannen tillkännagav, att nästa arbetsplenium komme att hållas lör-

In fidem
G. H. Berggren.